

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 15.

Fredagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 137, angående reglering av vissa domsagor under Svea och Göta hovrätter.

Justerades protokollen för den 24, 25 och 28 nästlidne februari.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa tätningsarbeten m. m. vid ammunitionsförrådet å Stora Fjäderholmen;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaary; samt

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 46, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets memorial nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkten 6) i utskottets betänkande nr 6 angående vissa delar av tullbevillningen.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition, nr 116, angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

Kungl. proposition ang. statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

Herr **Björck**: Herr talman! Jag kan icke låta detta tillfälle gå förbi utan att framställa några randanmärkningar till Kungl. Maj:ts proposition nr 116. Den är i åtskilliga avseenden uppseendeväckande, man skulle kanske rentav kunna våga det påståendet, att den ur riksdagssynpunkt är tämligen enastående. Det kan emellertid av lätt begripliga skäl icke i denna stund ifrågakomma att inlåta sig på en detaljgranskning av ett så pass vittspännande förslag, som det föreliggande onekligen är, men det må tillåtas mig att med herr talmannens medgivande mot detsamma rikta ett par huvudanmärkningar, som gälla rent grundläggande, principiella ting.

Kungl. propo-
sition ang.
statsbidrag till
kommunala
flickskolor
m. m.
(Forts.)

Den föreliggande frågan är ju icke ny för kammaren. Den har sin förhistoria, om än en relativt kort sådan. Den sidan har emellertid föredragande departementschefen berört med en alldeles ovanligt lätt hand. Ingen, som läser propositionen, det må ske med aldrig så stor uppmärksamhet och noggrannhet, får en föreställning om att det här gäller en fråga, till vilken riksdagen redan har tagit ställning i grundläggande punkter. De sakkunniga, som hava verkställt det förberedande utredningsarbetet och vilka ju av allt att döma av departementschefen utvalts med särskild tanke på att värvet skulle fullgöras utan alltför stor välvilja mot det verk, som 1927 års riksdag utfört, ha ju haft tillfälle att med ledning av riksdagens skrivelse pröva vad riksdagen kan ha haft för intentioner med sitt knäsättande av den kommunala flickskolan. Och det egendomligaste av allt är, att departementschefen själv i den proposition till 1927 års riksdag, som anmärkningsvärt nog bär samma nummer som den nu förevarande, givit en skiss av hur han tänkte sig dessa kommunala flickskolor anordnade i principiellt betydelsefulla avseenden. Detta senare sakförhållande finner man visserligen i korthet berört i propositionen. Och jag vill erinra om att departementschefen år 1927 uttalade, att om en organisation med kommunala flickskolor komme till stånd, *»densamma i stor utsträckning måste bli överensstämmande med de kommunala mellanskolorna»*. Ifrågavarande skolor borde alltså bygga på genomgången sexårig folkskola, och kommunen skulle ansvara för skolans bestånd samt besluta om dess ekonomiska förhållanden. Jag vill här alldeles särskilt trycka på att skolorna förutsattes *bygga på genomgången sexårig folkskola*. Samma grundsats tillämpades också i den motion, framburen i denna kammare av herr Möller, vari den kommunala flickskolan närmare utformades under framställande av ett positivt förslag om anslag för ändamålet redan å årets budget. Riksdagen gillade i enlighet med utskottets hemställan dessa grundsatser och uttalade för säkerhets skull i klämman, att förslag borde framläggas till 1928 års riksdag *»med beaktande av de synpunkter riksdagen anfört»*. I riksdagsskrivelsen finner man också, att riksdagen förklarar sig *intet hava att erinra mot en tillämpning i hudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala flickskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som av motionärerna*.

Departementschefen måste nu tydligen alldeles ha glömt bort denna förhistoria, liksom han också uppenbarligen förbisett den i det bekanta 18 juni-cirkuläret, ty där har han uteslutit de betydelsefulla orden *»med beaktande av de synpunkter riksdagen här ovan anfört»*. I varje fall har det icke befunnits opporunt att tala därom i det sammanhang, som nu föreligger, ty på sid. 19 i propositionen, där departementschefen uppehåller sig vid den principiellt betydelsefulla anknytningsfrågan, har riksdagsepisoden alldeles försvunnit. Man finner icke med ett ord omnämnt, att riksdagen haft denna sak under prövning och därvid stannat för en alldeles bestämd ståndpunkt. Jag måste säga, att en djärvare och mer halsbrytande omkastning i tänkesättet än vad som där möter, kommer mycket sällan till synes i Kungl. Maj:ts propositioner. Man får leta efter ett sådant konststycke, och jag tror, att lite var skall nödgas erkänna, att en sådan ekvilibristik är ägnad att verka överraskande, även om man tager i betraktande, att den härstammar från en i den politiska balansgångens teknik så förfaren regering som den nuvarande. Det är logiken, som härvidlag i främsta rummet frapperar. *»Därför»*, säger departementschefen — jag översätter det något fritt — *»att 1927 års riksdag radikaliserade min skolproposition, bjuder situationen, att jag icke bara löper från min egen uttryckligen hävdade ståndpunkt utan också att jag behandlar som luft de principbeslut, som samma riksdag samtidigt fattade i just denna fråga»*.

Det må tillåtas mig den enkla frågan, om icke även riksdagen var lika medveten om vad den i maj 1927 gjorde som herr statsrådet och chefen för

ecklesiastikdepartementet då var och nu är. Och rent mänskligt: finns det någon reson i detta, att därför att riksdagen tar ett steg till vänster om Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t ett år senare skall taga ett steg till höger? Det är kanhända det allra nyaste utslaget av den riksbekanta vågmästarpolitiken, som man här står inför.

Det föreliggande ärendet har emellertid ingalunda karaktären av en herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet *privata* angelägenhet. Enskilt må det tillåtas en departementschef att utföra vilka logiska saltomortaler som helst, men vid handhavandet av de angelägenheter, där riksdagen är part, bjuder onekligen anständigheten, att riksdagens bud hörsammas. Det ha också de sakkunniga gjort. De ha korrekt utgått från att den segslitna frågan om anknytningen av de kommunala flickskolorna till folkskolan fick sin lösning genom det förut av mig omnämnda beslut, som fattades i våras. Skolöverstyrelsen har likaledes med samma erinran tillstyrkt förslaget i vad det gäller anknytningen. Däremot har icke någon myndighet hävdad den ståndpunkt, som departementschefen och regeringen har gjort till sin. Onekligen stå vi alltså här inför ett utslag av en självständig verksamhet från herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementets sida av nog så intressant innebörd. Förmodligen blir denna självständighet ganska väsentligt olika bedömd allt efter utsiktspunkterna. För mig och dem, som tänka lika med mig i denna sak, ter den sig närmast som ett beklagligt avfall från klart hävdade principer. På högersidan välkomnar man förmodligen med uppräckt händer en syndare, som sig omvänder och bättrar.

Ingen hörde emellertid — och det vill jag särskilt taga fasta på — vid fjol-årets debatter ett enda uttryck för detta ångerfulla och till bättring beredda sinnelag. När herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet liksom hans excellens herr statsministern gingo i elden för utskottsförslaget, förnams det *icke en skynt av reservation på den punkt, som det här är fråga om*. Tvärtom inrymde det anförande, som hölls från statsrådsbänken av ecklesiastikministern, ett bestämt understrykande av just de synpunkter, som jag här har velat erinra om. Förhållandet var, som kammaren torde erinra sig, att Kungl. Maj:t hade föreslagit, att det vid de privata flickskolorna skulle anordnas särskilda realskolelinjer, anknutna till sjätte folkskoleklassen, i syfte att bottenskoleprincipen skulle komma i tillämpning även beträffande privatläroverken. Detta uppslag avvisades av riksdagen på utskottets hemställan, och vad som särskilt torde ha medverkat till detta ståndpunktstagande var, att de kommunala flickskolorna med rätta ansågos komma att fylla de uppgifter, som Kungl. Maj:t hade tänkt sig tillgodosedda genom de föreslagna realskolelinjerna. Från statsrådets sida uttalades under debatten en förhoppning, att de studiemöjligheter, som man genom dessa realskolelinjer avsett att bereda flickorna, snarast möjligt skulle åstadkommas genom just den kommunala flickskolan. Därmed erhöles alltså en uttrycklig bekräftelse på, att *ecklesiastikministern den gången klart åsyftade, att dessa skolor skulle realisera bottenskoleprogrammet och att de skulle föra fram till ungefärligen samma bildningsmål som realskolan*. Och statsministerns uppmärksammade anförande innehöll också en bestämd principförklaring till förmån för bottenskoletanken i dess gamla oförvanskade mening. Det är under dessa förhållanden onekligen högst överraskande, att man i den proposition nr 116, som förelagts 1928 års riksdag, icke skönjer ett enda spår av den ståndpunkt, som i otvetydiga ord deklarerades från regeringsbänken vid det tillfälle, som jag här har bragt i erinran. I stället möter man ett system med »dubbel anknytning», som det heter formellt. Men vad innebär detta? Jo, synar man förslaget litet närmare i sömmarna, visar det sig, att *medan vid 1927 års riksdag anknytning till den sexklassiga grundskolan fastslogs såsom det normala, har i denna proposition anknytningen till den fyra-*

Kungl. proposition ang. statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

Fort.

Kungl. proposition ang. statsbidrag till kommunala flickskolor
m. m.
(Forts.)

klassiga grundskolan blivit den huvudform, som skall förekomma vid varje skola, och det är först, när parallellavdelningar anordnas, som dessa skola anknyta till sjätte folkskoleklassen. Nu torde emellertid, såvitt jag kan se, i relativt få fall genomgående dubbla avdelningar komma att visa sig erforderliga vid kommunala flickskolor. Lärjungeantalet lägger därvidlag bestämda hinder i vägen.

Men det stannar icke vid detta utan förslaget är värre än så. Landsbygdens och de fattiga stadshemmens barn, för vilka regeringen med all rätt ömde vid 1927 års riksdag, ha nu försatts i en alldeles särskilt ogynnsam undantagsställning. De få vid de enkelklassiga skolorna ingen anknytning till avslutad folkskolekurs, men det beviljas dem i nåder rätt att stoppas in i andra klassen av den sjukklassiga skolan. Där få de under ett år följa undervisningen i *alla* ämnen men skola dessutom inhämta två års kunskaper i tyska. Det skall alltså föreläggas dem ett väsentligen tyngre undervisningsprogram än deras kamrater. De skola prestera detsamma som kamraterna men dessutom inhämta det försprång i tyska, som dessa vunnit genom att genomgå första klassen.

Jag vill erinra om, att en principiellt alldeles likartad anordning under den föregående skoldiskussionen från många håll föreslagits såsom en sorts kompromisslösning för att undgå bottenskolan. Departementschefen hade alltså anledning att taga ståndpunkt till detta uppslag redan i fjol. Resultatet av övervägandet formulerades då i propositionen på följande sätt: »Och själva tanken att vissa lärjungar från folkskolan, måhända de ekonomiskt ogynnsammast ställda, skulle sammanföras i en särskild avdelning och under en helt visst mycket ansträngande och pressande snabbkurs bibringas nödortfuga kunskaper för att kunna bestå inträdesprovet till läroverket, ter sig för mig föga tilltalande. Redan med hänsyn härtill har jag icke ansett lämpligt att ifrågasätta statens medverkan till anordnande av dylika övergångsklasser eller -kurser.»

Det må förlätas mig, om jag efter denna mycket kategoriska och starkt motiverade förkastelse blir en smula överraskad över att finna just denna klart avvisade anordning av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet upphöjas till ledande princip i den organisation, som föreslås i propositionen nr 116 vid 1928 års riksdag.

Herr talman! Det skulle vara åtskilligt mer att säga. Man skulle kunna uppehålla sig vid spörsmålet om flickskolors *anknytning till gymnasiet* och därvid konstatera, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bestämt har avböjt att medverka till öppnande av ordnade övergångsmöjligheter från den kommunala flickskolan till gymnasiet. I det fallet avviker han icke blott från tidigare hävdade grundsatser utan också från vad som hittills tillämpats. Ty den högre flickskolan har i mycket hög grad anpassat sina kurser så, att dess lärjungar från sjätte eller sjunde klassen skulle kunna utan kompletterande studier fortsätta fram till studentexamen. För mig framstår det som en fundamental fordran på flickskolan, om den skall kunna besökas av flickor från olika befolkningslager och med växlande intellektuell utrustning, att dylik förbindelse tillrättalägges. Ty mycket få lärjungar kunna väl från början, i detta fall vid 10—11 års ålder, inställa sig på att *icke* fortsätta till studentexamen. Den möjligheten vill nog en ung flicka i våra dagar hålla öppen så länge som möjligt. Man går icke in i en återvändsgränd, från vilken man endast med stora svårigheter kan slå in på gymnasievägen, om man finner denna senare lämpligare eller fördelaktigare. Och hela anordningen svär för övrigt mot grundtanken i den enhetsskoleorganisation, som framgick av fjolårets riksdagsbeslut.

Jag vill alldeles särskilt hos de ärade ledamöter av riksdagen, som ställt

sig avvisande eller betänksamma mot samskolan, rikta uppmärksamheten på denna sak, ty den isoleringssträvan, som här möter för flickskolornas del, innesluter en bestämd fara, att de flickor, som önska gå fram studentvägen, bli tvingade att anlita realskolan, där samundervisning ju är regel. Följden blir alltså, att samskolan göres till den normala skolformen för de studiebevågade flickorna.

Till slut ett par ord om kostnadsfrågan. I fjolårets skoldebatt efterlystes, enligt min mening utan grund, detaljerade kostnadsberäkningar. Men i år tror jag, att man på synnerligen goda grunder nödgas efterlysa närmare kostnadsberäkningar. Hur allmänheten uppfattar Kungl. Maj:ts proposition, har ställts i blyxtbelysning genom dagens nummer av regeringsorganet, där en välvillig ledare slutar på följande sätt: »De 58,000 kronor, som reformens realiserande kostar om året, äro säkerligen väl använda pengar.» Nu är förhållandet det, att Kungl. Maj:ts för nästa budgetår äskar just 58,000 kronor i förslagsanslag, självfallet med hänvisning till att skolorna hinna ombildas i mycket ringa utsträckning första året. Men Kungl. Maj:ts uraktlåter fullständigt att lämna några hållpunkter för bedömandet, hur detta förslagsanslag med åren kommer att växa. Den enda hållpunkt, som jag har funnit i propositionen, är en bilaga, som meddelar en jämförelse mellan kostnaderna för bl. a. en privat flickskola i Södertälje och en kommunal flickskola, som övertager den förras uppgift. Om alltså denna flickskola i Södertälje kommunaliseras, hur skulle budgetförhållandena komma att gestalta sig? Man inhämtar, att *medan för närvarande statens årliga kostnader per lärjunge uppgå till i runt tal 174 kronor, skulle de vid kommunalisering stiga till 284 kronor, alltså med 110 kronor.* Detta är som nämnts årskostnaderna. *Kommunens årskostnader skulle stiga från 46 kronor till 109 kronor, alltså med 63 kronor per år, fränsett kostnaderna för byggnader och inredning.* Säger jag då, att vi i närvarande stund ha ungefär 16,000 flickor i de klasser, som motsvara de blivande kommunala flickskolorna, så skulle de totala årskostnaderna — jag är dock övertygad om, att genomsnittskostnaderna i Södertälje äro relativt låga, eftersom skolan är beräknad för 175 lärjungar — komma att i mycket avsevärd mån överstiga de nuvarande kostnaderna för privatläroverken. Under förutsättning att vi övergå till allmän kommunalisering men bortse från de 11 å 12 flickskolor, som riksdagen kopplade av i fjol i samband med samläroverkens upprättande, skulle man komma till en merkostnad av 1,800,000 kronor för staten och något över 1,000,000 kronor för kommunerna, bortsett från kostnaderna för byggnader och inredningsmateriel. Och såsom jag förut betonat, är det anledning befara, att även dessa siffror skola komma att i verkligheten överskridas.

Herr talman, mellan propositionen nr 116 vid 1928 års riksdag och samma nummer i 1927 års serie är sålunda ett svalg befast. Den förra präglades av Fridtjuv Bergs demokratiska skolpolitik, den senare bär statsrådet Almqvists märke. Man kan utan överdrift säga, att dessa båda propositioner representera två skilda världar. Den nu föreliggande stryker ett brett streck över hela den utveckling, som leder fram till 1927 års riksdagsbeslut. Herr Bergman är rehabiliterad. Han stod i fjol som ensam flykting i högerlägret, men han har trots sin ensamhet visat sig som den i längden starkaste. Och han kan i dag glatt välkomna sina motståndare från i fjol såsom goda meningsfränder. Men jag är viss om att man ute i landet skall ha svårt att finna sig till rätta med den sortens omvändelser. De ha det felet att ha försiggått alltför huvudstupa och få därigenom över sig ett omisskännligt drag av flykt, man skulle nästan kunna säga, panik. Det är tydligen den borgerliga samlingen, som spökar. Inför denna magiska paroll få idéerna vika. De bli obekvämt resgods på vägen. Det må tillåtas mig uttrycka den förhoppningen, att riksdagen

Kungl. proposition ang. statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

(Fort.)

Kungl. proposition ang. statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.
(Forts.)

skall taga allvarligare på den uppgift, som här föreligger, än vad som skett från Kungl. Maj:ts sida, och kräva respekt för vad som förevarit.

Efter dessa anmärkningar skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka, att motionstiden beträffande denna proposition nr 116 med hänsyn till dess synnerligen omfattande karaktär, måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman, mina herrar! Det var rätt överraskande att en remissdebatt skulle etableras i denna fråga. Jag skall emellertid be att få säga ett par ord till bemötande av vad den föregående ärade talaren anfört.

Hans anförande visar, att man kan läsa motiveringen till förra årets riksdagsbeslut på ganska olika sätt. Han talade om bottenskolan, och han hade läst motiveringen till riksdagsbeslutet så, att anknytning till sjuätte folkskoleklassen skulle vara det normala. Jag undrar, vad herr Reuterskiöld säger om den saken. Vi hörde herr Reuterskiöld förra året i kammarens gång på gång betyga, att det icke skulle vara så, som herr Björck läst ut av motiveringen, utan att tvärtom de båda typerna av bottenskola skulle vara jämställda.

Nu tror jag, att anknytningen till den sexåriga bottenskolan nog *faktiskt* fick ett försteg i förra årets riksdagsbeslut, och därför kan jag icke finna annat, än att det är en fullkomligt skyldig gärd åt jämställdhetstanken, ifall det nu skulle vara så, att flickskolan i år något litet mer anknyter till den fyra-klassiga än till den sexklassiga bottenskolan.

Vi veta alla, att skolfrågan vid 1927 års riksdag forcerades på ett sätt, som väckte de allvarligaste betänkligheter. Följden blev också, att besluten i många avseenden icke voro tillräckligt genomtänkta utan ge intryck av ett hastverk. Det är så även med mycket i motiveringen. Därför tror jag, att man icke får på det sätt, som den föregående ärade talaren har gjort, forcera vissa uttryck i motiveringen och pressa fram en mening, som det kanske dock icke var riksdagens fulla avsikt att uttala. Att ställa sig på en så formalistisk ståndpunkt, som den föregående ärade talaren har gjort, anser jag icke vara berättigat. Över en dylik formalism måste alltid stå skolans och den uppväxande ungdomens bästa.

Det är denna senare synpunkt, som måste bli avgörande för frågans behandling i riksdagen.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

På särskild proposition beslöt kammaren, med bifall till herr *Björcks* under överläggningen därom framställda yrkande, medgiva, att tiden för väckande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 116, utsträcktes till det sammanträde, som infölle näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, angående avsättande av en reservfond för postgirorörelsen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Nilsson, Nils Anton*, m. fl. väckta motionen, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 4, statsutskottets utlåtanden nr 25—28 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 7—10.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 137.

Herr *Ekman, Karl Johan*, väckte nedannämnda motioner:
nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m.; och
nr 259, om tilläggs pensionering av efterlevande efter vissa befattningshavare vid konsistorierna.

Dessa motioner hänvisades, nr 258 till statsutskottet och nr 259 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.06 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 3 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkten 6) i utskottets betänkande nr 6 angående vissa delar av tullbevillningen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Om konungamaktens avskaffande m. m. Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående den ärftliga konungamaktens avskaffande och införande av republik.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 409, hade herr *Spångberg* m. fl., hemställt, att riksdagen måtte besluta uttala sig för avskaffandet av den ärftliga kungamakten och införande av republik samt hos regeringen begära förslag till sådana ändringar i grundlagen, som på grund av detta beslut erfordrades.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anført:

»Utskottet hyser den uppfattningen, att skäl saknas att till övervägande upptagna frågan om en förändring av statskicket, och får alltså hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Engberg, Strömberg, G. W. Hansson, Vennerström, Sävström, Borg, Andersson* i Igelboda och *Jensen*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet håller före, att den republikanska statsformens företräde framför den ärftliga monarkien väsentligen ligger däri, att statschefen utses genom val. Något bärigt skäl att med avseende på statens högsta ämbete tillämpa en ärftlighetsprincip, vilken skulle betraktas som både orimlig och äventyrlig i fråga om varje annat statsämbete, kan icke förebringas. Det republikanska statskickets större ändamålsenlighet synes utskottet för övrigt ha bekräftats genom de utomordentligt stora landvinningar detta statskick gjort under de senare åren. Utskottet finner det därför både nyttigt och önskvärt, att en utredning kommer till stånd, som dels klarlägger statschefens konstitutionella befogenheter i olika republikanska stater, dels undersöker, vilken utgestaltning ett svenskt republikanskt statskick bör ha, där, utan ändring av vårt nuvarande statskicks faktiska, genom parlamentarismens praxis hävdvunna maktfördelning, ärftligheten ersättes med valbarheten som princip för statschefens utseende.

Utskottet får alltså hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående statschefens konstitutionella maktställ-

ning i vissa främmande länder med republikansk författning under jämförelse med vårt gällande statsskick samt rörande de författningsändringar, som erfordras för sådan omgestaltning av vårt statsskick, att statschefen utses genom val.»

2) av herr *Thulin*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Beträffande kravet på den ärftliga konungamaktens avskaffande och införande av republikanskt statsskick hyser utskottet den uppfattningen, att frågan är en av dem, som i den ordning, varom i regeringsformen § 49 mom. 2 och riksdagsordningen § 1 mom. 2 stadgas, före sitt avgörande lämpligen böra underställas allmän folkomröstning. Den grad av aktualitet, som rimligtvis bör präglä en fråga, när dess hänskjutande till allmän folkomröstning påkallas, synes dock utskottet icke för närvarande föreligga beträffande det av motionärerna framförda önskemålet.

Vid ett sådant förhållande får utskottet, som principiellt ansluter sig till kravet på ett republikanskt statsskick, hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

3) av herrar *David Bergström* och *Björnberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Erfarenheten har lärt, att när förändringar av statsskicket genomföres i ett land, detta gemenligen sker på andra vägar än de parlamentariska. Utslutet bör emellertid, såsom också våra grundlagar giva vid hand, ej vara att även frågor av detta slag handläggas och lösas i laglig och fredlig ordning, därest förhållandena och en utbredd folkmening kräva deras upptagande.

Då för närvarande så ej kan sägas vara händelsen, hemställer utskottet, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Vennerström: Herr talman! Då jag tillhör den skara reservanter, vilkas fanbärare är vice ordföranden i konstitutionsutskottet, herr Engberg, har det blivit min smärtsamma plikt att klara ut innehållet i denna reservation. Då ber jag ögonblickligen att få säga, att enligt reservationens innebörd har frågan om konungadömets avskrivning icke omedelbar aktualitet, i så måtto att det skulle gälla att ögonblickligen avskrivna detsamma. Men frågan har en permanent aktualitet, som ligger däri, att det alltid är otillfredsställande, att befodringsmetoderna, när det gäller samhällets högsta post, icke äro desamma som i det dagliga livet.

Jag är viss om att det svenska konungadömet för närvarande är djupt rotat i den svenska folksjälen. Jag hade tillfälle att i detta avseende personligen erhålla åskådningsmaterial vid deltagandet i ostkustbanans invigning, då jag fann, att befolkningen glömde ostkustbanan och dess skapare inför det faktum, att ostkustbanans invigningståg var ett kungatåg. En av riksdagens tjänstemän nämnde häromdagen för mig, att de morgnar, när någon av de kungliga personerna ankomma till centralstationen, får man i hans familj ingen frukost, emedan kokerskans oerhörda rojalism tvingar henne att varje sådan morgon begiva sig ned till centralstationen. Skulle det gälla för mig personligen att denna dag avgiva mitt votum för en svensk president, ligger det åtminstone för mig ganska nära, att mitt votum skulle avlämnas för den man, som enligt Svea rikets grundlagar och enligt naturens ordning blir den nästa innehavaren av den svenska kungatronen.

Men vad som icke är aktuellt i dag och för ögonblicket kan bliva det i framtiden. Jag tror inte, att det ens i denna kammare finns någon, som djärves tro på kungadömets renässans i världen. Det finns ju en del kungadömen kvar

Om konungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

Om kungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

på den europeiska kontinenten, men särskilt i de sydeuropeiska delarna är väl situationen den, att kungadömet endast är ett fikonalöv för synnerligen personliga diktaturer. Min personliga tanke — och jag tror även reservationens — är, att man går allt mer fram i världen emot kungadömet avskrivning och att det därför gäller att i förväg klara ut spørgsmålet för sig, så att man, när situationen är mogen vet, i vilken form man vill stöpa den tänkta svenska republiken. Jag instämmer för min personliga del helt i den åskådningen, att republikens införande i vårt land bör föregås av folkomröstning, men jag tror icke, att spørgsmålet om utredningen står i någon motsättning till spørgsmålet om folkomröstningen, utan folkomröstningen är väl snarast ett sista led i utredningsproceduren. Jag hänvisar i detta fall till förbudsomröstningen, när den kom såsom ett sista led i utredningen, som haft ett långvarigt föregående förlopp.

Det är skillnad på kungadöme och kungadöme, och det är även skillnad på republik och republik. Det finnes republiker av sådan natur, att jag tror att även en god svensk republikan skulle föredraga ett eller annat kungadöme framför dylika republiker. Jag vill till de republikanska motionärerna säga, att jag personligen föredrager att vistas inom Sveriges konstitutionella monarki än i en republik av det kynne, som vi hava i den sovjetryska republiken. Det gäller därför att klarlägga, vad vi till äventyrs mena med republik. Av den anledning synes mig ganska riktigt och rimligt, att man redan innan frågan erhåller akut aktualitet och innan det kan vara tal om någon folkomröstning, försöker klarlägga de viktigare delarna av den republikanska statsförfattningens förhållanden. I detta avseende vill jag särskilt hänvisa till att det gäller att åstadkomma en form för väljandet av presidenten. Man har ju därvidlag en ganska rik skala: alltifrån den metod, man använder i Förenta staterna, där man har en direkt folkomröstning med dess upprivande strider, och till val genom korporationer eller av parlamenten. Såsom herrarna torde veta, har om den frågan diskussion varit å bane i den finska republiken, och jag tror att den frågan avgjorts under föregående dags förhandlingar. Det gäller därjämte att avgöra och taga ställning till spørgsmålet rörande presidentens maktbefogenheter. Även där har man en ganska rik skala att välja på. Man kan börja med republiken Schweiz, där presidenten bara är ordförande i ett kollegium; man kan vandra vidare till Frankrike och hamna i Förenta staterna, där presidenten har en utomordentligt stark befogenhet. Och man kan gå över till Sovjetryssland, där jag tror att presidenten och skaran närmast omkring honom icke är någonting annat än en samling diktatorer eller småkungar.

Med denna motivering tillåter jag mig, herr talman, att för min del yrka bifall till den av herr Engberg m. fl. utskottsledamöter avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Om den siste talarens anförande ej utnynnats i ett yrkande, skulle det knappast, från min sida, hava föranlett något yttrande. Det var i själva verket ett ursäktstal, kan jag säga, för den avgivna reservationen. Men då jag icke haft tillfälle att i utskottet deltaga i behandlingen av detta ärende, kan jag icke underlåta att nu säga några ord angående denna reservation av det socialdemokratiska partiets stora flertal inom konstitutionsutskottet. Denna reservation har nämligen väckt — det vågar jag säga — både förvåning och en ganska stark misstämning, och detta av tre skäl.

Det första skälet är, att de socialdemokratiska partimedlemmarna vid föregående tillfällen inom utskottet funnit en, såsom jag tyckt, mycket lycklig reträttlinje, genom vars användande de kunnat komma ifrån hela detta för dem rätt delikata spørgsmål. Denna linje bibehålles i år allenast av en av re-

servanterna, herr Thulin, i en mycket förkortad och koncentrerad form, som förefaller mig vara av den art, att den bort kunna samla samtliga medlemmar av det socialdemokratiska partiet i utskottet. Jag frågar mig, om det har inträffat någonting sedan vid ett föregående tillfälle en enhällig reservation på den linjen avgavs, och jag kan då icke finna, att någonting alls sedan dess inträffat, då jag naturligtvis icke till detta kan räkna den omständigheten, att det i år är valår, i synnerhet som detta år också är ett jubileumsår. Jag tvivlar på, att en reservation av denna innebörd då har någon som helst betydelse i positiv riktning.

Det andra skälet till att denna reservation väckt, såvitt jag kan se, både förvåning och missstämning är, att det stora socialdemokratiska partiet dock redan flera gånger haft tillfälle att föra Sveriges regering och sitta vid konungens rådsbord. Jag undrar, om icke den erfarenhet, som partiet under denna tid gjort, egentligen varit den, att konungadömet och konungamakten varit dem ett stöd och ett hjälpmedel, utan vilket regeringens förande kanske icke gått lika lyckligt.

Det tredje och viktigaste skälet till att jag har tagit till orda för att ge uttryck åt min uppfattning är, att man hade väntat, och jag hade nästan trott, att det socialdemokratiska partiet trampat ur barnskorna och kommit till den ålder, erfarenhet och visdom, då man med ett litet beklagande ser på ungdomsförloppningarna, men försöker sätta in sin verksamhet efter andra linjer. Jag trodde, att man hade kommit till insikt därom, att man icke rubbar ett lands konstitutionella grundvalar på lek och inte heller annat än i yttersta nödfall, därför att landets egen lugna utveckling därav lider. Det förefaller mig då, som om en reservation som denna, vilken går ut på införandet av ett nytt institut, nämligen stora akademiska avhandlingar efter officiellt uppdrag angående icke aktuella frågor — den siste ärade talaren sade ju, att frågan icke är aktuell. Sådana akademiska avhandlingar på officiellt uppdrag synas mig vara ett öting, allra helst i en sådan fråga som denna. Det blir i själva verket ett bestående intryck, att här föreligger en lek med allvarliga ting, en lek med elden skulle jag kanske inte vilja säga, men med en bolsjevikisk glöd, som kan bli till en eld. Jag tror icke, att det är riktigt lyckligt att leka med sådana ting.

Ur denna synpunkt, herr talman, ber jag, som vidhåller den uppfattning, jag tidigare uttalat inom utskottet, då jag haft tillfälle att deltaga i dess förhandlingar i frågan, att utan vidare få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Herr Sandler: Herr talman! Till den ståndpunkt, som är framlagd i den av herr Engberg m. fl. avgivna reservationen, skall jag be att få ge min anslutning, och jag vill i korthet angiva de förutsättningar, som betinga densamma.

Den första och naturliga är den, att Sveriges demokrati självfallet äger att bestämma över sitt statskick i alla dess delar. Konungadöme och nation stå icke emot varandra eller vid varandras sida såsom likvärdiga makter. Det är sant, att våra lagar alltjämt inledas med en pluralis majestatis, men jag tror, att det skulle vara alldeles oriktigt att tolka detta såsom en symbol för överheten, som befaller över sina undersåtar. Jag föreställer mig, att det vore en mycket riktigare läsart av detta dekorativa »Vi» med stor bokstav, om man säger, att det betyder: vi, det svenska folket, ge oss lagar att lyda genom våra konstitutionella organ, däri statschefen inbegripen.

Den andra förutsättningen är, att vårt statskick kan omvandlas i alla dess delar i laga former och utan omstörtning. Det är en revolutionär vidskepelse, herr Reuterskiöld, om man tror, att statsformer alltjämt måste framgå ur statsvälvingar. Jag menar, att om man har den åsikten, ser man icke, att det

Om konungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

Om konungamaktens
avskaffande
m. m.
(Forts.)

finnes någonting annat i historien än ett evigt upprepande av typiska händelseförlopp. Vi hava en svensk historisk erfarenhet att bygga på. Jag tänker då icke alls på 1809 års grundlagsverk, som ju framgick ur en revolution, utan i stället på de stora författningsreformerna 1865 och 1918. Det förelåg visserligen en stark spänning, men den avvecklades i fredliga former till heder för det svenska kultursamhället, en heder, som — det må i rättvisans namn tilläggas — får delas mellan dem, som voro reformens förkämpar, och dem, som till det sista voro reformens motståndare. Dessa författningsändringar 1865 och 1918 voro ju i verkligheten beträffande de reella maktförhållandena till sin art mera genomgripande än en ändring av vår statsform från konstitutionell monarki till någon viss form av republikansk statsförfattning. Jag förbiser inte alls, att traditionella former mången gång kunna visa sig äga en livskraft, som ej alls betingas av själva de reella maktförhållandena, som klädas i dem. Traditionen kan ju själv vara ett kulturvärde eller i varje fall betraktas såsom ett sådant av stora delar av nationen. Men, mina herrar, det har i Sveriges senare historia skett en förskjutning, som man icke skall uraktlåta att lägga märke till. Det är denna förskjutning, som gör, att sådana ting kunna få en annan valör än att endast vara, såsom herr Reuterskiöld sade, akademiska diskussionsämnen.

Jag kommer därmed till den tredje förutsättningen, och det är den, att i vårt rikets angelägenheter medbestämmer numera en arbetarklass, som saknar alla monarkiska traditioner och som är republikanskt inställd. Jag tror icke, att det ändrar något i denna inställning, om vår arbetarklass på detta liksom på andra områden vill väga det ena mot det andra, vill väga vikten av detta spörsmål i jämförelse med andra, som kunna förefalla mera viktiga. Det är därför också naturligt, om arbetarpartiets målsmän bruka sitt omdöme, då det gäller lämpligheten av att föra en sådan fråga som denna i förgrunden av den politiska striden. Jag tror också, att det motsvarar den svenska arbetarklassens kynne att göra en realistisk värdering av de olika statsformerna och att följaktligen icke byta bort vad som för närvarande råder i vårt land mot vilket republikanskt statsskick som helst. Däri kan jag instämma med den förste talaren här i dag. Att på detta område åstadkomma en omdömesgill statsrättslig granskning av de olika huvudtyperna av republikanska författningar finner jag för min del vara gagneligt, och det är därför jag kan biträda det yrkande, som är framställt.

Jag har haft tillfälle att iakttaga att en konstitutionell monarki kan fungera såsom arbetsform åt en demokrati även med arbetarpartiets män i rikets styrelse. Denna iakttagelse avtrubbar icke en republikansk åskådning — tvärtom, vill jag säga. Och jag ber, mina herrar, att få framhålla, att däri icke inlägges någon kritik av statschefens uppträdande. Jag säger i stället så här: den erfarenhet, som man har tillfälle att förskaffa sig av huru monarkien ter sig, då den utövas under konstitutionell lojalitet, är ägnad att befästa övertygelsen om att den ärftliga regeringsmakten i våra dagar är en anomali. På detta skall jag ge ett exempel, bara ett, och jag gör det, därför att det hänför sig till ett känt fall.

Kronprinsen befann sig utom riket, konungen borta från huvudstaden; det satt en tillförordnad socialdemokratisk regering. Enligt grundlagens bud övergick därunder vid ett tillfälle rikets styrelse till den unge arvprinsen. Jag tillhörde den socialdemokratiska tillförordnade regering, som hade att med Hjalmar Branting i spetsen inställa sig hos prinsen-regenten för att av honom enligt 1809 års författning erfaras, att den socialdemokratiska tillförordnade regeringen nu var upplöst och att prinsen hade övertagit regeringen. Jag bevarar den scenen i mitt minne — denna scen med den åldrige statsmannen Hjalmar Branting inför prinsen-regenten, alldeles nyss vorden myndig. Denna scen,

mina herrar, kastade en belysning över vad ärftlig regeringsmakt vill säga, som var obarmhärtig.

Herr talman! Visst är det möjligt, att det ännu under en tid, om vars längd jag icke uttalar något omdöme, kommer att bliva så, att det republikanska kravet får stå tillbaka för annat, som det svenska folket finner vara än mer angeläget. Men jag är övertygad därom, att med sin sakliga kraft kommer denna republikanska uppfattning att göra sig påmind, till dess ärftlighetsprincipen är försvunnen ur vår författning.

Om konungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

Herr Holmgren: Herr talman! Jag måste säga, att jag finner, att det står många förnuftiga och sanna saker i den kommunistiska motion, som vi nu behandla. Det ärftliga konungadömet har varit en nödvändig och välsignelserik institution under mänsklighetens utveckling, men allt efter som denna utveckling skrider framåt, blir den liksom alla andra mänskliga institutioner oundvikligen en institution på avskrivning.

Det är därför en helt naturlig sak för politiskt s. k. frisinne att hava sympatier för en republikansk statsordning. Men, säga många, som också ha sådana sympatier, det må vara sant, men saken är inte alls aktuell, och det vill jag ju inte förneka, att det är riktigt. Men jag kan icke anse, att denna omständighet utgör ett tillräckligt skäl för att ställa sig på den ståndpunkt, som utskottet gjort. Om man principiellt har sympatier för en republikansk statsordning, kan jag icke se, att man har någon anledning att sätta sig emot en utredning av det skälet, att frågan icke är aktuell. Ty om man sätter sig emot en utredning eller andra åtgärder, därför att frågan ej är aktuell, på vilket sätt skall den då någonsin bli aktuell?

På grund av dessa skäl får jag, herr talman, i korthet säga, att jag icke kan följa utskottet i denna punkt utan måste rösta med reservanterna. Jag finner då, att reservationen nr 1 är den, för vilken jag i främsta rummet kommer att lägga min röst.

Herr Winberg: Det nu föreliggande utskottsutlåtandet brister åtminstone icke i fråga om koncentration. Det innehåller två rader av följande lydelse: »Utskottet hyser den uppfattningen, att skäl saknas att till övervägande upptaga frågan om en förändring av statsskicket», och så hemställer utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Ja, det är ju en subjektiv uppfattning, som utskottsmajoriteten hyser, och några sakskäl ha, som man ser, icke alls anförts. Vid sådant förhållande kan det överhuvud taget icke bli någon debatt med utskottsmajoriteten. Hur säker man än är i denna punkt, och även om man i likhet med professor Reuterskiöld anser, att det är en lek med elden att överhuvud taget behandla denna fråga, är det i alla fall ett faktum, att den ärftliga kungamakten är en regeringsform, som absolut kommer att försvinna. Det är bara fråga om i vilket tempo detta skall ske. Om vi se oss omkring ute i världen, skola vi finna, att med undantag för det i konstitutionella frågor alltid konservativa England, det fascistiska Italien och det halvfascistiska Spanien, är det snart inga andra länder i vår världsdelen än här uppe i Skandinavien, i vilka man har kvar en regeringsform med ärftlig kungamakt. Allt talar sålunda för att det icke behöver vara en lek med elden, om man till behandling upptar ett sådant spörsmål som detta.

Jag skall icke här ingå på någon längre motivering, ty det har tidigare framförts en hel del skäl. För övrigt ligger saken enligt min mening så pass klar, att det inte är sakskäl, som fattas, utan anledningen till motståndet är bara en slags mer eller mindre falsk lojalitet. Man vill överhuvud taget icke visa, att man vill diskutera en sådan fråga, och man vill icke mot sig rikta någon

Om konungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

missstro att inte vara en lojal anhängare av kungadömet. Jag förstår detta så innerligt väl, men det har väl härvidlag ingen avgörande betydelse.

Det har redan påpekats, att den konstitutionella monarkien kan medge ett relativt korrekt uppträdande även gentemot en folklig regering. Ja, för allt i världen, så länge förhållandena äro relativt lugna. Men man har många exempel utifrån världen, och det saknas inte heller i vårt land, på att när förhållandena tillspetsa sig, kungamaktens innehavare helt naturligt känner närmast med det skikt, som han egentligen tillhör. Talet om att konungamaktens innehavare skall vara upphöjd över de olika partiåskådningarna, de olika klasserna, är endast ett vackert talesätt och kan naturligtvis icke vara något annat. För övrigt, den omständigheten, att man redan från början fått inplantad hos sig den åskådningen, att man är tillsatt mer eller mindre av Guds nåde — en åskådning, som man ju ännu icke lyckats bortarbeta — redan den omständigheten är ju ägnad att förrycka dessa individers hela uppfostran och utveckling. När man sedan kommer ihåg, att vår grundlag allt fortfarande innehåller den bestämmelsen, att Konungen äger att allena riket styra, är det ganska begripligt, om man i dessa kretsar lever i den föreställningen, att det är kungamaktens personliga innehavare, som egentligen är den högsta i fråga om att leda landets och folkets angelägenheter. Det är ju självklart, att en sådan uppfattning, en sådan form i vår tid är något, som tillhör det förflutna. Sedan kan man tala om att det är olika aktuellt vid olika tidpunkter.

Det skulle kunna anföras även en del andra saker. Jag skall icke närmare ingå på den ekonomiska sidan av dessa frågor, men jag vill säga, att det visar sig hos hovets familjeförhållanden en tendens att växa ut och bli allt mer och mer omfattande, vartill kommer att ifrågavarande personer tyvärr äro till och med förbjudna att ägna sig åt en praktisk sysselsättning utan skola i större eller mindre omfattning vara beroende av anslag från parlamentet och folket för sin existens. Hur noggrant herrarna än hålla vakt om detta, är det i alla fall en gammal institution, som en vacker dag kommer att falla, om inte av någon annan anledning, så på grund av sin egen inre skröplighet.

Sedan kan man tvista, om det överhuvud taget är möjligt att genomföra en sådan ändring på konstitutionell väg eller om det ovillkorligen bör vara på revolutionär väg. Det är underligt, att det just tycks vara inom borgerliga kretsar, som man mest lutar åt att det får lov att ske på revolutionär väg. Jag lutar visserligen också åt den uppfattningen, att antagligen får det lov att gå på den vägen, men det är i så fall beroende på det motstånd, som möter mot att ordna saken på annat sätt, och det är sålunda herrarnas eget fel, i fall det inte kan gå den andra vägen.

Jag skulle emellertid också vilja uppehålla mig med några ord vid de avgivna reservationerna. Huvudreservanterna, som ju utgöras av samtliga socialdemokratiska medlemmar av utskottet med undantag av herr Thulin, ha ju en reservation, som herr Vennerström förklarar, att det var hans *smärtsamma* plikt att tala för. Ja, det är ett obetalbart uttryck, herr Vennerström! Redan det uttrycket påminner om det gamla ordspråket: Den hund, som skall drivas till skogen, den river inte många djur, och det förefaller mig också på grund av herr Vennerströms uppträdande här, som om han inte skulle komma att riva många kungar.

Nu skall jag inte uppehålla mig längre vid herr Vennerström. Jag kommer tillbaka till honom längre fram. Men jag skall titta litet på huvudreservationen. Jag skall därvid be att i fråga om den få säga, att den trots sin stora oklarhet ändå enligt min mening visar, att det, trots allt, går litet framåt i vissa avseenden. När vi några stycken med herr Lindhagen i spetsen 1912 för första gången väckte en motion av samma innehåll eller åtminstone med samma yrkande som den vi nu behandla, var man fullkomligt överens inom

alla de stora politiska ljusens krets, inte minst bland de socialdemokratiska ljusen, att det var fullkomligt vansinne att komma och begära hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle avskaffa sig själv. Ja, det var väl inte så alldeles vansinnigt ändå, ty det fanns dock en del rätt förståndiga människor, som menade att det är dock den enda konstitutionella väg, som finns, om man vill på parlamentarisk väg åstadkomma detta. Nu har det emellertid inte gått bättre, än att nu ha samtliga socialdemokratiska ledamöter i konstitutionsutskottet med undantag av herr Thulin hamnat på alldeles samma ståndpunkt, där vi stodo 1912, d. v. s. att det är möjligt att gå denna väg, och det är ju alltid ett steg framåt.

Jag skulle emellertid vilja säga om huvudreservationen, att den synes mig synnerligen oklar. För det första innehåller den endast en hemställan om att det skall vidtagas en utredning rörande statschefens konstitutionella maktställning i vissa främmande länder med republikansk författning, och så skulle man göra jämförelser med vårt gällande statsskick samt rörande de författningsändringar, som erfordras för sådan omgestaltning av detta, att statschefen utses genom val. Jag vill inte yttra mig om huruvida det är nödvändigt att vidtaga en så grundlig undersökning i denna sak, men det må nu vara. Men som man finner, rör det hela sig om en undersökning — man begär inte ett eventuellt förslag med anledning av det resultat, som undersökningen kan giva — och vidare vill man ha reda på vilka författningsändringar, som fordras för sådan omgestaltning av vårt statsskick, *att statschefen utses genom val*. I den senare satsen är inte ens markerat, att det måste vara en *republikansk* statschef — jag förmodar, att nog ha väl reservanterna klart för sig, att även en kung kan väljas. Valrike ha vi haft här i landet och på många ställen ute i världen också. Sålunda menar jag, att denna reservation är till formen synnerligen oklar och dunkel, men trots detta skall jag villigt medge, att det är ju ett litet framsteg från 1912.

Så skall jag be att få uppehålla mig med ett par ord vid herr Thulins reservation. Den är typisk för dessa *principiella republikaner*. Han föreslår nämligen i slutet av sin reservation, att utskottet skulle ha skrivit: »Vid sådant förhållande får utskottet, som principiellt ansluter sig till kravet på ett republikanskt statsskick, hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.» Ja, det är ju en obetalbar formuleringskonst, det får jag säga. Man markerar, att man *principiellt* ansluter sig till kravet på ett republikanskt statsskick, och så hemställer man samtidigt, att den i ämnet väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Ja, naturligtvis kan man ha olika meningar i en fråga som denna, och det skulle inte falla mig in att ingå närmare på det, men det kan inte hjälpas, att det förefaller, som om vissa befolkningsskikt, särskilt ämbets- och tjänstemannaskikt, skulle alldeles särskilt rygga tillbaka för att taga ståndpunkt till en så ömtålig fråga som denna. Man skulle ju nästan med en liten travestering av Anna Maria Lemngrens ord kunna säga: »De blivit män i staten, de forna republikanerna, och kivas nu om maten och slåss om titlarna.» Det är möjligt, att detta är en oriktig slutledning i föreliggande fall, men det ligger dock nära till hands att tänka sig något dylikt.

Slutligen ha vi också en reservation, undertecknad av två liberala ledamöter i utskottet, där de säga, att erfarenheten lär oss, att förändringar i statsskicket gemenligen genomföras på andra vägar än de parlamentariska: de anse vidare att frågan icke är aktuell, och föreslå av den anledningen, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter detta skall jag be att med ett par ord få återkomma till den förste talarens, herr Vennerström, anförande. Förutom det något egendomliga intryck, som själva hans inledningsord i detta anförande gav, hade han även en del

Om konungamaktens avskaffande m. m.
1912

Om konungamaktens avskaffande m. m.
(Forts.)

andra uttalanden, där han tydligt bad om ursäkt för att han kommit in på sådana vägar, och bland annat meddelade han — det var naturligtvis alldeles särskilt avsett att göra ett gynnsamt intryck på eventuella motståndare från andra läger — att han långt hellre ville leva i det monarkiska Sverige än i en republik som Ryssland. Ja, det har alltid varit känt, att de s. k. nyfrälsta äro särskilt angelägna om att vittna om grundligheten i sin omvändelse, men nog förefaller det egendomligt, att herr Vennerström, som för några år sedan deklarerade, att han ville tio gånger hellre tillhöra den s. k. 2¹/₂-internationalen än den andra internationalen och hundra gånger hellre den tredje än 2¹/₂-internationalen, nu skall markera ett sådant ståndpunktstagande, detta väl för att inte misstänkas fortfarande hysa några villomeningar i sitt innersta. Jag tror inte detta behöver deklarerar på det sättet, ty alla vi, som känna herr Vennerströms utvecklingslinje, misstänka ingalunda, att han icke nu lämnat sitt relativt radikala föregående.

Till sist, skall jag säga, att ehuru jag med viss tillfredsställelse noterar, att socialdemokraterna numera inte intaga en så förfärligt avvisande ställning till detta spörsmål, som tidigare varit fallet, måste jag dock, herr talman, på grund av den obestämda formuleringen och den oklara avfattningen av deras reservation, yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag föreställde mig, att min gamle värdade vän herr Winberg hade en viss fond av humor, och det var av den anledningen, som jag tog mig friheten säga, att det var min »smärtsamma» plikt att utklara reservationens åskådning; jag satte då för mig själv ordet smärtsamt inom citationstecken med en liten ironisk undermening. Jag blev glad åt att herr Winberg ögonblickligen fastnade. Jag vet, att då jag har omkring mig en rad älskvärda rojalister, är det onekligen smärtsamt att behöva tillfoga dem smärtsamma känslor, och jag observerade ögonblickligen, hur herr Reuterstiöld anmälde sig vara smärtsamt berörd.

Sedan vill jag säga till min vän herr Winberg, då han tvivlar på mitt republikanska sinnelag, att i det fallet tror jag, att herr Winberg och herr Vennerström säkerligen äro ungefär lika goda kålsupare. Jag skulle tro, att jag är ungefär lika förnämlig kungadödare, bildligt talat, som herr Winberg, och jag tror, att den älskvärde och snälle Winberg är den mest förtjusande kungadödare, som någonsin funnits i detta land.

Med detta ber jag, herr talman, att ännu en gång få yrka bifall till reservationen.

Herr von Geijer: Herr talman! Jag skall i detta sammanhang inskränka mig till att kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan, som den föreligger.

Herr Lindhagen: Jag får för min del i likhet med Winberg framhålla, att allting rör sig i alla fall. Jag kommer ihåg, hur oerhört det var 1912, då jag, Sandler och några stycken till framförde denna »icke aktuella» fråga och skaror av socialdemokratiska riksdagsmän ville skriva på motionen. Det hade de väl inte gjort, om ej frågan varit aktuell. Men så kom det förbud från högsta ledningen, och vi fingo gå fram ensamma.

Jag skall be att få påminna om en axplockning ur frågans aktualitet just nu, som av mig formulerades i en författningsmotion 1917 på detta sätt: Monarkismens biinstitutioner, hovet, gudsnådeskapet, konungaskapet över Wenden, adelskapet, ordensväsendet, paraduniformerna, det »nådiga» i författningarna, det »underdåniga» i inlagorna, det »kungliga» i titulaturerna, defileringskurerna, kanonskotten på födelsedagarna med flera dylika leksaker för

de stora barnen i den europeiska barnkammaren kunna och bära åtminstone för svenska förhållanden i en ny tid undvaras.

Vi skola icke tro, att ej allt sådant där lullull ifrån medeltiden, då det behövdes för att hålla folket i styr och skapa en stark konungamakt, har sitt för-därvliga inflytande även i vår tid. Den som har varit ämbetsman länge och sett bakom kulisserna vet, att ämbetsmannakårens antisociala läggning i viktiga delar beror på sambandet med denna medeltidsinstitution. Man skulle kunna åberopa ett krasst uttryck — jag skulle själv inte kunna tillåta mig det, ty då skulle vi kanske bli pinsamt berörda — av Lloyd George, den engelske statsministern, under kriget. Han sade, att det är väl alldeles oegentligt, att den högsta statsmakten tillsättes genom avel.

Om man nu skall välja mellan de föreliggande reservationerna, måste jag erkänna, att om jag överhuvud taget skall välja en reservation, tycker jag nästan bäst om herr Thulins motivering. Att nu börja begära utredande av detaljfrågor, hur detta styrelsesätt skall ta sig ut, innan man har klart för sig, att vi vilja själva saken, är inte precis den riktiga ordningen. Det är då klarare att, som herr Thulin, påkalla allmän folkomröstning. Herr Thulin vill visserligen inte, att man skall avlåta någon skrivelse, ty han finner, att allmän folkomröstning kan inte komma i fråga, därför att saken inte är aktuell. Jag skulle vilja säga: allmän folkomröstning och begäran hos Kungl. Maj:t om anordnande av en sådan. Alla dessa frågor, som inte anses aktuella men som äro det i högsta grad, som de flesta sannolikt också förstå, kunna aldrig få någon aktualitet, ifall man inte från de ledande hållen framför dem i folkets medvetande. Och jag skulle vilja önska, att inte reservationer sagnades, att i sådana ännu mera närliggande aktuella frågor som t. ex. frågan om nyorientering i utrikespolitiken häromdagen, där någon reservation från socialdemokratiskt håll sagnades, och det gällde dock en fråga, som är så uppfylld av aktualitet; men där mottog man från alla partierna sida och svalde utan grimaser, föreställer jag mig, den motivering, som konstitutionsutskottet anfört och som var grundad på fullkomligt oriktiga uttalanden, som utskottet inte värdat sig om att på något sätt kontrollera. Där behövdes verkligen också reservationer, och de komma, herr talman, så småningom, men varför skola de komma så långsamt? I nästa ärende, som föreligger på kammarens bord, är det också en sällsam enhällighet, där alla partier slutit vakt kring de skäl, som de konservativa partierna anfört för att undgå en aktuell fråga. Jag kommer även där att sluta med en förhoppning på bättre tider och reservationer i denna aktuella fråga, om inte från alla håll, som egentligen borde vara fallet, åtminstone från socialdemokraterna.

Då jag skall välja mellan de olika motiveringarna, kan jag för min del, eftersom denna motions yrkande icke är något annat än en kopia av mitt yrkande från 1912, icke annat än yrka bifall till densamma.

Herr Winberg: Herr talman! Bara några ord med anledning av det sista yttrandet från herr Vennerström. Jag kan tyvärr inte veta vilken eller vilka delar av sitt anförande Vennerström i protokollet ämnade sätta inom citations-tecken. Herr Vennerström uttalade sig också om olika grader av förnämhet, och han menade, att vi voro lika förnäma, han och jag. Men det är verkligen en av de saker, som jag öppet vidgår, att i fråga om förnämhet kommer herr Vennerström så långt framför mig, att vi kunna inte nämnas på samma dag. Som bevis härför behöver jag endast åberopa hans uttalande om, att han skulle rösta på den nuvarande kronprinsen, om det blev presidentval här i landet. Jag skall inte yttra mig om, huruvida detta är hans personliga uppfattning eller om det skall fattas så, att kronprinsen skulle bli det socialdemokratiska partiets kandidat; det får väl herr Vennerström göra upp med sitt parti.

Om konunga
maktens
avskaffande
m. m.
(Forts.)

Herr **Vennerström**: Ja, herr talman, jag tar ögonblickligen tillbaka vad jag sade om presidentkandidaten. Jag glömde nämligen, att ännu en man kan komma i fråga som president, nämligen herr Winberg, och jag vill gärna medge, att jag ögonblickligen kasserar min föregående uppfattning och röstar på herr Winberg, ty en älskligare och rarare och snällare revolutionär har väl aldrig skådats.

Herr **Winberg**: Det behövs väl inte något ytterligare bevis på hur föga stadgade herr Vennerströms åsikter och ståndpunkter äro än hans senast avgivna deklARATION.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt, vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Engberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen samt slutligen på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förstnämnda propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om fullständig
avrustning. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om fullständig avrustning m. m.

Uti en inom första kammaren av herr *C. Lindhagen* väckt motion (nr 187) hade hemställts,

1) att riksdagen i anledning av statsverkspropositionen om försvarsväsendet ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande och förslag om genomförandet, i samråd med övriga skandinaviska länder, av en fullständig avrustning av dessa länder eller ock om en sådan avrustning av Sverige ensamt i anslutning till de redan avrustade länderna särskilt Tyskland;

2) att riksdagen ville uppskjuta prövningen av fjärde huvudtiteln och de i anledning av den väckta motionerna, till dess diskussionen den 15 mars över sovjetunionens avrustningsförslag hos folkförbundet ägt rum samt resultatet kommit till vår kännedom.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att herr Lindhagens förevarande motion (I: 187), i vad den avsåge frågan om fullständig avrustning, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Lindhagen**: Här föreligger nu ett enhälligt utskottsbetänkande, däri motionen avvisas sans phrases, som det heter. Emellertid förhåller det sig på det sättet, att ute bland folket förekommer det en stark opinion just för en sådan sak, och även i riksdagen har under de senaste åren årligen framförts motioner om fullständig avrustning, bland annat i andra kammaren för ett par, tre år sedan, där det riktigt regnade understöd åt motionen. Hur kan det då komma sig, att just i år ligger saken på det sättet, att frågan till och med fallit i andra kammaren utan någon debatt. Vi skola icke föreställa oss, att frågan därför har på något sätt avförts från dagordningen. Den kommer givetvis tillbaka år från år på sätt som hitintills har skett, helt enkelt därför att den är odödlig.

Det finns två mycket allvarliga skäl för att denna fråga inte nu får falla och att riksdagens fjärde huvudtitel fortfarande får spegla sig ett ögonblick i sin egen förgängelse. Det första skälet är det, som framförts både i fjol och i år, nämligen den omständigheten, att för närvarande ha vi redan flera avrustade länder, nämligen Tyskland, Österrike och Bulgarien, och det kan då

vara av betydelse, att denna avrustning vinner anslutning, så att vi kunna bevara den vinst av världskriget, som på detta sätt uppkommit. Vi läste också nyligen ur referaten från den tyska riksdagens förhandlingar, att den inflytelserike representanten Breitscheid förklarade, att om inte här kommer till stånd någon uppslutning kring det avrustade Tyskland, blir följden lätteligen, att Tyskland kommer tillbaka till de gamla rustningarna, och då har denna vinst av världskriget icke fått någon betydelse.

Detta är det ena aktuella skälet att nu upptaga saken. Det andra är det uppseendeväckande förslag, som framförts den 30 november 1927 i avrustningskommissionen i Genève av sovjetunionen. Det förefaller mig, som om svenska folket hade mycket starka skäl att med uppmärksamhet och eftertanke fördjupa sig i detta förslag om en fullständig avrustning. Det är samma förslag, som pacifisterna i världen under långa tider förfäktat. Vi skola aldrig inbilla oss att komma framåt någon vart, förrän människorna blivit avväpnade och därigenom tvingade att gå fram på andra vägar än våldets såsom den mest närliggande tillflykten för sin maktutövning.

Svenskarna ha också ansett, att Ryssland är arvfienden eller åtminstone den stora faran, och vid behandlingen av de sista förslagen rörande försvarsfrågan, inte minst det förslag, som framlades av herr Trygger, framfördes ju den ryska faran man och man emellan och i tidningspressen och indirekt även i riksdagen såsom ett huvudsakligt skäl för dessa rustningsförslag. Då man nu får ett sådant här erbjudande, är det väl för vårt folk och även för mänskligheten av betydelse att icke låta det passera som en obehaglig överraskning utan i stället glädja oss över det och försöka slå fast det, så att därigenom kunna avvinna betydande framsteg.

I själva verket — det glömde jag säga nyss — är det inte blott Tysklands situation, som manar till efterföljd för att fastslå vikten av den påbörjade avrustningen. Vi kunna säga, att vi ha anledning att ansluta oss i viss mån i samma riktning till Nordamerikas förensta stater och England, som efter världskrigets avslutande åter avskaffade den allmänna värnplikten. Här letas det efter möjligheter till besparingar i den svenska budgeten och igångsätts utredningar för att se till hur värnpliktigas skadande under värnpliktsövningar skall kunna förebyggas och huru de ersättningsbelopp, som svenska staten måste betala, därigenom skola i någon mån kunna nedprutas. Även den andra frågan, nämligen förlusten av arbetsanställning, som ungdomen i avsevärd omfattning för vidkännas genom värnplikten och som svenska staten har gjort ett försök att ersätta utan att dock komma till något resultat, löses liksom den nyssnämnda frågan genom den allmänna värnpliktens avskaffande. När England och Nordamerikas förenta stater, dessa två stora stater med vidsträckta besittningar, som de skola försvara, kunna avskaffa värnplikten, går det även för sig att reflektera över en sådan utväg i Sverige.

I motion har också ifrågasatts, att riksdagen borde avvakta debatten den 15 mars om det ryska förslaget, så att vi kunna få erfarenhet om vad det har lett till i praktiken nere i Genève, innan vi fatta beslut om fjärde huvudtiteln och även rörande denna motion, avseende en fortsatt utredning för fullständig avrustning.

Nu föreligger som vanligt ett enhälligt utskottsutlåtande, som i fråga om den första punkten säger, att det skall väl motionären veta, att det inte är utskotten, som avgöra tiden för behandlingen av en fråga, utan det är kamrarna, men för övrigt vill utskottet betona angelägenheten av att fjärde huvudtitelns anslag snarast möjligt upptagas till behandling av riksdagen. Det där är bara undanflykter. Varför inte tala ut ett redigt språk och säga, att vi anse, att vi inte böra taga någon hänsyn vare sig till den avrustning, som har uppkommit genom världskriget, och icke heller till sovjetunionens avrustningsförslag, och

*Om fullständig
avrustning.*
(Forts.)

av dessa skäl anse vi uppskov vara onödigt, och riksdagen bör antaga försvarsbudgeten, sådan den föreligger. Det vet nog utskottet självt, att vilja utskotten hala på en fråga, är det just utskotten, som göra det — naturligtvis efter avtal med vederbörande inom partierna, — tills den tidpunkt kommer, då de anse sig böra upptaga densamma.

Vad huvudsaken angår, menar utskottet helt enkelt: »Då några omständigheter, ledande till att riksdagen nu skulle intaga en annan ståndpunkt i dessa frågor, icke synas vara för handen, får utskottet hemställa.» Utskottet har mildrat sitt uttryckssätt. Det säger inte »icke äro för handen» utan »icke *synas* vara för handen», och det kan inte betyda någonting annat än att utskottet inte *vill* se de två huvudsaker, som äro de grundläggande motiven till motionen. Denna utmynnår ju inte alls i en ensidig svensk avrustning, utan avser, att man skall överväga en skandinavisk avrustning eller, om det inte går, en svensk avrustning i anslutning till de redan avrustade länderna, särskilt Tyskland. Även i motionens kläm har utskottet således haft en särskild uppfordran att svara på skälen och säga: Vi anse, att de i motionen anförda omständigheterna utgöra inte någon anledning för oss att avrusta, och vi emotse då hellre, att Tyskland återigen rustar, än vi hjälpa till att förekomma en sådan åtgärd; och vad sovjetunionens förslag angår, kom det nu ganska olägligt för oss, ty det är ägnat att slå krokben för en av de huvudgrunder, som alltid åberopas för vårt försvarsväsen, och därför bry vi oss inte om detta förslag. Man vågar inte gå in på motionärens positiva motiveringar.

Jag ber herr Nilsson, som sitter framför mig och som är en förträfflig människa och nu även småler och som brukar försvara statsutskottet i sådana här frågor: Var god och svara mig på, varför ingen i utskottet eller åtminstone varför inte socialdemokraterna tillåtit sig ens någon avskuggning av divergens i en reservation gentemot detta enhälliga utskottsutlåtande, som säger blankt ingenting alls.

Jag yrkar bifall till motionen, herr talman.

Herr Widell: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Ja, där ser man, hur omöjligt herr Widell har att kunna anföra ett skäl! Han vågar inte! Jag frågade honom: Skola vi hjälpa till att upprätthålla Tysklands avrustning eller inte, och skola vi göra det bästa möjliga av det tillfälle, som har erbjudit sig genom sovjetunionens förslag eller inte? Då kommer statsutskottets talesman och säger helt enkelt: *Jag* yrkar bifall till utskottets hemställan. Det är väl inte något skäl! Det är förmodligen en bankrutt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till punkten 1 i den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten 1 i den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen. *Om fullständig avrustning.*

(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Votering har av mig begärts, icke därför att jag trodde på någon majoritet, utan därför att det är enda utvägen att fästa uppmärksamheten på en fråga, som många människor i landet anse vara stor och viktig.

Jag ber få tillägga, att om vi haft slutet omröstning, skulle det ha blivit många fler röster för ett bifall till motionen, ty vi ha kunnat konstatera, att den öppna omröstningen har upprest nya hinder mot minoritetsbildningar i riksdagen.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om anslag för pensionsförbättring åt vissa barnmorskor, som varit kommunalt anställda. *Om pensionsförbättring åt vissa barnmorskor.*

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 351, hade herrar *Wallerius* och *Magnusson* i Kallmar på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta att åt de f. d. barnmorskor, som varit kommunalt anställda och icke erhållit eller kunde erhålla inträde i statens pensionsanstalt, bidrag av statsmedel skulle utgå för att dem tillkommande pensionsbelopp skulle i sin helhet uppgå till 700 kronor, under förutsättning att vederbörande kommun (eventuellt även landsting) bidroge med minst lika stort belopp som statsanslaget, och att vederbörande utskott måtte härför föreslå erforderligt förslagsanslag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion II: 351 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Denna motion gäller förbättrande av vissa barnmorskors pensionsförhållanden. Att utskottet inte har kunnat tillstyrka bifall till motionen som sådan, förstår jag, därför att motionen innehåller inte alls någon utredning av omkostnaderna. Men det hade varit synnerligen värdefullt, om utskottet hade kunnat intressera sig så pass mycket för saken, att det begärt en utredning. Saken är nämligen mycket behjärtansvärd.

Riksdagen gjorde 1926 ett försök och ett mycket gott försök att lösa denna fråga. Riksdagen erkände då, att det var en fråga, som staten borde intressera sig för. Det har emellertid nu visat sig, att man med den lösning av frågan, som riksdagen då beslöt sig för, inte på något sätt har kunnat nå alla de barnmorskor, som man avsåg med riksdagens beslut. Den tilläggs-pension, som nu kan erhållas, lämnas nämligen endast till barnmorskor, som ha tillhört barnmorskeförbundets egen pensionskassa. Det är rätt många gamla barnmorskor, som inte tillhöra denna kassa, och som inte kunnat tillhöra densamma, därför att de inte haft råd att göra sina inbetalningar eller därför att kommunen inte för dem gjort några inbetalningar. Vidare är det en hel del barnmorskor, som tillhöra denna kassa, men ändock få mycket liten pension,

Om pensions-
förbättring åt
vissa
barnmorskor.
(Forts.)

därför att vid statens bidrag är inte bundet något villkor om bidrag från kommunen. Därför får en hel del av dessa gamla barnmorskor inte något annat än statens bidrag, som högst får gå upp till 180 kronor, och dessutom några kronor från själva pensionskassan. Det finns t. ex. en barnmorska, som haft 36 års tjänstgöring och är 80 år gammal, som har att leva på 200 kronor. Det finns andra, som ha 20, 17 och 30 års tjänstgöring, som inte få någontings alls. Det finns ett exempel från Skaraborgs län på en barnmorska, som har 31 års tjänstgöring och är 77 år gammal men som inte får någonting. Jag vill inte trötta kammaren med att uppräknå flera sådana här fall, men jag har velat draga fram dessa exempel för att visa, att det dock är synd om dessa gamla människor, som dock gjort samhället en god tjänst.

Utskottet erkänner också, att dessa pensioner äro små och att dessa människor skulle behöva hjälp, men utskottet säger, att det inte vågar sig på att gå in på denna sak, därför att det skulle kunna bliva ett prejudikat, att staten skall hjälpa sådana personer, som egentligen kommunerna skola hjälpa. Jag kan ju förstå, att det kan ligga en viss svårighet däri, men å andra sidan har riksdagen en gång erkänt det berättigade i att lämna ett tillskott till dessa personers hjälp, fast de varit i kommunens tjänst och kommunen således egentligen skulle sörja för dem. Det sägs nämligen i riksdagens skrivelse, att ehuru dessa barnmorskor icke varit i statens tjänst, utan haft anställning i vederbörande kommuner, syntes enligt riksdagens förmenande staten likväl icke böra undandraga sig att lämna kommunerna sin medverkan till förbättring i deras pensioner. Den saken är således redan erkänd. Man har blott inte kunnat ordna upp saken på ett så praktiskt sätt, att dessa barnmorskor verkligen komma i åtnjutande av vad man egentligen önskat giva dem.

Detta har å andra sidan fört med sig ganska allvarliga konsekvenser, ty resultatet har blivit, att en hel del barnmorskor inte våga lämna sin tjänst, ehuru de egentligen borde vara pensionsmässiga långt före detta. I den nya stadgan för barnmorskorna föreskrives nämligen, att de skola lämna sin tjänst vid 55 års ålder. Här finns nu barnmorskor, som stå kvar vid 65 och 70 års ålder. En barnmorskestyrelse från Kronobergs län framhåller just vilken svårighet man kan ha att bli av med gamla barnmorskor. Man kan inte avsätta dem, och de våga själva inte lämna sin tjänst, därför att de inte kunna få någon pension. Denna barnmorskestyrelse tillägger, att man kan inte få en tillfredsställande och rationell ordning på barnmorskeverksamheten inom länet, om man inte kan få ersättning åt dessa gamla barnmorskor. Staten kostar nu på så mycket pengar för att utbilda barnmorskor — de ha nu ett helt års längre utbildning än förut — och det borde därför ligga i statens intresse att se till att denna nya och bättre utbildade kår snarare kommer till verksamhet än som nu är fallet genom att de gamla barnmorskorna av förhållandena tvingas att stå kvar.

Av denna anledning hade det varit önskvärt, om utskottet hade velat taga upp saken till utredning. Nu har frågan redan passerat i andra kammaren. Det ansågs, där att man inte kunde göra något yrkande, och därför kan jag inte heller här framställa något sådant. Jag vill emellertid sluta med att säga, att när så är förhållandet, får man sätta sitt hopp till, att Kungl. Maj:t skall ägna denna sak sin uppmärksamhet. Man har nog sagt A utan att säga B. Det behöver verkligen göras en utredning, huruvida beslutet av 1926 skall kunna ändras så, att det verkligen kommer till den nytta, man avsåg därmed; och det därför, att man bör ordna upp barnmorskeförhållandena inte bara för barnens skull utan också för dessa gamla trotjänarinnors skull.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Häri instämde herrar *Holmgren*, *Wohlin* och *Petrén*.

Herr **Svensson, Carl**: Herr talman! Med anledning av fröken Hesselgrens anförande ber jag endast att i korthet få erinra kammaren om att denna fråga var föremål för behandling vid 1926 års riksdag, då ifrån Kungl. Maj:ts sida hemställdes om visst bidrag från staten till barnmorskornas pensionering. Det skedde efter en utredning, som ägde rum i statskontoret gemensamt med medicinalstyrelsen och styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Det förhållandet, att frågan så nyligen varit föremål för ståndspunktstagande i riksdagen och att riksdagen vid detta tillfälle, enligt den uti utskottet nu förhärskande uppfattningen, hade gått så långt som överhuvud taget kan tänkas, när det gäller bidrag från statens sida till personer, som ju äro att helt och hållet betrakta som kommunala tjänstemän, har gjort, att utskottet icke har ansett sig nu böra förorda ett återupptagande av frågan till utredning.

Om pensionsförbättring åt vissa barnmorskor.
(Forts.)

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Jag skulle med anledning av det sista anförandet vilja erinra om, att jag började mitt förra yttrande med att säga, att jag i vissa avseenden förstod utskottets ställning, men jag har också velat framhålla, att den ordning, som man beslöt 1926, icke har utfallit riktigt så, som man hade tänkt sig. Motionen pekar på en väg, som kanske kunde hjälpa, och det vore den, att man gjorde statens bidrag beroende av att också kommunen lämnade ett bidrag. Det är *en* väg. Det finns säkert flera vägar, som man vid den förra utredningen inte tog hänsyn till, på grund av att man inte hade någon erfarenhet, som visade, att det behövdes. Därför anser jag, att det kunde vara skäl att än en gång undersöka detta förhållande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående det ordinarie förslagsanslaget till statens bidrag till pensionering av barnmorskor;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1928 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd; samt

nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om vissa ändringar i gällande särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om åvägbringande av utredning och förslag till fackdomstolar i biltrafikmål.

Om fackdomstolar i biltrafikmål.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 21, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindley* anhållit, det riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om nödig utredning och förslag till fackdomstolar i biltrafikmål, sammansatta efter jämförelsevis analoga grunder som de, vilka kommit till användning i s. k. sjö-rättsmål.

Om
fackdomstolar
i biltrafikmål.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Lindley**: Herr talman, mina herrar! Efter utskottets mycket välviliga motivering, som visserligen utmynnar i ett avslag, grundat på att frågan redan är under Kungl. Maj:ts prövning, skulle jag ju kunna avstå från att yttra mig. Då utskottet emellertid i sin motivering har påpekat vissa svårigheter, som skulle kunna vara tillfinnandes för att tillföra domstolarna viss sakkunskap, och då jag i min motion har hänvisat till möjligheten att inrätta fackdomstolar i överensstämmelse med vad som stadgas i 314 § 2 mom. sjölagen, ber jag att ytterligare få klargöra detta.

Jag har visserligen vid denna hänvisning till 314 § 2 mom. sjölagen tänkt mig den möjligheten, att stadsfullmäktige i likhet med vad fallet är vid rättegångar i sjörättsmål skola kunna utse sakkunniga personer, som domstolen då skulle kunna inkalla. Detta överensstämmer också i mångt och mycket med vad chaufförerna själva ha önskat. Vid närmare eftertanke finner jag dock, att man kanske skulle kunna göra denna procedur betydligt enklare, eventuellt genom bestämmelser i analogi med 314 § 1 mom. sjölagen, vilken avser fråga om upptagande av sjöförklaring, ty enligt dessa bestämmelser har domstolen själv rättighet att inkalla ett par sakkunniga för att biträda domstolen och försöka klarlägga den egentliga innebörden av en avgiven sjöförklaring. Jag tror, att detta skulle vara betydligt enklare, ty det är ju icke alla mål beträffande chaufförer och biltrafik, som behöva underställas sakkunnig prövning. Det är ju bara i en del sådana fall, där detta verkligen behöver ifrågakomma.

Jag vill bara framföra detta, för den händelse man skulle taga fasta på min hänvisning till 314 § 2 mom. sjölagen såsom den enda möjligheten. Man kan som sagt även tänka sig bestämmelser analoga med första momentet i samma paragraf; kanske skulle det bli lättare att ordna saken på det sättet. Enligt denna bestämmelse har domstolen bara att inkalla två ojäviga, i sjöväsendet kunniga och erfarna män att vara tillstädes för att såsom sakkunniga gå rätten till handa. Man skulle kunna tänka sig analoga bestämmelser på biltrafikens område, som kanske skulle kunna lösa denna fråga.

Då jag emellertid inte vill ingå i någon polemik och inte framkalla någon onödig debatt i denna fråga, kan jag också avstå från att här säga någonting beträffande utskottets påpekande av att även andra trafikanter i så fall skulle behöva sakkunniga representanter för att bevaka sina intressen. Jag vill då bara peka på att man får inte glömma en mycket viktig sak här, nämligen att chaufförerna befinna sig i en helt annan ställning än några andra yrkesutövare — ja, jag måste säga, än några andra medborgare, därför att de inför domstol ha skyldighet att bevisa sin oskuld, medan det däremot i alla andra mål är åklagaren, som skall bevisa den åtalades skuld. Här lägger man det på den andra bogen, d. v. s. den, som blir åtalad, skall bevisa sin oskuld. Det är just därför, som jag anser, att man behöver sakkunskap i domstolarna för att verkligen kunna reda upp vad som är rätt och rättvist.

Jag har, herr talman, intet yrkande; det skulle ju knappast heller vara lönt gentemot ett enhälligt utskott.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord med tillhörande följdförfattningar.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion, I: 23, angående förberedande undersökning i fråga om fastställande av maximivikt å bördor, vilka mera regelmässigt bäras av i verksamhet anställda, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial nr 4, angående beviljande för innevarande års riksdag av viss ersättning för mistade avlöningsförmåner till sekreteraren i konstitutionsutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre furiren A. F. Fredriksson och förre korpralen A. E. Andersson från viss ersättningsskyldighet;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till generalmajoren A. F. Hultkrantz för av honom i egenskap av beställningshavare å reservstat erlagda pensionsavgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag rörande viss omläggning av maltdrycksbeskattningen.

*Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 198, hade herr *Bergman* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående sådan

Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.
(Forts.)

omläggning av maltdrycksbeskattningen, att, såvitt möjligt, dryckernas alkoholhalt lades till grund för beskattningen och att i varje fall en väsentligt höjd skatt åsattes tillverkningen av maltdrycker av klass II än den som för närvarande vore densamma ålagd, medan för maltdrycker av klass I ingen skärpning av nuvarande villkor i skattehänseende ägde rum; ävensom att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga det resultat, vartill denna utredning ledde, och de förslag, som därav kunde föranledas.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion I: 198 av herr Bergman, om åvägabringande av utredning och förslag rörande viss omläggning av maltdrycksbeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet yttrat:

»Även om det skulle anses önskvärt, att för befrämjande av maltdrickats avsättning denna prisskillnad ökades genom skärpt beskattning av skattepliktiga maltdrycker, bör enligt utskottets mening med sådana åtgärder anstå till dess erfarenhet vunnits rörande möjligheterna att framställa en maltstark men alkoholsvag dryck av beskaffenhet att tillfredsställa en mera allmän smakriktning.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bergman*, *Leander* och *Ljunggren*, vilka ansett, att sista meningen i utskottets motivering, börjande med orden »Även om», bort utgå och ersättas med en mening av följande lydelse:

»Denna prisskillnad är uppenbarligen alltför obetydlig för att stimulera konkurrensen. Tanken att genom höjd beskattning av den alkoholstarkare maltdrycken skapa bättre avsättningsmöjligheter för det lika extraktrika men alkoholsvagate maltdrickat synes fördens skull förtjäna tagas i övervägande. Emellertid torde med åtgärder i sådan riktning böra anstå, till dess den nya maltdrycken fått prövas med hänsyn till sina förutsättningar som lämplig måltidsdryck.»

2) av herrar *Boman*, *Jönsson* i *Boa*, *Bengtsson* i *Kullen*, *Nylander* och *Lithander* mot viss del av motiveringen.

Herr Bergman: Herr talman! Jag kommer icke till något annat slutyrkande än det av utskottet framställda; jag böjer mig för det argument, att tidpunkten kanske inte är kommen redan i år för den åtgärd, som i motionen påyrkas. Men jag skulle dock vilja ha en förändring i motiveringen, som tydligare ger uttryck åt riksdagens erkännande av de synpunkter, som gjorts gällande i denna motion. Jag anser det nämligen vara av största vikt — och alla torde väl, vilken åsikt de än ha och vilken praxis de än följa med avseende på dessa drycker, erkänna, att det är ett allmänt intresse — att folket så mycket som möjligt uppmuntras att använda alkoholsvagate eller alkoholfria drycker i stället för de alkoholstarkare. Ett klart uttryck för denna princip får man, om man gör den förändring, som jag och några andra reservanter ha föreslagit beträffande slutet av utskottets motivering. Utskottet har där uttryckt sig synnerligen svävande. Det kan ju vid första påseendet se ut, som om skillnaden mellan vad vi föreslå och vad som återfinnes i utskottets motivering icke vore av så stor betydelse. Ser man närmare på saken, finner man emellertid, att reservanternas förslag innebär ett positivt uttalande, under det att utskottets yttrande egentligen till ingenting förbinder.

Det förhåller sig ju så, att det nya maltdrickat i jämförelse med det s. k. pilsnerdrickat, om inga skatteförändringar äga rum, kommer att bli endast

två öre billigare pr flaska om $\frac{1}{3}$ liter. Denna prisskillnad är så obetydlig, att den icke torde komma att spela någon egentlig roll i konkurrensen dem emellan. Vi anse det vara viktigt, att allmänheten uppmuntras att förtära denna alkoholsvagare, men extraktrika dryck, och att det därför i syfte att stimulera detta allmänhetens bruk vore önskvärt om det förefunnes en större prisskillnad mellan de bägge maltdryckssorterna. I utskottets motivering säges, att man först vill vinna erfarenhet »rörande möjligheterna att framställa en maltstark men alkoholsvag dryck av beskaffenhet att tillfredsställa en mera allmän smakriktning». Det kommer måhända att visa sig, på grund av det höga priset på den nya maltdrycken, att den icke blir så allmänt brukad som önskvärt kunde vara, och då kommer man genast att förklara, att den icke tillfredsställer en mera allmän smakriktning. Den ringare spridningen behöver dock alls icke bero på att smakriktningen ej tillfredsställts. Det kan lika väl bero på att skillnaden mellan dryckerna med avseende på priset är så obetydlig, att den praktiskt taget är ingen. Smakriktningen bestämmes ganska mycket av hur folk vänjer sig. Det folk vant sig vid, det finna de tillfredsställande. De skulle lika väl finna maltdrickat tillfredsställa sin smak, om de vant sig därvid. Jag tror, att man genom en strängare beskattning av klass II skulle komma ifrån mycket av de ledsamheter, med vilka vi nu nästan vid varenda riksdag nödgas sysselsätta oss, nämligen de ordningar och dylikt, som framkallas av det allmänna bruket av s. k. pilsnerdricka. Om folk allmänt började dricka denna alkoholsvagare, men extraktrika dryck, skulle utan tvivel sådana ordningar mera sällan förekomma, och överhuvud taget skulle det vara lättare att lösa dessa trassliga ordningsproblem, om denna dryck bleve allmänt brukad, än genom att jämnt och ständigt lappa på pilsnerdricksförfattningen för att med oviss framgång söka råda bot för missförhållandena.

Jag tillåter mig därför att föreslå, utan att avse någon förändring i själva klämman, att sista meningen i utskottets motivering får den lydelse, som är föreslagen i den av herr Leander, herr Ljunggren och mig avgivna reservationen.

Herr Lithander: Herr talman! Jämte några övriga ledamöter av bevillningsutskottet har jag till utskottets betänkande fogat en reservation mot en viss del av motiveringen, den nämligen där det heter: »Även om det skulle anses önskvärt, att för befrämjande av maltdrickats avsättning denna prisskillnad ökades genom skärpt beskattning av skattepliktiga maltdrycker» etc. För min del har jag den uppfattningen, att någon skärpt beskattning i detta fall icke är önskvärd. Pilsnerdricka av klass II är så svagt, att det icke tål vid någon ytterligare belastning.

Jag är för övrigt heller icke övertygad om, att det försök, som nu göres för att stimulera användandet av den nya maltdrycken, är så önskvärt för svenska folket. I det föregående ärendet biföll ju kammaren en proposition, som bevillningsutskottet hade tillstyrkt, visserligen icke med någon större entusiasm, men det ansågs i alla fall, att ett försök borde göras. Det är ju visserligen inte fråga om någon ny plankgång eller några andra prov i den vägen, men det blir i alla fall så, att svenska folket blir utsatt för ett visst experiment. Jag hoppas för min del, att medicinalstyrelsen skall ha sitt öga på dessa försök, ty det kan hända, att det icke är riktigt nyttigt för befolkningen att få en maltdryck med så låg alkoholhalt som den som här är föreslagen.

Jag har med dessa ord, herr talman, endast velat ge uttryck åt de betänkligheter, som man kan hysa mot det stycke i sista delen av utskottets motivering, som jag här anfört.

*Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.*

(Forts.)

Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.
(Forts.)

Herr Björnsson: Herr talman! Detta utlåtande är som vanligt, när det gäller bevillningsutskottets utlåtanden, tillkommet genom en kompromiss. Det finns ytterlighetsmän på båda sidor: herr Lithander å ena sidan och herr Bergman å den andra. Herr Lithander representerar utan tvivel ett större antal än sig själv, då han här förklarar, att man icke gärna vill på den grund, som här är anförd, omedelbart gå till en stegring av maltbeskattningen. Jag skulle däremot tro, att han står ensam om sin mening, då han befarar att svenska folket skall dricka sig fördärvat på denna maltdryck, som det nu rätt försiktigt skall få pröva på.

Herr Bergman vill däremot, att bevillningsutskottet och sedermera riksdagen redan nu skulle taga bestämd ståndpunkt till frågan och uttala sig för att det skulle vara önskvärt att genom en ökad beskattning av den alkoholstarkare drycken göra den alkoholsvagare mera populär. De som stå för bevillningsutskottets yttrande ha menat, att det är alltför tidigt att taga upp denna fråga. Man bör först avvakta utvecklingen och se, huruvida man överhuvud taget kan åstadkomma en tillfredsställande måltidsdryck, innan det är skäl att börja göra den populär. Det kan ju tänkas, att exempelvis pastöriseringen gör drycken mindre smaklig eller mindre lämplig, det kan också tänkas, att priset blir så högt, att den därför aldrig kan bli populär. Då är det också tämligen meningslöst att på detta stadium binda sig för att genom ökad beskattning på en helt annan dryck på konstlad väg åstadkomma en sådan popularitet.

Då herr Bergman emellertid förfäktar denna mening så ivrigt, som han här gjort, vill jag säga, att det förefaller mig egendomligt från hans sida med hänsyn till den sak det här gäller. Det är icke så länge sedan nykterhetsgruppen inom riksdagen alltmänt var av den meningen, att en höjning av beskattningen på alkoholhaltiga drycker var att betrakta som ett ont. Jag skall be att få citera några ord, som år 1925 skrevos i en motion, undertecknad av herr von Koch och herr Ljunggren, under åberopande av att riksdagens nykterhetsgrupp enhälligt hade tillstyrkt detta uttalande. Det låter så här: »Var och en, som något närmare känner, vilken skadegörelse som är förbunden med denna form av skatteintäkt, måste, synes det oss, finna detta belopp mer än tillräckligt. Det är i stor utsträckning ett värnlöst armod, som hit får lämna betydande bidrag.» På den tiden var man sålunda av mycket starka principiella skäl emot all höjning av rusdrycksbeskattning. Nu undrar jag, om detta ändamål att göra den nya maltdrycken populär, därest den icke på grund av sina egna inboende egenskaper blir det, kan vara tillräckligt heligt för att rättfärdiga en sådan omsvängning. Jag tror det icke. Jag tror, att bevillningsutskottets majoritet har funnit en medelväg, då den vill ställa denna fråga öppen, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag oförändrat.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag vill icke förlänga debatten, men det var ett yttrande av herr Lithander, som jag icke kan låta stå oemotsagt. Han var bekymrad för att möjligen en dryck, som hade så låg alkoholhalt som den det här är fråga om, icke skulle vara bra för befolkningen. Om han med detta menade, att det skulle vara till större nytta för befolkningen att få en dryck med högre alkoholhalt, ber jag att få beteckna detta som en fullständig absurditet, som icke har något sakligt underlag.

Herr Bergman: Herr talman! Med anledning av herr Björnssons yttrande beträffande någon motsättning, som skulle råda mellan den uppfattning, som nykterhetsvännerna förut lära ha gjort gällande med avseende på spritdrycksbeskattningen, och den ståndpunkt jag nu intagit, vill jag förklara, att situationen ju för närvarande är den, att dessa skattemedel gå till en särskild fond,

vars användning är så bestämd, att staten icke för sina budgetära behov blir beroende av dessa medel. Så länge detta är förhållandet, kan jag icke se att det ligger någon fara i en höjd skatt som ingen behöver personligen underkasta sig. En annan sak är, om det skulle uppstå andra förhållanden, så att staten blir beroende av dessa skatteintäkter på annat sätt än nu. Då kommer givetvis frågan i ett annat läge. Det har gjorts attacker förr mot ifrågavarande del av alkoholbeskattningen, i det somliga ansett, att maltdrycksbeskattningsmedlen icke borde ingå i fonden. Emellertid ingå de för närvarande i denna fond, och under sådana förhållanden ser jag, som sagt, icke något hinder att tillgripa en höjd beskattning i nykterhetssyfte, då man icke äventyrar någonting i det avseende, som nyss berörts.

Vidare säger herr Björnsson, att det är orimligt att begära, att man skall intaga en principiell ställning till denna fråga, innan man fått pröva, vilka förutsättningar den nya drycken kan ha. Ja, detta är ju vad också vi erkänna. Vi säga här: »Emellertid torde med åtgärder i sådan riktning böra anstå, till dess den nya maltdrycken fått prövas med hänsyn till sina förutsättningar som lämplig måltidsdryck.» Vi begära inga omedelbara åtgärder, men det är ändå en skillnad mellan vad vi säga och vad utskottet säger. Utskottet säger, att med sådana åtgärder bör anstå »till dess erfarenhet vunnits rörande möjligheterna att framställa en maltstark men alkoholsvag dryck av beskaffenhet att tillfredsställa en mera allmän smakriktning». Om det då eventuellt kommer att visa sig, att maltdrycken icke blir ens tillnärmelsevis så spridd som pilsnerdrickat, kommer man genast att säga, att den icke tillfredsställer någon allmän smakriktning. Vi tro för vår del, att den mindre konsumtionen i så fall beror på en alltför ringa prisskillnad. Vi vilja pröva dess förutsättningar som lämplig måltidsdryck, men dessa förutsättningar kunna prövas alldeles oberoende av hur många som dricka den. Och kan det visas, att den verkligen är en lämplig måltidsdryck, så skall den säkerligen också med en större prisskillnad förmå att tilldraga sig allt flere avnämare.

Någon fara av den beskaffenhet, som herr Lithander anfört, tror jag verkligen icke på — han tycks rent av anse att svenska folkets hälsa skulle råka i fara genom att dess förtäring av alkoholfria eller alkoholsvaga drycker uppmuntras. Herr Lithander behagar säkerligen blott skämta. Och det kan ju vara ett uppfriskande moment i denna debatt.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla det yrkande, som jag framställde i mitt förra anförande.

Herr Lithander: Jag vill, herr talman, tillkännagiva, att den ärade talareren på bohusbänken något missuppfattat mig. Jag har aldrig ansett, att drycker med alltför låg alkoholhalt skulle vara skadliga för folkhälsan. Exempelvis är vatten — utan alkohol i — en synnerligen lämplig måltidsdryck. Vad jag sade är, att *maltdrycker* med alltför låg alkoholhalt kunna vara skadliga för folkhälsan. Det är det jag hoppas, att medicinalstyrelsen skall undersöka, så att icke folket kommer att lida någon skada.

Herr Björnsson: Herr talman! Herr Bergman slutade sitt anförande med att betona, att skillnaden icke var så stor mellan reservationen och utskottets utlåtande. Det skall jag gärna ge honom rätt i. Jag har närmast det intrycket, att man har åstadkommit en reservation för att överhuvud taget få någon skillnad, och att det förelegat en viss svårighet att åstadkomma en tillräckligt stor sådan.

Men då herr Bergman invänder mot min argumentering, då jag sist hade ordet, att frågan om beskattningen av alkoholphaltiga drycker kommit i ett annat läge i och med det, att dessa skattemedel i stor utsträckning reserveras för

*Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.
(Forts.)*

*Ang. viss
omläggning av
maldrycks-
beskattningen.
(Forts.)*

mötande av kommande utgifter i samband med rusdryckernas avskaffande eller för statsskuldens återbetalande, förstår jag uppriktigt sagt icke detta resonemang. Ty om det är en betänkelig skadegörelse förbunden med skatteintäkterna, består väl denna skadegörelse, vare sig man använder skattemedlen till att betala statsskulden eller till att betala exempelvis fattigvård. Är det ett värnlöst årmod, som dit får lämna betydande bidrag, är väl detta ett förhållande, som icke ändras, därav att man ena gången använder skattemedlen för att täcka budgetens löpande utgifter och andra gången för att fondera medlen.

Jag tror sålunda, att vill man se sakligt på denna fråga, är det icke förhållandena, som ha ändrats, utan snarare vissa politicus sätt att se på förhållandena, som ändrat sig.

Herr Holmgren: Herr talman! Herr Lithander har efter mitt förra yttrande privat upplyst mig, att han menat, att man får ont i magen av maldrycker, som innehålla för litet sprit. Jag tror inte, att det förhåller sig så. Blir man illamående av sådana maldrycker är det icke därför, att det är för litet alkohol i dem, utan säkerligen på grund av att det finns någonting olämpligt i dem.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter.

Genom en den 13 januari 1928 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 24, hade Kungl. Maj:t, med överlämnande av ett den 8 oktober 1927 under förbehåll av riksdagens godkännande mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, äskat riksdagens godkännande av berörda avtal och slutprotokoll.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av det med förevarande proposition, nr 24, överlämnade avtal med tillhörande slutprotokoll.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman, mina herrar! Det kan just icke sägas, att det är med någon entusiasm, som vare sig hans excellens herr utrikesministern eller bevillningsutskottet förordat godkännandet av föreliggande avtal. Utrikesministern finner sig böra särskilt understryka, att det här efter hans mening icke är fråga om att skapa något nytt, utan endast fråga om »en från början förutsatt och såsom nödig befunnen komplettering» av 1924 års handelsavtal med Sovjetunionen, och han tillägger de resignerade orden, att »avtalet torde i allt väsentligt vara det för Sverige fördelaktigaste, som under förhandenvarande omständigheter stått att erhålla».

Utskottet understryker också samma synpunkt som utrikesministern, när det säger, att det vid bedömandet tagit till utgångspunkt, att det sedan 1924 års avtal varit förutsatt, att ett avtal i detta ämne skulle komma till stånd. Utskottet säger, att det med denna utgångspunkt »ansett sig icke böra avstyrka bifall», och yttrar vidare, att utskottet funnit avtalet giva anledning till vissa betänkligheter, av vilka några uttryckligen framhållas.

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Fort-*

När jag nu för min del kommit till en annan slutsats än hans excellens herr utrikesministern och bevillningsutskottet, skall jag till en början något skärskåda de fördelar, vilka utrikesministern angivit såsom följande med avtalet, för att se, om dessa fördelar icke rätteligen böra i viss mån reduceras. Utrikesministern nämner först, att handelsdelegationens verksamhet lokaliseras till Stockholm och dess medlemsantal begränsas. I förevarande avtal har jag emellertid icke sett något hinder för, att även andra emissarier kunna användas icke blott i Stockholm, utan även i övriga delar av landet. Denna begränsning är sålunda icke så synnerligen mycket värd. Så anföres, att utmätning och andra exekutiva åtgärder kunna äga rum mot Unionen i Sverige befintliga egen- dom och att rättshandlingar kunna delgivas delegationen. Betydelsen härav reduceras därigenom, att, såsom det också är föreslaget, handelsdelegationens lokaler skola anses vara exterritoriella, och handelsdelegationens chef och vice chef vara diplomatiska personer, med därav följande hinder mot exekution och delgivning. Dessutom bör det uppmärksammas, att enligt den uppfattning, som inom folkkrätten med varje dag gör sig alltmer gällande, bör en stat, som driver en till sin art enskild verksamhet sådan som handel, vara likställd med enskilda i avseende å process och exekution.

Vidare nämner utrikesministern, att delegationens skattskyldighet fastställes. Ja, den fastställes visserligen, men fastställes så, att man väl kan fråga, om det är någon fördel, att den fastställes. Det bestämmes nämligen, dels att delegationens 40 medlemmar skola vara befriade från skattskyldighet för vad man kan kalla deras tjänsteinkomster, dels att delegationen själv skall skatta efter en antagen inkomst av 0.4 procent av omsättningssumman. Det är sålunda en antagen årlig inkomst av 4.000 kronor pr miljon kronors omsättning. Det är näppeligen antagligt, att den skatt, som på denna grundval skall inflyta, minskad med den skatt, som efterskänkes för de 40 delegationsmedlemmarnas inkomster, kan vara så synnerligen mycket att stå efter.

Då jag nu talar om denna skattskyldighet, som också har berörts av bevillningsutskottet, kanske jag bör tillägga, att det gör ett rätt egendomligt intryck, när det i samma andedrag säges, dels att delegationen skall vara underkastad deklarationsskyldighet som vanliga människor, dels, att den icke är skyldig att giva andra upplysningar än som erfordras för beräkning av den förut omnämnda inkomstsumman. Det vill med andra ord säga, att delegationens uppgiftsskyldighet inskränker sig till att uppgiva omsättningssumman, utan att det ens framgår, huru denna uppgift skall kunna kontrolleras.

Emellertid är det icke nog med att, efter mitt förmenande, de väntade fördelarna av avtalet äro mindre än som möjligen kan förefalla vid första påseendet, utan det är även så, att de nackdelar och olägenheter — vådor, kan man säga — vilka följa med avtalet, äro större än som påpekats av bevillningsutskottet. Det är en punkt, som jag alldeles särskilt vill framhålla, nämligen näst sista stycket i artikel 3, som på svenska återges på följande sätt: »Handelsdelegationen skall åtnjuta exterritorialitetsrätt för sina tjänstelokaler i Stockholm.»

Man kan hysa tvivel om, huruvida den svenska översättningen på åtskilliga ställen fullt exakt återger den franska texten, vilken är autentisk, eller åtminstone om icke den franska texten i åtskilliga fall kan giva anledning till för oss ofördelaktiga tydningar, som den svenska, för ryssarna icke förbindande

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

texten, möjligen skulle undanröja. Sålunda står det här icke tjänstelokaler, utan det står på franska »locaux officiels», som snarast skulle kunna översättas med »officiella lokaler», vilket uttryck, såsom jag snart skall komma till, åtminstone *kan* fattas på ett betydligt vidsträcktare sätt.

Nu kan man först fråga sig: Vad skall en handelsdelegation med exterritorialitetsrätt att göra? Om en stat vill idka handel, i stället för att låta de enskilda göra det, och detta på grund av ett större eller mindre monopol eller också utan monopol, så får väl denna stat i främmande länder underkasta sig de vanliga villkoren. Jag har icke hört talas om, att svenska tobaksmonopolet eller det, som man ofta säger, faktiska spritmonopolet i Sverige, haft behov av någon exterritorialitetsrätt i främmande länder.

Vidare är det att beklaga, att här användes uttrycket exterritorialitetsrätt. Exterritorialitetsrätt är en gammal term, som uppfanns för att på ett kort sätt beteckna vissa friheter men som mer och mer övergivits på den grund, att den kan föranleda missförstånd och giva upphov till oberättigade anspråk. Det saknas icke exempel därpå, att man på grund av ett stadgande, att det eller det området är exterritoriellt, förfäktat, att ett sådant område bör anses såsom liggande utom vederbörande stats område. Härav skulle följden bli, att ett brott, som begås på ett exterritoriellt område, skulle anses begånget i förevarande fall icke i Sverige utan i Ryssland, att kontrakt, som ingås inom detta område, skulle anses vara ingångna icke i Sverige utan i Ryssland, att överhuvud taget svensk lag icke skulle hava tillämpning på detta område utan att man där skulle få handla och vandra oberoende av svensk lag. Detta är en oriktig tolkning av exterritorialitetsrätten, men det är en tolkning, till vilken den använda termen kan ge upphov. Det hade varit oändligt mycket tjänligare att säga vad som här menas med exterritorialitetsrätt, nämligen att tillträde tvångsvis för myndigheterna till ifrågavarande lokaler är uteslutet.

Jag har redan sagt, att man kan fråga sig, vad en handelsdelegation skall med exterritorialitetsrätt att göra. En handelsdelegation skall driva handel och icke politik, och är det nu så, att handel och politik här äro förenade med varandra på något sätt, så tillhöra handelsdelegationens två högsta funktionärer, chefen och adjointen, legationen och kunna på den grund begagna legationens arkiv och njuta den sedvanliga friheten. I förbigående vill jag säga, att när »adjoint» i den svenska texten översatts med »ställföreträdare», är det väl snarast vilseledande. Man får lätt den uppfattningen, att man icke har mer än en sådan herre i sänder men i själva verket är det två — adjointen är chefens närmaste man, biträdande delegationschef, kan man säga.

Jag skall nu återkomma till frågan om lokalerna. Åt uttrycket »officiella lokaler» *kan* från företagsamt håll — jag säger icke *med rätta* — givas en mycket stor utsträckning, och det kan åberopas såsom stöd för mycket långt gående anspråk. För det första kan man tänka sig, att såsom officiella lokaler skola betraktas även de bostäder, som dessa 40 herrar genom sitt hemlands försorg få sig beredda. Vidare kan man därunder vilja inbegripa magasin, som äro officiella lokaler, om man tager detta uttryck i motsats till enskilda lokaler. Jag för min del kan icke finna annat än att en dylik utsträckning, som går långt utöver vad som gäller för vanliga ackrediterade diplomater, skulle vara, även såsom en möjlighet, i högsta grad betänklig. Enligt vad jag trott mig finna av tidningarnas berättelser om åtskilliga företeelser i andra länder har det förekommit fall, då det icke saknats anledning för offentlig myndighet att bereda sig tillträde till sovjetrysk handelsdelegations område. Så har skett på några håll två eller tre gånger, och jag har för min del — jag har icke andra källor än den allmänna pressen — fått det intrycket, att det icke varit utan intresse för vederbörande stat att kunna göra en sådan undersökning. I alla händelser går en exterritorialitetsrätt för dessa — eventuellt —

mycket vidsträckta områden uppenbarligen för långt, och att man begär exterritorialitetsrätt för handelsdelegationer, som skola driva grosshandel i stället för enskilda, som äro utslutna därifrån, är ägnat att väcka, låtom oss säga, *undran*.

Nu förekommer emellertid för godkännande av detta avtal ett skäl, som underligt nog brukar ha mycket stor betydelse i riksdagen, det skälet nämligen, att när saken kommit så långt, att Kungl. Maj:t skrivit under avtalet, skulle det vara stötande, att riksdagen vägrade att ratificera det. Därtill vill jag då först säga, att man i andra länder, såsom vi alla veta av åtskilliga handlingar, som tid efter annan här delats ut, ingalunda är så grannlaga, utan det händer där icke så sällan, att representationerna vägra sitt samtycke till ratifikation och att ratifikation under långa tider framåt uteblir. Vidare måste man säga, att när det i ett avtal sättes in, att det slutits under förbehåll av riksdagens godkännande, så har det väl varit allvar med detta förbehåll, så att meningen varit, att riksdagen skulle verkställa en prövning av avtalet och icke att riksdagen under alla omständigheter bara skulle hava att säga ja och amen. Ja, men det väcker missnöje på andra sidan, säger man. Jag är icke så förfärligt rädd för det, herr talman. Det nuvarande Ryssland är enligt egen tillförlitlig utsago ett av de fredligaste, om icke det allra fredligaste av alla länder i världen, och jag har synnerligen svårt att tro, att ett så fredligt land skulle taga humör för någonting så naturligt, som att vi skulle vägra ratifikation på ett dylikt avtal. Det, som på sin höjd skulle kunna hända vore, att man minskade en smula på sin välvilja — att man inte brydde sig om att hjälpa oss med våra barns uppfostran eller icke ville hjälpa oss till rätta med våra arbetstvister och kanske icke heller ville uppmuntra vår militära litteratur. Men den förlusten torde kunna bäras, och den är i alla händelser icke så stor, att den uppväger de betänkligheter, som jag här åtminstone i vissa huvuddrag framställt och på grund av vilka jag, herr talman, ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Jag instämmer i alla punkter med den föregående ärade talaren, men jag skall be att få göra ett par tillägg ytterligare till den kritik, som han riktade mot det här ifrågasvarande avtalet.

Jag tager till utgångspunkt bevillningsutskottets utlåtande och tillåter mig då först understryka, att bevillningsutskottet, när det börjar motivera sin tillstyrkande hemställan, säger, att utskottet till en början har »velat framhålla *den* betydelse det *kan* anses äga för Sverige att genom avtal få formerna fastställda» etc. För det första säger utskottet således, att det är en betydelse, som möjligen *kan* finnas, men det talar icke alls om, vari denna betydelse består. Det är det mest svaga förord man kan tänka sig för en tillstyrkan.

Det betänkligaste kommer på sid. 8 i utskottets utlåtande, och det är en punkt, till vilken jag framför allt vill hålla mig. När det där talas om 0.4 som procentsiffra med avseende å beräkningen av den beskattningsbara inkomsten, så heter det: »Ifrågasvarande beräkningsgrund får således icke uppfattas såsom motsvarande Sveriges anspråk, då det gäller beskattning av utlänningens inkomst av verksamhet i Sverige.» Utskottet vill med andra ord icke vara med om att bestämmelserna i detta avtal skola utsträckas att gälla även andra länder. Utskottet reserverar sig uttryckligen med avseende på detta i fråga om *framtida* förhandlingar med främmande makter, och utskottet talar ytterligare om vad som *redan nu tillämpas* i saknad av tillförlitliga uppgifter rörande inkomstbeloppet. Men när utskottet skrivit detta, synes det mig, som om utskottet, vilket inom parentes ju knappast brukar behandla sådana frågor som denna, skulle ha

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

förbisett en mycket viktig bestämmelse i själva traktaten. Det är det egendomliga med detta fördrag, att det ger handelsdelegationen i rättsligt avseende en dubbelställning. Vi finna av artikeln 1 sista stycket, att handelsdelegationen skall i Sverige åtnjuta de rättigheter, som i artikeln 2 mom. 2 i det den 15 mars 1924 mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union igångnå handelsavtalet tillerkännas sammanslutningar (juridiska personer).

Vad är det för rättigheter, som tillerkännas dessa? Jo, säger föredragande departementschefen på sid. 3 i den kungl. propositionen:

»Enligt sist angivna stadgande skola sammanslutningar (juridiska personer) från vartdera landet, vilka erhållit tillträde till det andra landet, äga rätt att under iakttagande av landets lagstiftning driva handel eller annan affärsverksamhet samt i samband därmed ingå alla slags transaktioner av kommersiell, kredit- och finansiell natur; de skola åtnjuta obegränsad mest gynnad nations rätt i fråga om skydd till person och egendom samt i fråga om skatter och andra avgifter och skola därjämte komma i åtnjutande av alla förmåner och privilegier i övrigt, som tillerkännas sammanslutningar från annat land.»

A ena sidan får handelsdelegationen genom traktaten ställningen av ett bihang till den officiella legationen och en bihangsställning, vilken, såsom den föregående ärade talaren framhållit, och som av hans framställning synes mig följa, blir ganska obestämbär, när det gäller förpliktelser men mycket naturlig, när det gäller rättigheter.

Om man nu ser på denna bestämmelse i sista momentet av första artikeln synes den naturliga följden vara, att alla de länder, som ha fördrag med oss redan nu om behandling såsom mest gynnad nation för bolag och juridiska personer ovillkorligen komma att göra anspråk på alla de förmåner, som tillkomma handelsdelegationen i dess egenskap av juridisk person eller likställd med bolag eller sammanslutningar överhuvud taget. Huru bevillningsutskottet under sådana förhållanden kan förutsätta, att skatteprocenten skall kunna bli föremål för *kommande förhandlingar* och icke i stället en direkt anledning för dessa stater, som ha mest gynnad nations ställning, att göra anspråk på detta, är för mig fullständigt oförklarligt.

Jag nödgas också säga, att denna dubbelställning är för handelsdelegationen ett synnerligen utmärkt vapen. Ibland är den en sammanslutning och juridisk person, ibland ikläder den sig en diplomatisk skepnad och blir någonting helt annat.

Ser jag på de upplysningar, som kunna inhämtas av bilaga C till den kungl. propositionen, så finner jag där en del förklaringar, som förefalla mig rätt så egendomliga. Där säges på sid. 18 punkt 2 att »allenast chefen och dennes ställföreträdare skola tillhöra den diplomatiska personalen». Läser man återigen artikeln 2, finner man, att »handelsdelegaten och hans ställföreträdare skola tillhöra den diplomatiska personalen». Här står icke »allenast» utan, såsom det är skrivet, *skola* de tillhöra den diplomatiska personalen; huruvida de *andra* kunna göra det, lämnas därhän. Skulle meningen vara, att allenast handelsdelegaten och hans ställföreträdare skola tillhöra den diplomatiska personalen, så borde detta ha sagts. Men det står varken i den svenska översättningen eller i den franska texten.

Och ser man på mom. 7 i bilaga C, så finner man, att där heter det: »I det svensk-ryska avtalet finnes ingen bestämmelse om rätt för Unionen att upprätta filialer av handelsdelegationen.» Detta sammanhänger med vad den föregående ärade talaren nämnde, nämligen att departementschefen sagt, att handelsdelegationen skulle vara lokaliserad till Stockholm. Det är riktigt, att det icke finnes någon sådan rätt tillerkänd den expressis verbis, men jag kan icke se något hinder för den i dess egenskap av juridisk person att driva verksamhet även utanför centrum för denna verksamhet, som är Stock-

holm. Delegationen har fått en centralpunkt i Stockholm, men det är icke alls en lokalisering, såsom departementschefen uttryckt det, såvitt jag förstår.

Jag vill tillägga ännu en sak. Det säges i punkten 4 av promemorian C, att alla, som tillhöra delegationen, skola vara ryssar. Det står där icke talat annat än angående de 40 medlemmarna av delegationen enligt artikel 3. Men i slutprotokollet talas det om att antalet 40 kan ökas i obegränsat mått, fastän departementschefen särskilt framhållit, att endast de 40 skola åtnjuta skattefrihet. Det heter i slutprotokollet, att inresetillstånd må lämnas andra personer, vilkas anställning i förekommande fall må befinnas erforderlig. Det betyder ju helt enkelt, att de icke äro svenskar, men det är inte alls därför säkert, att de behöva vara just ryska undersåtar.

För min del kan jag icke finna annat än att man, när man sammanställer det ena med det andra och till sist gör en jämförelse med den redogörelse angående övriga länder, som bifogats propositionen, måste säga, att nog skiljer sig detta svensk-ryskt avtal icke så litet från dylika avtal med andra länder, men näppeligen till sin fördel. Jag har vid genomgående av dessa upplysningar icke kunnat finna — kanhända har jag förbisett något — att någon annanstädes denna dubbelställning av juridisk person med diplomatisk svansställning tillkommer handelsdelegationerna i andra länder, utan där har man mera gått på den diplomatiska svansställningen, om jag får använda det uttrycket. Det förefaller mig, som om ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning skulle innebära konsekvenser, som bevillningsutskottet icke överblickat, som riksdagen icke kan överblicka och som jag icke är viss om att Kungl. Maj:t själv överblickar. Under sådana förhållanden måste jag, herr talman, anse, att det icke finnes någon annan utväg än den att yrka avslag på utskottets hemställan.

Innan jag slutar, skall jag tillåta mig att göra en hemställan därom att, i fall det blir fråga om remiss av sådana här politiska traktater med ett litet bihang av bevillningsutskottsfrågor och det uppstår tvekan, till vilket utskott en sådan proposition skall remitteras, *talmanskonferensen* ville taga den frågan i överbägande. Jag tror, att om denna fråga hade kommit till konstitutionsutskottet, såsom jag tillät mig att yrka, så hade åtminstone icke utskottets tillstyrkande varit utan reservation, som hade kunnat giva båda kamrarnas ledamöter tillfälle att överväga frågan något, innan votering äger rum om en så viktig sak som denna.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Ljunglund: Herr talman, mina herrar! Om jag efter en så skarp och verksam kritik, som de två föregående talarna riktat mot det egendomliga förslag, som här framlagts, ändå har begärt ordet, så är det därför att jag anser, att det kanske kan vara nyttigt, om det, icke minst av en representant för den svenska pressen, säges ifrån att man i svensk press av alla schatteringar, såvitt jag förstår, är mycket varmt benägen för ett korrekt förhållande till Ryssland. Däremot är man icke benägen för ett extraordinärt förhållande till Ryssland, men det synes mig, att redan de föregående talarna visat, att ett sådant skulle inträda, därest kammaren godkänner detta förslag till avtal.

Det är på två olika områden som förhållandet skulle bli extraordinärt, först och främst, såsom här påpekats, i fråga om beskattningsmetoden och i fråga om skattens storlek, vilket ju kan medföra mycket stora konsekvenser. Det har sagts mig från ett håll, där jag trodde, att man var väl underrättad, att mest gynna klausulen i detta fall icke skulle komma till tillämpning, just därför att handelsdelegationen skulle vara någonting för Ryssland speciellt, som icke motsvarades av något liknande på annat håll. Efter de upplysningar i detta ärendet, som professor Reuterskiöld lämnat, tycker jag, att den motiveringen är sön-

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

derslagen. Det har sagts av landshövding Hammarskjöld, och detta med rätta, att skatteinkomsterna för Sverige icke bleve synnerligen stora.

Nu vill jag erkänna att, såvitt mig är bekant, våra handelsförbindelser med Ryssland i jämförelse med andra länders handelsförbindelser i det stora hela äro ganska tillfredsställande. Det har sagts mig, att omsättningen under år 1925 uppgick till cirka 40 miljoner och under åren 1926—1927 till mellan 25 och 30 miljoner men att den sedermera stadigt sjunkit, och särskilt för närvarande tyckes lida av den svåra kris, som råder inom Ryssland och som är allbekant genom pressen och näppeligen kan förnekas på något håll. Om vi utgå ifrån en omsättning av 25 miljoner kronor årligen, skulle det bli 100,000 kronor i skatt, som skulle betalas för hela denna handel med Ryssland. Jag tror icke, att det är rätt handlat mot andra länders köpmän eller mot våra egna köpmän, att man förfar på det viset. Denna extraordinära ställning, i vilken man vill sätta Ryssland, vittnar ju om en mycket vittgående välvilja. Man vill liksom uppmuntra till affärer med Ryssland, men denna uppmuntran kan nog i vissa fall medföra ganska stora betänkligheter. Det har visat sig, att svenskar, som icke ha alltför goda erfarenheter från sina förbindelser med Ryssland, i början, då handelsförbindelserna åter kommit i gång, ha iakttagit rätt stor försiktighet, så att man i allmänhet icke givit längre kredit än sex månader såsom ett maximum. Andra länder ha givit en långt mera utsträckt kredit och blivit ganska allvarsamt brända på det, vilket inte hindrar, att det tyckes som om dessa vidsträckt krediter, som man givit på andra håll, kommit liksom de svenska firmorna att släpa med, och det är naturligt, att blir en handel så extraordinärt gynnad av de svenska statsmakterna kunna köpmännen lätt förledas att därvidlag gå längre än vad som är nyttigt för dem själva och för det svenska välståndet i allmänhet.

Det betänkligaste är emellertid den ställning av rysk enklav i Sveriges rike, som man nu vill bevilja genom detta avtal. En morgontidning, som företräder en annan politisk ståndpunkt än den, som jag tillhör, har påpekat detta. Stockholms-Tidningen har sagt, att denna enklav är ägnad att ingiva de allra största betänkligheter. Vi ha här ytterligare fått bekräftat, att exterritorialitetsrätt åt delegationen icke alls är nödvändig för våra handelsförbindelser med Ryssland.

Det var emellertid en annan sak, som också berördes av herr Hammarskjöld, och det var, att exterritorialitetsrätten omöjliggör för våra myndigheter att på något sätt övervaka den massa av folk, som kan hitkommenderas från Ryssland, antingen de tillhöra de 40, vilket tycks vara ett rätt stort nummer redan detta, eller de tillhöra den obegränsade mängd, som kan kallas hit från annat håll. Vi äro alla genom pressen underrättade om, huruledes England förfor gent emot den ryska handelsdelegationen, då man fann, att det under dess camouflagedebedrens stämplingar mot engelska folkets säkerhet. Här i Sverige skulle man, såvitt jag förstår, vara alldeles förhindrad att på något det minsta sätt skydda sig, om man på det hållet planlägger eller vidtar vare sig den ena eller andra åtgärden, som medför fara och skada för vårt samhälle. Det föreliggande avtalsförslaget synes mig vara av den betänkliga art, att riksdagen och denna kammare skulle påtaga sig ett mycket tungt ansvar, därest de godkände avtalet i fråga.

Jag kunde ha åtskilligt annat att tillägga, men då jag icke vill taga kammarens tid i anspråk alltför länge, skall jag, herr talman, nöja mig med att nu yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Eftersom det ändå uppstått debatt i denna fråga, skulle också jag vilja säga några ord.

Det kan inte falla mig in att gå in på någon detaljbehandling av själva det

föreliggande förslaget, då jag anser, att den omständigheten, att ett enigt utskottsutlåtande här föreligger, väl bör säga så pass mycket som att det finns skäl för det tillstyrkande, som utskottet här har kommit till.

Det var egentligen av en alldeles särskild anledning jag begärde ordet, då jag såg, att herr Ljunglund hade begärt det, och jag kände en viss tillfredsställelse över att han, när han började sitt anförande, presenterade sig som en representant för den svenska pressen. Jag skulle vilja säga något om detta, men innan jag kommer dit, kanske jag får med några ord beröra ett par saker, som av de föregående talarna här ha vidrörts.

Herr Hammarskjöld tyckes mest ha hängt upp sig på den s. k. exterritorialitetsrätten och menar, att det kan förekomma missbruk av denna och att det borde finnas möjlighet för svenska myndigheter att få titta på och göra undersökningar i de lokaler, som denna handelsdelegation har till sitt förfogande. Han förklarade också, att fall hade förekommit, då det visat sig nödvändigt att göra sådana undersökningar. Han nämnde visserligen inte något särskilt fall, men jag föreställer mig, att han väl hade i sin tanke vad som senare berördes också av herr Ljunglund, nämligen den engelska rättvisans uppträdande gent emot den ryska handelsdelegationen i London i fallet Arco. Men då vill jag säga, att det fallet är knappast ägnat att tagas till intäkt för en sådan kritik, som den herr Hammarskjöld här lämnade. Jag föreställer mig, att de engelska myndigheterna och den engelska polisen den dag som är säkerligen önska, att de inte hade gjort det där inbrottet. Innan och samtidigt som det skedde, fick man ju höra mycket talas om, att här skulle nog komma att avslöjas förskräckliga saker. Men det var märkvärdigt, att det blev mycket hastigt tyst därmed, sedan man gjort inbrottet och verkställt undersökningen. Jag tror således inte, att det där exemplet är så synnerligen mycket att fästa sig vid.

Men jag skulle, som sagt, vilja säga några ord i allmänhet och särskilt i anknnytning till herr Ljunglunds uttalande här. Herr Ljunglund förklarade, att den svenska pressen håller mycket starkt på ett korrekt förhållande till Ryssland. Ja, herr Ljunglund, den gör väl kanske det *teoretiskt*, men praktiskt har dock dess uppträdande under den gångna tiden sannerligen inte vittnat om ett korrekt förhållande till Ryssland. Alldeles speciellt skulle jag i det avseendet vilja hemställa till herr Ljunglund att göra en självvrannsak, såsom den sanningofilosof han utger sig vara, huruvida han och den tidning, som han representerar, verkligen medverkat till ett korrekt förhållande gentemot Ryssland. Jag behöver inte erinra om vad som har förekommit i pressen i allmänhet, men vad nu särskilt den tidning beträffar, som herr Ljunglund representerar, så finns det ingen historia, den må vara hur orimlig som helst, som är tillräckligt orimlig för att inte den tidningen skall sprida den, det finns inga uttryck, de må vara av den mest kränkande art såväl om ryska folket i allmänhet som framför allt om regeringen i Ryssland, som äro tillräckligt avskräckande för att inte användas av den tidningen. Då låter det verkligen litet egendomligt, när en sådan person står upp här och säger, att han såsom den svenska pressens representant kan förklara, att den svenska pressen håller alldeles särskilt starkt på ett korrekt förhållande till Ryssland.

Nu kan man säga, att detta är saker, som strängt taget inte höra samman med behandlingen av föreliggande ärende, och jag vet också, att varken riksdagen eller Kungl. Maj:t har någon möjlighet att inverka på vårt lands tidningspress, men jag skulle i alla fall vilja säga, att jag skulle bättre förstå de herrar, som representera detta ständiga skall och detta misstänkliggörande av allt vad ryskt heter, om de åtminstone vore konsekventa i sitt uppträdande och sade: »Vi vilja inte ha några som helst förbindelser med det nuvarande Ryssland.» Det skulle jag förstå. Men att å ena sidan här ingå avtal och betrakta varandra som mest gynnad nation, att räkna på ett visst handelsutbyte och vilja

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

förtjäna på det, men samtidigt uppträda på sådant sätt som en hel del av den svenska pressen gör, det anser jag vara i högsta grad inhonnett, dumt och lumpet. Nu är det visserligen sant, att det efter vad jag tror inte inverkar så mycket på Ryssland eller på ryska folket, men det är en skam för den svenska nationen — det är min bestämda uppfattning — att sådant skall förekomma.

Det är, som sagt, herr talman, inte tid till någon detaljkritik. Jag föreställer mig, att sedan regeringen berett och framlagt ärendet och sedan utskottet enigt tillstyrkt bifall till förslaget, och då från kritikernas sida i denna debatt inte förebragts något, som kan ge anledning till att intaga annan ställning än ett biträdande av utskottets hemställan, skall jag be att få yrka bifall till det samma.

Herr Trygger: Herr talman! Då jag har deltagit i detta ärendes behandling i utrikesnämnden, skall jag be att få säga några ord.

Jag instämmer tillfullo med herr Hammarskjöld däri, att det finnes ingen särskild grund, varför den omständigheten, att i Ryssland handeln med utlandet, liksom förresten också handeln inom landet, är statsmonopol, skulle föranleda, att Ryssland skulle i vårt land få en särskild ställning, representerat av en handelsdelegation. Vårt förhållande till Sovjetryssland började ursprungligen såsom ett mera privat avtalsförhållande mellan den ryska kooperationens centralorgan och Sveriges Allmänna Exportförening, enligt vilket avtal, som hade regeringens godkännande, vartdera landet ägde rätt att ha en handelsdelegation av en viss storlek i det andra landet. Sedermera, när man gick vidare i förbindelsernas återknytande mellan de båda länderna, var det ju fråga om att genom en överenskommelse dem emellan få till stånd ett faktiskt erkännande av sovjetregeringen och ett utvecklande av handelsförbindelserna mellan länderna, varvid man också naturligtvis skulle vara hänvisad till att godkänna särskilda handelsdelegationer med vissa speciella rättigheter, som icke eljest gälla. Då emellertid Sverige erkände den sovjetryska regeringen och sedermera slöt ett handelsavtal med Ryssland, i vilket avtal det bl. a. hette, att medborgare från vartdera landet skulle äga tillträde till det andra landet för att driva handel eller annan näringsverksamhet, liksom även för andra berättigade syften, dock under iakttagande av gällande regler i avseende på utlänningars inresetillstånd, så funnos alla förutsättningar för normala handelsförbindelser mellan Ryssland och Sverige, utan att det behövdes något ytterligare.

Detta är den ståndpunkt, som jag gjort gällande i utrikesnämnden, och det är en ståndpunkt, som jag alltjämt vidhåller. Hela denna tillställning med den ryska handelsdelegationen och alla dess befogenheter är i själva verket fullkomligt onödigt och ingalunda erforderlig för att befordra lojala handelsförbindelser mellan de båda länderna, utan sådana kunna mycket väl komma till stånd i alla fall. Nåväl, så ser jag saken, och vi ha hört här, att åtskilliga talare se den på samma sätt. Men så ser man den ej från rysk sida, utan där har — jag vet inte varför, men troligtvis beror det på det sätt, varpå förhållandena mellan Sovjetryssland och Sverige utvecklats sig, i det att man från början hade en handelsdelegation — den åsikten bitit sig fast, att ryssarna ej kunna tillvarataga sina handelsintressen utan att ha en handelsdelegation i Sverige, och för min del anser jag, att det är svårt att utan vidare sätta sig emot denna deras önskan. Man får åtminstone någon tid framåt se, hur saken utvecklas sig. Skulle det visa sig, att denna handelsdelegation sysslar mindre med handel och varuutbyte än med politisk agitation eller dylikt, ja, då är det ju alldeles klart, att Sverige icke har någonting annat att göra än att uppsäga detta avtal. Ifall återigen delegationen på ett lojalt sätt fyller sin uppgift, behöver den ju icke göra någon skada,

och den välvilja, med vilken vi trots berättigade betänkligheter mottagit rysarnas förslag, om vi nu antaga det, borde väl kunna berättiga oss till den förväntan, att man från ryskt håll skall göra allt, som är möjligt, för att undanröja det misstroende, vilket otvivelaktigt finnes här i landet mot åtskilligt som härleder sig från Sovjetryssland. Ett uttryck för detta misstroende ha vi märkvärdigt nog även i denna överenskommelse. Det heter nämligen, att denna handelsdelegation skall »reglera och handhava utrikeshandeln och varuutbytet mellan Unionen och Sverige på sätt som icke strider mot svensk lag». Ja, i våra övriga traktater finnes icke någon dylik bestämmelse, men här påpeka vi särskilt, att ryssarnas verksamhet ej får strida mot svensk lag. Detta anses såsom en alldeles självklar sak beträffande de övriga stater, med vilka vi ha fördrag, men här har man på grund av beklagliga omständigheter, som förekommit, ansett sig böra intaga en uttrycklig bestämmelse i detta avseende.

Även om man nu har den uppfattningen, som jag här uttalat med avseende på handelsdelegationen, följer ju däraf inte, att man skall antaga det förslag till överenskommelse angående densamma, som *nu* föreligger. Det kan ju mycket väl hända, att detta förslag är av den beskaffenhet, att det ej bör från vår sida godkännas. Här ha av åtskilliga talare gjorts anmärkningar mot förslaget. Vad då först herr Hammarskjölds kritik beträffar, så anmärkte han på den exterritorialitetsrätt, som är medgiven handelsdelegationen för dess tjänstelokaler i Stockholm. Han kunde icke förstå, varför delegationen skulle behöva en dylik exterritorialitetsrätt, och däri instämmer jag för min del till fullo med honom. Men jag kan ej tolka uttrycket exterritorialitetsrätt på det sätt, som den ärade talaren gjorde. Han sade visserligen ej bestämt, att det måste tolkas på det angivna sättet, men han sade, att man kan hysa en viss farhåga för att det kan komma att tolkas på ett sätt, som han angav, varigenom det skulle få en betydelse långt mera vittgående än som här kan vara avsedd. Jag tror för min del, att vad som står i artikeln 3 icke *kan* betyda något annat än vad som står i den svenska översättningen, nämligen, att delegationen för sina *tjänstelokaler* i Stockholm åtnjuter exterritorialitetsrätt.

Sedermera har här gjorts anmärkning mot bestämmelsen, att inkomsten av delegationens rörelse skulle beräknas till 0.4 % av hela omsättningen, och detta har man dels ansett vara en beräkning av inkomsten, som är alldeles för låg, och dels har man gjort gällande, att det skulle kunna bli skadligt för Sveriges förhållande till andra stater, som åtnjuta mest gynnad nations rätt, ifall vi godkände en dylik föreskrift, ty den skulle av dem kunna åberopas till stöd för krav på att erhålla samma fördel. Jag undrar för min del, om inte detta är ett missförstånd. För min del hyser även jag den uppfattningen, att man har beräknat för lågt, och jag har redan på ett tidigare stadium gjort gällande, att här föreligger en för låg beräkning. Men vi skola komma ihåg, vad det är fråga om här. Det gäller bara en fastslagen beräkning av inkomsten. Det är sålunda inte alls fråga om, hur vi skola beskatta delegationens inkomster, utan det är endast fråga om hur man på grund av de förhållanden, som föreligga i Ryssland och Sverige, skall kunna uppskatta delegationens inkomster utan närmare undersökning. Jag har uppfattat saken så, att man från rysk sida synbarligen måtte förtjäna ganska dåligt på sitt statsmonopol. Jag ser häri den allra största kritik av statsmonopolet från den ryska sidan. Då jag nämligen måste utgå ifrån, att ryssarna ej vilja undandraga sig att skatta för en inkomst, som de verkligen ha, ser jag i den fixerade procenten ett uttryck för det ryska utrikeshandelsmonopolets ekonomiska olämplighet för den ryska staten. Såsom ett prejudikat, som andra länder skulle kunna åberopa rörande beskattningen av sina

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

undersåtar i Sverige, kan ifrågasättande avtalsbestämmelse sålunda, enligt min åsikt, inte användas.

Visserligen gjorde herr Reuterskiöld gällande, att vad som i alla fall bleve avgörande, för att andra skulle kunna åberopa denna bestämmelse, vore, att handelsdelegationen uttryckligen förklarats skola åtnjuta de rättigheter, som enligt avtalet av 1924 tillkomma juridiska personer. Alltså, säger herr Reuterskiöld, är det i detta avtal uttryckligen erkänt, att handelsdelegationen är en juridisk person. På grund härav skulle alla utländska juridiska personer, vilkas hemland här åtnjuta mest gynnad nations rätt, kunna till sin fördel åberopa denna bestämmelse. Jag vågar ifrågasätta, huruvida min ärade vän fullkomligt riktigt läst, vad som står här i avtalet. Det står, att handelsdelegationen skall i Sverige åtnjuta de rättigheter, som enligt 1924 års avtal tillerkänns juridiska personer. Vore handelsdelegationen åter en juridisk person, behöfde man ingen särskild bestämmelse för att tillerkänna den de rättigheter, som juridiska personer äga. I nämnda stadgande ligger enligt min mening — så tolkar jag bestämmelsen — alldeles tydligt, att trots att handelsdelegationen ej är en juridisk person, har handelsdelegationen tillerkänts samma rättigheter, som tillkomma juridiska personer.

Vad sedermera angår slutprotokollet, där det talas om att utöver de 40 personerna, som få vara medlemmar av handelsdelegationen — en siffra, som vi äro bundna av — ryssar kunna komma in här i landet för att biträda handelsdelegationen, varigenom denna kanske svälde ut på ett sätt, som innebure en verklig fara för vårt land, så vill jag säga, att denna punkt i slutprotokollet enligt min mening är fullkomligt obehöfelig. Den har rakt ingen betydelse. Vid den svenska översättningen av bestämmelsen har man uppenbarligen letts av en dylik uppfattning. Vad ger denna punkt i slutprotokollet för rätt åt Ryssland med avseende på möjligheten att skicka in folk hit att biträda handelsdelegationen? Den ger den rätten, att så snart någon vill komma in i landet för att delta i handelsdelegationens arbete, så blir han inte utan vidare avvisad, utan om det begäres inresetillstånd för honom under uppgift, att han skulle behövas för att biträda handelsdelegationen, kan svensk myndighet ge ett dylikt tillstånd, men den *behöver* icke ge det. Den kan t. ex. anse, att det är fråga om en person, som man inte vill ha i landet, och då säger man nej. Man kan anse att uppgiften, att han skulle biträda handelsdelegationen, bara är ett svepskal, och då man sålunda icke finner någon annan anledning, varför han bör komma in, säger man nej. Man har överhuvud taget precis samma rätt med avseende på dessa personer, som man har i avseende på utlänningar i allmänhet.

Ja, det kan synas ganska märkvärdigt, att när man har den uppfattningen, som jag för min del hyser, att hela denna anordning med en rysk handelsdelegation är någonting fullkomligt obehöfligt, något, som man från rysk sida icke kan ha anspråk på att få genomdrivet, jag dock anser mig icke böra motsätta mig godkännandet av det föreliggande förslaget. Men jag handlar så, därför att jag anser det riktigt, att man från svensk sida gör allt som är möjligt för att visa, att då vi nu en gång ha erkänt denna sovjetregering och då vi med Ryssland ha ingått ett handelsavtal, vilja vi också göra det allra yttersta för att tillmötesgå ryssarna i deras visserligen felaktiga uppfattning av vad som för främjande av handelsförbindelserna mellan länderna kan vara erforderligt. Men samtidigt som vi göra detta, förbehålla vi oss ovillkorligt att få noga pröva, huruvida verkligen denna delegation i sin verksamhet kommer att arbeta för handelsförbindelsernas befordrande och för stärkande av det goda förhållandet mellan länderna eller om man genom den tänker fullfölja andra, för vårt land skadliga syften. Skulle det senare bli fallet, är jag övertygad om att någon tvekan här i landet icke hos

någon skall förefinnas därom att detta avtal — trots att det nu godkänts — ofördröjligen bör uppsägas.

Jag kommer för min del att rösta för bifall till utskottets förslag.

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren**: Herr talman! De anmärkningar, som nyss gjorts av den siste ärade talaren, ha på de allra flesta punkter undanröjt de anmärkningar i mera tekniskt avseende, som från olika håll framkommit mot det framlagda förslaget. Jag vill emellertid med några ord söka klargöra den ställning, som regeringen intagit till denna fråga och särskilt dess syn på densamma i det läge, i vilket proposition nu framlagts.

Man har påstått — det skedde särskilt från herr Ljunglunds, men jag tror även från herr Reuterskiölds sida — att detta avtal skulle ge Sovjetryssland en privilegierad ställning, ge det möjlighet att upprätta, som det uttrycktes, en enklav inom vårt land och därmed en särställning, skiljaktig från andra utlänningars här i landet. Ja i viss mån kan detta låta säga sig. Men förhållandet beror ju på den särskilda lagstiftning och de särskilda förhållanden, som råda i Ryssland självt. Om någon särställning beviljats Sovjetryssland, har det skett redan genom de jureerkännandet och handelsavtalet av år 1924, som ju ägde rum under den regering, för vilken den siste ärade talaren var chef. Men i själva verket skedde inte heller då något annat än ett uttryckligt erkännande av principen, att varje land inom sitt område bestämmer över sin lagstiftning och över de förhållanden, under vilka landet i fråga vill arbeta med andra länder. Med samma rätt som man kan säga, att 1924 års handelsavtal givit Sovjetryssland ett sorts handelsprivilegium här i landet, skulle man kunna påstå, att våra enskilda företag, som enligt 1924 års avtal få driva handel i Ryssland, ha fått ett privilegium inom Ryssland, ty där är ju den privata handeln som bekant upphävd. Den omständigheten, att den ryska utrikeshandeln ligger under statsmonopol, medför som given konsekvens, att här finnes ett enhetligt organ, som representerar den statsmyndighet, vilken för Rysslands räkning driver denna verksamhet. Ett sådant organ finnes ju redan nu, och vad här är fråga om är sålunda, jag skulle inte vilja kalla det att »legalisera» ett redan befintligt förhållande, utan snarare att *precisera* det handelsorgans ställning, som efter tidigare överenskommelse och arrangemang med Ryssland redan existerar härstädes.

Har man sålunda de jureerkänt Ryssland, därmed utrikeshandelsmonopolet, därmed vidare möjligheten att genom ett särskilt organ här i landet driva handel, synes det mig också följa såsom något ganska naturligt, att de *tjänstlokaler* — något annat är det ju, som herr Trygger anmärkte, inte fråga om — vilka disponeras av detta organ, läggas under exterritorialitetsrätt. Ty man kan ju inte komma ifrån, att det är ett visst slags utländsk statsverksamhet, som bedrivs inom dessa lokaler.

Herr Reuterskiöld beklagade, att denna fråga inte kommit under konstitutionsutskottets bedömande. Ja, när jag hörde herr Reuterskiöld, beklagade jag det också, ty om saken remitterats dit, så skulle herr Reuterskiöld på ett tidigare stadium ha kunnat få sina missuppfattningar om vad avtalet verkligen innehåller rättade. När herr Reuterskiöld säger, att han vid jämförelse mellan detta avtal och övriga, för vilka i propositionen lämnas redogörelse, funnit, att vi ha kommit till ett i olika punkter sämre avtal än övriga stater, så vill jag svara honom: Var god och bevisa det! Vi ha tvärtom punkt för punkt i propositionen klargjort, att det avtal, som här skulle slutas, ger Sverige fördelar, som icke tidigare meddelats andra.

Jag vill emellertid gärna medge, att det inte är tillräckligt motiv för att

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

framlägga ett komplement till 1924 års avtal, att detta en gång har förutsatts vid tillkomsten av nämnda avtal. Man får naturligtvis pröva varje fråga efter omständigheterna vid den tid, då den skall behandlas. Men med denna utgångspunkt vill jag bestämt framhålla, att man säkert har att vinna vissa fördelar av att få den här redan befintliga sovjetryska handelsdelegationens rättigheter, men också skyldigheter, klart fixerade.

Vad då först beträffar handelsdelegationens rättskapacitet såsom kärke och svarande ville herr Hammarskjöld göra gällande, att, ehuru det ju kunde vara rätt fördelaktigt att få det utsagt, vad som säges därom i avtalstexten dock icke vore något annat än ett uttryckande av en numera i folkrätten allmänt erkänd regel, nämligen att då en stat driver affärsverksamhet, den också är ansvarig såsom en privatman. Ja, jag medger gärna, att denna tendens så småningom börjar tränga sig fram, men jag trotsar herr Hammarskjöld att kunna göra gällande, och det har herr Hammarskjöld icke heller gjort, att principen är *allmänt* erkänd. Den är tvärtom ganska omtvistad, och hur som helst bör det ju icke skada utan gagna, att man får ansvarigheten klart fixerad i det avtal, som nu framlagts för riksdagen.

Vidare har svensk man enligt avtalet icke allenast rättighet att för de förbindelser, som handelsdelegationen ingått, instämma delegationen till svensk domstol som varje annan affärsman, utan han har också sekvesterrätt, d. v. s. möjlighet att få säkerhet uti den egendom, som handelsdelegationen har här i landet och som icke är av särskilt skyddad natur. Jag undrar, om icke just ett sådant stadgande kan ha en stor, icke blott principiell utan även praktisk betydelse, särskilt i det fall, vilket jag dock hoppas icke skall inträffa, att de förpliktelser, som handelsdelegationen här i landet ingått, icke utan vidare skulle honoreras. Detta är ju dock något att taga på, att man icke blott har möjlighet att stämma handelsdelegationen utan att även sekvestrera här befintlig egendom som säkerhet för de förpliktelser, som den ingått.

Det måste väl vidare betraktas såsom en fördel att få uttryckligen klarlagt, att endast svensk lag och svensk process skall tillämpas på de transaktioner, vilka handelsdelegationen här ingått. Det enda undantag, som göres, avser det fall, att vid en i Sverige ingången transaktion, som skall fullgöras i Sovjetryssland, bägge parterna kommit överens om att rysk lag eller överhuvud någon annan lag än den svenska skall tillämpas. Regeln har en synnerligen stor betydelse, då vi veta, att rättsligt sett ett leveransavtal, vare sig det är cif- eller fobköp, anses bli fullgjort i avskeppningsorten. Beträffande vidare en särskild form för handelsutbyte, som är mycket vanlig, nämligen konsignation, kommer även vid sådana avtal — ehuru egendomen överflyttas till Ryssland och sålunda formellt är underkastad rysk disposition — svensk lag att tillämpas beträffande fullgörandet av avtalet, därest icke den svenska parten uttryckligen av sagt sig rättigheten att åberopa svensk lag, i vilket fall han ju får stå sitt eget kast.

En annan fördel, som icke får skattas allt för lågt, är, att man beträffande skattskyldigheten för handelsdelegationens medlemmar dels fått fastställt, att skattskyldighet skall existera och dels även fått den fixerad. Det förhåller sig nämligen så, att skattemyndigheterna hittills för säkerhets skull ansett sig *icke* böra beskatta handelsdelegationen eller dess nuvarande medlemmar, medan däremot enligt det nu föreliggande avtalet med det undantag, som stadgats för medlemmarna, handelsdelegationen för sin verksamhet skulle vara underkastad beskattning. Nu kan man givetvis tvista därom, huruvida skatteprocenten är för låg. Jag är den förste att erkänna, att den *är* låg, och herrarna må tro, att vi, som haft att sköta förhandlingarna, icke utan vidare godkänt den siffra, som man till slut har kommit till. Men jag anser liksom den siste ärade talaren, att detta ju ändå icke är någon huvudsak, icke någon viktig

del av detta avtal, utan tvärtom är detta en omständighet av relativt mindre betydelse.

Så ha vi slutligen en fråga, som varit föremål för åtskillig uppmärksamhet och som även på ett klarläggande sätt berördes av herr Trygger, nämligen medlemsantalet i handelsdelegationen. Detta har begränsats till 40 personer, och vad som står i slutprotokollet innebär icke någon utökning av detta antal. De personer, som det där talas om — det hade kanske varit bättre att om dem i slutprotokollet begagna ordet »användning» i stället för »anställning» — äro sådana som tillfälligtvis kunna behöva anlitas av handelsdelegationen, t. ex. ingenjörer, som skola bedöma maskiners leveransgillhet, och andra teknici i olika fall. Denna kategori kan nog komma att ibland uppgå till ett rätt ansenligt antal, men, som herr Trygger också anmärkt, ha de icke fått någon i avtalet grundad rätt att komma hit, utan inresetillstånd kommer att bero på prövning i varje särskilt fall. Och för medgivande av visering skola naturligtvis inga andra grunder än de, som i allmänhet gälla för passkontrollen, tillämpas. Å andra sidan måste man fråga, om det vore rimligt att lägga särskilda hinder i vägen för sådana, som det eljest icke finnes någon anmärkning emot, just därför att de skola komma hit för att direkt eller indirekt befrämja våra handelsförbindelser med Ryssland?

Jag tror, att jag gått igenom de viktigare anmärkningar, som här ha framställts. De må gälla för vad de kunna. Jag vill endast säga, att de gälla i ännu högre grad om de liknande avtal, som undertecknats av andra länder i samma ställning som vår och med vilka Ryssland också har handelsförbindelser. Det var fallet med England före brytningen, det är fallet med Tyskland, Italien, Norge, Lettland, Tjeckoslovakien o. s. v. — ja, herrarna finna en kort sammanfattning härav i propositionen, som innehåller en jämförande framställning av förhållandena med avseende på olika länder.

Bland de mera egendomliga invändningar, som gjorts, var verkligen den, att man genom att giva den ryska handelsdelegationen den ställning, som den enligt detta avtal skulle få — jag tror det var herr Reuterskiöld, som gjorde anmärkningen — skulle utsätta sig för risken, att andra länder kunde komma att gent emot Sverige fordra, att mest gynnad nations-klausulen skulle tillämpas på det sättet, att även de finge här upprätta en handelsdelegation. Ja, i den mån som andra länder införa ett handelsmonopol efter ryskt mönster och inrätta utrikeshandeln efter samma grunder som den ryska, får denna fråga praktisk betydelse. Men till dess en sådan tillämpning av det nuvarande ekonomiska systemet i Ryssland fått någon vidare omfattning, tror jag, att vi kunna lugnt lämna dylika farhågor åt framtiden.

Det har under den diskussion, som förts, gjorts små ansatser att bringa frågan in på ett mera storpolitiskt plan. Det förtjänar verkligen denna sak icke på något sätt, men eftersom dylika mera allmänna synpunkter också hava berörts, skulle jag med anslutning till vad som här yttrats av herr Ljunglund vilja säga, att jag icke riktigt kan dela hans uppfattning av i dag, och icke heller kan jag taga åt mig de små giftigheter han, med anledning av propositionen, sagt mig i sin tidning av i går, men däremot skall jag helt och fullt be att få ansluta mig till de synpunkter, som herr Ljunglund uttalade den 13 oktober 1927. Det är ju länge sedan, men i alla fall har väl icke så mycket snö fallit sedan dess, att ej de ord, som då fälldes av honom, ännu kunna hava sin valör. Herr Ljunglund yttrade då i en ledare över avtalet: »Huruvida nu detta avtal ur politisk synpunkt är att betrakta som i närvarande stund lämpligt, därom kunna utan tvivel delade meningar råda.» Men han bemöter för sin del denna anmärkning och säger, att den hänför sig till farhågan för att England skall blanda sig i leken och framställa erinringar emot vårt avtal. Härom säger herr Ljunglund: »Men då England själv för någon tid sedan

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

politiskt bröt med sovjet, så tillkännagavs uttryckligen, att det icke var meningen att göra slut på handelsförbindelserna mellan ryska handelsmonopolet och engelska firmor och enskilda.» Detta är ju fullkomligt riktigt. Sedan fortsätter herr Ljunglund: »Någon djupare speciell politisk betydelse lär icke kunna inläggas i det mellan Sverige och Ryssland slutna avtalet. Men i alla händelser innebär det ett tecken till att man ömsesidigt är benägen för sådana normala och kontrollerade relationer, som bruka betecknas såsom vänskapliga. — För vår del tveka vi icke att säga ifrån, att vi finna det under nuvarande världsläge naturligt och riktigt, att Sverige visar sig icke ha något intresse av Rysslands fullständiga isolering. Vi ingå ingalunda i några intimare förbindelser med Rysslands regering, vars metoder fortfarande förefalla oss allt annat än sympatiska. Men vi se med tillfredsställelse att villkoren för svenska handelsförbindelser med Ryssland bliva i avsevärda hänseenden förbättrade.»

Det är särskilt slutorden i detta herr Ljunglunds uttalande, som jag skall be att få göra till mina: »Det skadar icke, att den svenska politiken betonar, att vårt land endast önskar fredliga relationer till det beklagansvärda ryska folket.» Ja, detta har just varit regeringens allmänna syn på förhållandena. Samtidigt som jag kan beteckna föreliggande proposition som ett uttryck för denna uppfattning, vill jag emellertid även ansluta mig till vad som yttrades av herr Trygger i slutet av hans anförande, när han som självklart antog, att därest den ryska handelsdelegationen skulle visa sig hava andra intentioner och fullfölja andra syften än dem, som gälla våra handelsförbindelser, borde det icke töva, innan detta avtal komme att från svensk sida uppsägas. Om detta uttryckes såsom ett önskemål från riksdagens sida, kan jag tillägga, att också regeringen delar denna uppfattning.

Herr **Möller**: Herr talman! Jag kunde kanske efter det klagande anförande, som herr utrikesministern har hållit, avstå från att beröra några detaljer i det här föreliggande avtalet. Jag kan nämligen i detta avseende helt ansluta mig till de synpunkter, som hans excellens herr utrikesministern har gjort gällande, men jag skall endast tillåta mig att taga upp några saker, som kanske icke äro av så stor vikt men som blivit rätt mycket berörda i den föregående debatten.

Det gäller till en början frågan om antalet medlemmar i den ryska handelsdelegationen. Jag måste för min del erkänna, att jag är snarare överraskad över det jämförelsevis ringa antal delegationsmedlemmar, som enligt avtalet tillåtes, än jag är överraskad över att antalet är stort. Om man nämligen utgår från att handelsdelegationen praktiskt taget skall förmedla varje affär, som sker mellan det jättstora Ryssland och vårt eget land, och man väntar sig, att dessa affärsförbindelser så småningom komma att utvecklas — det är i varje fall ett hopp, som man alltså kan hysa — då synes mig en personal på 40 personer vara ett ganska ringa antal. Nu förmodar jag, att dessa medlemmar av delegationen komma att få biträden, delvis väl svenska sådana, och att antalet därigenom blir större, men i varje fall blir det färre personer för förmedling av alla affärer mellan två länder än det antal tjänstemän som sitta i, låt mig säga, en av våra större banklokaler. Jag måste sålunda säga, att jag icke kan finna, att det ur denna synpunkt rimligen kan göras någon anmärkning mot avtalet.

Vad sedan beträffar frågan om skatteprocenten, är jag ur stånd att bedöma, om siffran 0.4 procent är riktigt avvägd eller ej. Det skulle säkerligen krävas ytterst ingående undersökningar för att kunna avgöra, om den träffar rätt. Men jag vill erinra om att Ryssland i förhållande till Sverige ju i allt väsentligt är den *köpande* parten. Det är väl en ganska ringa del av vår handels-

omsättning med Ryssland, som består i från Ryssland till Sverige sålda varor. Handelsdelegationen är ju här den ryske affärsmannen, och om jag i stället tänker på en affärsman i Tyskland, Frankrike eller England eller, låt mig säga, tusen affärsmän i dessa länder, som göra inköp i Sverige, kunna ju vi i Sverige på sin höjd beskatta den agentvinst, som kan uppstå hos den person, som förmedlar själva affären med utlandet. Om nu den ryska handelsdelegationen så att säga själv uppträder som agent, vet jag icke, i vad mån det kan ha den inverkan, att svenska köpmän gå miste om agenturaffärer. Det är en sak, som jag icke kan bedöma, men i vilket fall som helst kan man väl lugnt säga, att vi aldrig skulle få någon skatt från den *utländske köparen*, ty denne kan i regel icke redovisa någon vinst på sitt *köp*, utan vinsten uppkommer vanligen genom en affärstransaktion av annan art. Därför kan jag heller icke dela den uppfattning, som gjorts gällande här, att frågan om den beskattningsbara inkomsten har lösts felaktigt, åtminstone principiellt, genom den metod, som avtalet föreskriver, ehuru jag, som sagt, icke kan ha något omdöme om huruvida själva siffran är riktig.

Vad beträffar den kritik, som här är utövad mot avtalet, förmodar jag, att den viktigaste punkten och den sjukaste punkten gäller exterritorialitetsrätten, och jag förmodar också, att man vänt sig mot denna därför att det gäller en handelsdelegation, alltså en ny och ovanlig företeelse, som skulle komma i åtnjutande därav, och därför att man är rädd att ryssarna skola missbruka tillåtelsen till att hålla, låt mig säga, 40 eller kanske flera rum med exterritorialitetsrätt, missbruka den till att dölja papper och andra ting, som kunna vara av intresse för Sverige att ha kännedom om. Jag skall gärna erkänna, även om jag inte kan åberopa Arco-räden som exempel, att ryssarna i olika länder ha tillåtit sig vissa åtgärder, som synbarligen, och jag skulle tro i någon mån även med rätta, ha irriterat stämningen i dessa länder. Det kan kanske därför inte skada, att när detta ärende avgöres, det även från socialdemokratiskt håll understrykes, att det inte är en ensidig fråga, om det skall vara goda förbindelser mellan två folk, som i förhållandet mellan Ryssland och Sverige, utan att ryssarna ha samma skyldighet att iaktta korrekthet gentemot Sverige, framförallt i fråga om Sveriges inre politik, som de å sin sida kunna ha anledning att kräva från Sverige. Det är intet tvivel om att — låt mig säga det rent ut — i samma mån som det blir fullkomligt klart, att den ryska diplomaten och de ryska handelsdelegationerna äro helt och hållet avkopplade från den så kallade Tredje internationalen och dess verksamhet, vilket det alltjämt misstänkes, att de inte äro, i samma mån bana ryssarna också väg på ett bättre sätt än det eljest överhuvud taget är möjligt, för både goda och vänskapliga förbindelser med vårt land, och jag skulle tro med de flesta länder ute i Europa, som inte ha några särskilda utrikespolitiska mellanhavanden med Ryssland. Men det är *en* sak, att man alltså rent principiellt måste hävda, att ryssarna i detta avseende böra så att säga ställa sig normala internationella umgängesformer till efterrättelse; en annan sak är, om jag nu ser det för Sveriges del, om vi ha någon egentlig anledning att vara rädda för verkningarna av de små möjligheter till trassel, som kunna uppkomma, inte på grund av ett sådant avtal, men som i alla fall inte direkt förebyggas genom avtalet. Ty den världsrevolution eller den svenska revolution, som skall tillverkas på ryska lokaler eller borta i en annan regerings huvudstad, den tror jag vi kunna motse med det allra största lugn i världen. Jag vet ju inte, om herr Winberg och hans kamrater i andra kammaren alltjämt drömma om att vi skola bli mänsklighetens förlossare på världsrevolutionens väg. Även om de drömma därom, tycker jag, att det kan lämna oss ganska oberörda, ty vi komma varken med egen kraft eller med rysk hjälp att någonsin se dessa drömmar förverkligade, och därför intresserar mig den sidan av saken i själva verket inte det bittersta.

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

Jag kan inte hjälpa, att jag både av herr Hammarskjölds och herr Reuterskiölds anföranden läste ut som en bakomliggande känsla att vad vi här äro ute för, är inte bara något principiellt oriktigt utan något, som innebär verkliga vådor för vårt land. Men då vågar jag säga, att det tror jag inte ett enda dugg på. Däremot är jag övertygad om att i den mån de olika europeiska länderna, och då även Sverige, så uppträda mot Ryssland, att Ryssland känner, att det inte är föremål för något slags isoleringspolitik, att Ryssland känner, att det är precis lika välkommet ute i det mellanfolkliga umgänget som någon annan stat, och i den mån vi själva biträda till att väcka sådana känslor ute i Ryssland, i samma mån bidra vi också till att stabilisera hela Europa, vi bidra till att säkra och garantera ett fredligt tillstånd mellan folken, och det är för mig en naturlig uppgift för såväl en svensk regering som en svensk riksdag.

Nu säger herr Hammarskjöld att detta enligt egen uppgift fredligaste folk på jorden, nämligen det ryska folket, inte skulle komma i dåligt humör, om man avslög detta förslag till avtal. Ja, det gör ju detsamma, vilket namn man ger det, men att ett avslag nu i alla fall skulle komma att i Rysslands internationella propaganda begagnas och betraktas som ett tecken på att Sverige drages med in i ett slags isoleringspolitik mot Ryssland, tror jag inte man kan tvivla på — om med rätt eller orätt, det angår mig inte. Ryssarna komma i alla fall att göra det, och vi ha ingen anledning att uppmuntra en propaganda av det slaget. Sverige kan gentemot Ryssland lika väl som gentemot andra stater känna sig som en fullkomligt fri och självständig nation och behöver inte ta något intryck av hur man gör i England eller i Frankrike eller på något annat håll. Finna vi, att det är en i och för sig riktig politik i världsfredens och vårt eget lands intresse att träffa ett avtal av denna art, så böra vi också göra det, och därför ber jag också att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Ja, herr talman, här är det inte fråga om, som den siste ärade talaren sade, någon isoleringspolitik, utan det är fråga om att fatta beslut, som man kan anse vara välbetänkta och väl genomtänkta. Jag ber här att få fullt och helt ansluta mig till den mening, som uttalades av landshövding Hammarskjöld. Det var kloka och välbetänkta ord han riktade till första kammaren. Jag tror, att kammaren gjorde riktigt i att följa avslagsyrkandet för att få bort de mycket stora betänkligheter, som han påvisade, och få saken fram i ett annat skick än den för närvarande har, ty här gäller det att taga eller avslå; vi kunna inte nu ändra detaljerna.

Herr Winberg framhöll, att det här föreligger ett enhälligt bevillningsutskottsbetänkande, och så är förhållandet. Jag vill emellertid bara säga herr Winberg, att om jag för min del suttit som ordinarie ledamot av utskottet, så hade inte dess utlåtande framgått reservationsfritt.

Det har framhållits under debatten, att då vi en gång erkänt Ryssland de jure och en gång med detta land trätt i ett handelsavtal, så böra vi hålla oss vid det. Ja, det hade man gjort på sin tid även i England, men förhållandena utvecklade sig där så, att man uppsade de jureavtalet och nu icke har något handelsavtal. Det finns ingen engelsk minister i Moskva och det finns ingen rysk i London. När förslag om dylikt avtal första gången förelåg, tog riksdagen icke det kungl. förslaget. Innan det sedan togs, hade England under tiden givit de jure-erkännande och slutit ett handelsavtal, under den MacDonaldska regeringen, men när denna föll, var det, som vi alla veta, bara en tidsfråga, när även England skulle taga tillbaka det.

Jag tror vi göra klokt i, om vi betänka oss en smula i detta fall. Det är alldeles givet, att när man i England avskaffat denna exterritorialrätt, ökas va-

lören oerhört av att få denna rätt fixerad på annat håll, såsom här är ifrågasatt. En ärad talare, som slutade med att tillstyrka, sade sig icke anse det vara önskvärt med exterritorialrätt här eller överhuvud behöfligt med denna handelsdelegation. Men då synes mig den logiska konsekvensen bli, att vi betänka oss på dessa punkter och försöka få dessa saker borteliminerade.

Det har under debatten också sagts, att vid kunna säga upp avtalet, och detta är ju sant. Men man drag sig nog för att säga upp ett avtal; det skall ha gått bra mycket över märket, innan man gör det. Det synes mig bättre, om man betänker sig och rättar till det, som kan vara anmärkningsvärt, innan man fattar beslut.

Hans excellens herr utrikesministern pekade på den säkerhet, som vi ha i egendom inom Sverige, alltså i säkerheter tillhörande den ryska handelsdelegationen. Jag ställer mig rätt tveksam om vilken valör dessa en gång kunna komma att ha, när man verkligen skulle behöva utnyttja dem. Det sades — inte av hans excellens utan av en annan talare — att »inte komma de väl att undandra sig sin skattskyldighet hit». Men vi få av excellensen den uppgiften, att så har i alla fall varit förhållandet hittills, och när man vet, hur litet känsla för äganderätten, som visat sig beträffande våra gamla tillgodohavanden, så kan jag inte ha samma tilltro till saken, som man vid ett motsatt förhållande skulle ha.

Jag har med dessa ord, herr talman, velat ge uttryck åt de stora betänkligheter emot förslaget, som finnas och som äro framhållna från olika håll, och jag tror, att första kammaren fattar ett försiktigt beslut, om den nu avslår propositionen, så att vi en gång kunna få den tillbaka med eliminerande av de mest anmärkningsvärda sakerna, som här berörts.

Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som först framställdes av landshövdning Hammarskjöld.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman, mina herrar! Även enligt min mening bör man göra allt vad man kan för att handelsförbindelserna mellan vårt land och Ryssland skola på ett fördelaktigt sätt utvecklas, men jag kan inte underlåta att instämma i de tungt vägande anmärkningar, som från herr Hammarskjölds och flera andra ledamöters sida ha gjorts mot det föreliggande avtalet. Jag skall endast be att med några ord få tillägga ett och annat, som jag tror bör tagas i betraktande.

Hans excellens utrikesministern talade om åtskilliga fördelar, som skulle följa av detta avtal. Herr Hammarskjöld har redan betydligt reducerat värdet av dessa fördelar. Hans excellens talade särskilt om den stora fördel, som låg däruti, att svensk lag skulle komma att tillämpas vid de tvister, som kunde uppstå. Emellertid har i avtalet gjorts det förbehållet, att i fall de enskilda parterna förena sig om att i fråga om avtal, som skola fullgöras i Ryssland, rysk lag skall följas, så kan det ske. Jag skulle nästan tro, att det senare rätt ofta kommer att bli fallet, ty det lär väl inte vara omöjligt att finna medel till att övertaga den svenska parten att finna sig i detta, om han överhuvud vill fortsätta sina handelsförbindelser med Ryssland. Jag tror således, att den omtalade fördelen är en fördel mera på papperet än i verkligheten.

För övrigt har jag förgäves sökt finna en verklig ömsesidighet i fördraget. Det är givet, att en sådan handelsdelegation som den, vilken nu skall privilegieras för Rysslands räkning, kommer att bli en synnerligen stark maktfaktor, när det gäller att i vårt land tillvarataga de ryska intressena. Däremot finns det ingenting bestämt om något sådant extra skydd för de svenska intressena i Ryssland. Vi ha ju vår diplomati och våra konsulter i Ryssland, men jag ber att få erinra om, att det har inträffat, att svenska intressen till person och egendom icke kunnat med dessa medel alltid så tillvaratagas, som önskligt

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.*

(Forts.)

hade varit. Ömsesidigheten hade därför fordrat, att när man skapar ett alldeles särskilt starkt skydd för ryska intressen i vårt land, skulle någon motsvarighet därtill beretts svenska undersåtar i Ryssland. Här brister det i ömsesidigheten.

En annan sak, som jag skall be att få påpeka, är den, som innehålles i artikel 6. Hans excellens var, tror jag, också inne på den saken. Det säges där, att i Sverige befintlig egendom, som tillhör ryska staten, skall »kunna vara föremål för utmätning eller andra exekutiva åtgärder». Det är ju alldeles givet, att det bör så vara, eftersom all handel med Ryssland skall gå igenom denna delegation och det ju dagligen händer, kan man säga, att affärsmän, som inlåta sig med andra, måste anlita myndigheterna för utmätning eller andra exekutiva åtgärder. Nå, den egendom, som sovjetstaten här representerar, skall alltså kunna vara föremål för utmätning och exekutiva åtgärder. Men värdet av detta uttalande, som skulle vara av så stor fördel för oss, reduceras högst betänkligt därigenom, att i tredje artikeln, näst sista punkten, säges, att handelsdelegationen skall åtnjuta exterritorialitetsrätt för sina tjänstelokaler i Stockholm. Huruvida dessa tjänstelokaler bliva beskaffade, veta vi ännu ingenting om; det kanske inte bara blir kontorsrum utan även stora magasin, och i varje fall finns ju en möjlighet att hos handelsdelegationen deponera värdehandlingar, kontanter och allt vad man vill undandraga utmätning och exekution. En exterritorialitetsrätt, som kan ha sådana följder, upphäver till stor del värdet av det medgivande, som är gjort i artikel 6.

Vidare skall jag be att en smula få uppehålla mig vid slutprotokollet. Herr Trygger var inne på bestämmelsen i andra stycket och hade den uppfattningen, att vad som där säges icke har någon större betydelse för vår del. Jag vågar vara av en något annan uppfattning. Herr Möller betygade nyss — vilket ju också är ett känt faktum — att den ryska staten inte står främmande för den agitation, som bedrivs hela världen runt genom politiska agenter. Här öppnas genom denna bestämmelse i slutprotokollet en mycket effektiv och mycket bekväm väg för Ryssland att uti vårt land få in sådana politiska agenter, vilkas verksamhet man önskar här. Man behöver blott ge dem en anställning vid handelsdelegationen, så är därmed deras inresa i Sverige tryggad. Herr Trygger sade visserligen, och jag tror hans excellens också, att svenska regeringen ju kan säga nej till ett av ryska regeringen begärt inresetillstånd, om man icke finner personens närvaro i Sverige önskvärd. Jag undrar, om det kommer att gå till så i verkligheten. När den andra parten i detta avtal, den ryska regeringen, fordrar inresetillstånd för en person, som den anställt vid sin handelsdelegation, så må den svenska regeringen hysa vilka misstankar som helst, men jag tror, att den i de flesta fall icke kan vägra inresetillstånd; jag tror inte, att den kan säga nej. Är denna person sedan inkommen i landet, är han fullkomligt oantastlig, för den händelse han tar sin tillflykt till handelsdelegationens tjänstelokaler i Stockholm, för vilka ju exterritorialitetsrätt gäller. Han må begå vilken förbrytelse som helst här i landet, politisk eller kriminell; bara den omständigheten, att han beger sig in i dessa lokaler, skyddar honom fullständigt från undersökning, rannsaking och dom enligt svensk lag. Man kan visserligen, om ett brott är begånget av verkligt kriminell natur, genom diplomatiska underhandlingar få en sådan person utlämnad från delegationens ämbetslokaler, men det är ett mycket långsamt och föga effektivt förfarande, och dessutom är det internationell rätt, att politiska förbrytare aldrig utlämnas, så att en politisk agent, för vilken dörren genom det föreliggande avtalet öppnats på vid gavel, kan inte sedan åtkommas. Han är genom exterritorialitetsrätten skyddad för alla efterräkningar från svensk sida.

Nu vill jag ju hoppas, i likhet med herr Trygger, att den ryska regeringen lojalt begagnar denna handelsdelegation endast för handelspolitiska syften och

för främjande av handelsförbindelserna med vårt land; men om man kan säga detta i dag, så vet man dock icke, hur förhållandena kunna gestalta sig här-
 efter. Skulle ett tillfälligt biträde vid handelsdelegationen göra sig skyldig till brottsligt förfarande, så tror jag icke att bara för en eller annan sådan obetydlig persons skull hela avtalet skulle kunna hävas; det tror jag skulle möta mycket stora svårigheter. I de flesta fall bleve nog ingen uppsägning vidtagen. Då hela bestämmelsen om exterritorialitetsrätt för handelsförbindelserna är fullkomligt onödig, såsom från flera håll betygats, så kan jag inte förstå, att det skall vara nödvändigt att sätta in den i avtalet; och den omständigheten, att den kommit in, tycker jag är en av de allra betänkligaste sidorna i det här föreliggande förslaget.

Jag instämmer som sagt i de anmärkningar, som av de första talarna ha gjorts och finner dessa anmärkningar vara av den innebörd och vikt att de måste inge allvarliga betänkligheter. Jag tror icke, att man kan hysa det förtroende för utrikesledningen, att man, trots dessa betänkligheter, skulle allenast på dess ord kunna godkänna detta avtal med alla därav följande konsekvenser. Av denna anledning, herr talman, skall även jag tillåta mig att yrka avslag på utsköttets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Hans excellens beklagade i likhet med mig, att denna proposition inte hade remitterats till konstitutionsutskottet, men i olikhet med mig hade han den motiveringen, att detta varit nyttigt därför att mina missförstånd då kanske på ett tidigt stadium undanröjts. Jag tillåter mig att tvivla på att det skulle gått på det sättet, redan av det skälet, att jag inte ser, att jag gjort mig skyldig till några missförstånd i denna punkt. Om man får döma av hans excellens egna svar på mina anmärkningar tycks förmågan av missförstånd väsentligen vila på den sidan. Jag har för min del aldrig sagt, och inte ens kunnat tänka mig, att beteckningen mest gynnad nation skulle innebära, att andra främmande stater allenast på grund av sina avtal med oss skulle kunna yrka samma rätt, om de inrättade en handelsdelegation. Vad jag har fäst mig vid är, att denna handelsdelegation har en karaktär av Celestin och Floridor; ibland är den en handelsdelegation med svansställning till beskickningen och ibland en korporation, en juridisk person, enligt artikel 1, sista stycket, och det är detta sista moment, som också den förste ärade talaren på stockholmsbanken tog fasta på, i olikhet med hans excellens. Det är detta förhållande, att man ger delegationen en dubbelställning, som gör, att man kan befara anspråk från mest gynnad nations sida för sina juridiska personer. Herr Trygger sade, att det låter sig nog ändå inte befara, därför att om man ser på denna punkt i artikel 1, sista stycket, så visar den ju, att handelsdelegationen *icke* är någon juridisk person. Det säges, att den skall åtnjuta de rättigheter, som tillkomma sådan person. alltså är den det inte själv. Ja, jag delar fullkomligt den uppfattningen, att om bestämmelsen inte funnits, kunde man mycket väl diskutera frågan, om den var en juridisk person eller inte och om dessa andra främmande stater därför kunde göra anspråk på samma rätt som mest gynnad nation. Men då man uttryckligen sätter in en förklaring, att delegationen är likställd med en juridisk person, ha dessa främmande stater en helt naturlig grund för eventuella anspråk på att få sina korporationer, sina juridiska personer behandlade på samma sätt som denna, som uttryckligen förklaras vara likställd med en juridisk person. Saknades denna bestämmelse, som jag för övrigt inte kan återfinna i den redogörelse, som är lämnad för avtal mellan andra stater och Ryssland utan är något speciellt för oss, skulle ju situationen bli en annan. Huruvida, som hans excellens anser, tillvaron av denna bestämmelse i detta avtal

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

allenast är en fördel, blir under sådana omständigheter åtminstone för mig ganska tvivelaktigt.

Då jag sade, att detta avtal nog skiljer sig från andra men knappast till fördel, invände hans excellens litet hett, att detta påstående bleve jag väl ändå bevisskyldig för. Eders excellens har själv till statsrådsprotokollet anført, att eders excellens låtit utarbete en redogörelse såsom bilaga B och för överskådlig hetens skull därjämte låtit göra en jämförande sammanställning, vilken är som bilaga C bifogad. Den förste talaren i dagens debatt har redan betonat den tämligen tvivelaktiga innebörden av de fördelar, som hans excellens själv på sidan 5 summerat ihop. Om jag då tillåter mig att hålla mig till denna bilaga C, som väl får anses som ett uttryck för vad vi skulle ha vunnit i jämförelse med andra avtal, så blir summan av jämförelsen just precis det intryck, som jag nyss nämnde.

I första punkten säger denna jämförande framställning, att vi fått in orden, att delegationens verksamhet inte får strida mot svensk lag, men, säges det, »motsvarande bestämmelse återfinnes i avtalen med Italien och Norge, men ej i vissa andra, såsom t. ex. avtalet med Lettland». Alltså, den omständigheten, att vi ha bevakat våra intressen, om det nu är det, så att vi fått samma ställning som Italien och Norge, kan jag inte finna betyda, att detta avtal är förmånligare åtminstone än dessa länders avtal, och att det inte är lika dåligt som de sämsta andra, kan knappast vara något att berömma sig av.

I punkt 2 heter det, att »allenast chefen och dennes ställföreträdare skola tillhöra den diplomatiska personalen», under det att jämförelsen visar, att på andra håll samtliga kunna göra det eller att det skall bero på särskilt avtal och så vidare. Jag har redan tillåtit mig att påpeka, att denna tolkning synes mig något fri, då artikel 2 utslutande i futural form säger, att chefen och hans ställföreträdare komma att tillhöra den diplomatiska personalen, men inte säger ett enda ord om att de andra inte få göra det. Huruvida bestämmelsen är till fördel för Sverige eller Ryssland lämnar jag därhän. Tolkningen »allenast» kan jag i varje fall inte gå med på, och då är värdet av denna bestämmelse tämligen tvivelaktigt. Jag kan inte inse, att vi genom denna bestämmelse fått någon fördel framför andra. Den innebär endast, att Ryssland blivit tillförsäkrat, att dessa personer skola tillhöra den diplomatiska personalen.

I fråga om exterritorialitetsrätten för lokaler visar jämförelsen, att vi använt uttrycket »locaux officiels à Stockholm», under det till exempel avtalen med Italien och Norge använda uttrycket »bureaux». Ja, »bureaux» är helt naturligt tjänstelokaler; huruvida man med »locaux officiels» menar detsamma som med »bureaux», kan naturligtvis diskuteras, men i alla fall är uttrycket »locaux officiels» mycket mera omfattande än uttrycket »bureaux», och jag kan inte finna, att denna utsträckning av exterritorialitetsrätten för Ryssland är en fördel för Sverige. I Tyskland äro dessutom endast vissa av dessa lokaler tillerkända en sådan rätt.

I punkt 4 är det sagt, att antalet medlemmar är begränsat till 40. Här föreligger utan tvivel en förmån för Sverige, och den skall tacksamt erkännas. Det finns många andra avtal, där antalet går upp till 300 eller ett tusental eller det oändliga. Men värdet av detta medgivande om en begränsning till 40 personer beror ju helt och hållet på slutprotokollets innebörd. Nu säger man — det var den främste talaren på stockholmsbänken som antydde det — att ett sådant slutprotokoll är alldeles överflödigt. Ja, det skulle även jag anse. Men om detta likväl intagits i avtalstexten, måste väl meningen vara, att Ryssland med stöd därav gent emot den svenska regeringen skall kunna göra gällande, att den blott med viss diskretion får fatta beslut i inresefrågor i sådana fall. Den omständigheten, att denna onödiga bestämmelse intagits i slutprotokollet, måste väl ändå ha något syfte, och syftet kan jag förnuftigtvis icke finna vara något

annat än detta att ge Ryssland ett visst anspråk på bifall till dylika inreseansökningar. Men om nu syftet är att få in alla dessa personer, vill jag fråga, vilken ställning de skola få. Jag är ytterst tacksam för den förklaring hans excellens avgav, att det var fråga blott om särskilda sakkunniga, biträdande ingenjörer och andra personer i liknande ställning. Men enligt traktatens text finnes, såvitt jag kan se, icke något hinder för att dessa enligt slutprotokollet inkomna personer särskilt beklädas t. o. m. med representantställning. Detta är icke alls förbehållet de 40 medlemmarna, utan enligt artikel 4 skall det endast kungöras, vilka som äro representanter, men det står icke, att dessa skola vara delegationens medlemmar, såvida man icke skiljer mellan medlemmar av delegationen, vilka uppgå till 40, och dessa i slutprotokollet omnämnda personer. Någon sådan klar skillnad finns icke angiven. Tvärtom har eders excellens själv betonat, att dessa andra personer endast i skatteavseende icke komma i samma ställning som de 40. Jag har då litet svårt att komma ifrån den möjligheten, att man även skulle kunna bekläda dem med en dylik representantställning. Emellertid tar jag ad notam eders excellens förklaring i denna punkt, och jag konstaterar tacksamt, att jag således här får läsa traktaten på ett sätt, som texten icke ger vid handen.

I femte punkten, där det talas om skattskyldigheten, säger eders excellens i promemorian, att vårt avtal torde »vara det enda, som slutgiltigt reglerat denna fråga». Detta är en ganska värdefull upplysning, och om man samtidigt får klart för sig, att regleringen är av ondo, tycker jag, att det i själva verket icke är någon förmån för Sverige att få denna slutliga reglering genomförd på ett mycket dåligt sätt. De länder, som hava frågan öppen, kunna ännu komma till en annan lösning. De länder, som pålägga skattskyldighet men icke taga ut skatten, hava ändå möjlighet att ordna saken på annat sätt, men vi binda oss och visa vägen för de andra. Ryssland kan vid framtida underhandlingar med andra stater peka på sitt avtal med Sverige och kräva, att det lägges till grund. Det är en tivelaktig förmån för oss att gå i spetsen på detta sätt.

I sjätte punkten talas om handelsdelegationens medlemmars skattskyldighet, och det fastslås definitivt, att dessa äro befriade från skatt för sin inkomst av verksamhet i Unionens tjänst — och någon annan lära de knappt hava, vare sig denna tjänst är officiell eller icke officiell — men om det är en fördel för oss, måste jag bestämt sätta i fråga.

I sjunde punkten nämnes, att någon rätt att grunda filialer enligt avtalet icke tillerkänts handelsdelegationen. Annorstädes har däremot en sådan rätt tillförsäkrats vederbörande. Men sista stycket i artikel 1, som jämställer handelsdelegationen med juridiska personer, vilket medför full handelsfrihet, full näringsfrihet och full företagsfrihet, medgiver just en sådan möjlighet, såvitt jag förstår.

I fråga om chifferrätten har anmärkts, att en sådan medgivits i samtliga i promemorian berörda avtal utom det med Tjeckoslovakiet — jag tillåter mig använda den enda riktiga form för det svenska namnet på detta land. Därvidlag ha vi således samma ställning som majoriteten, medan ett land har det litet bättre ställt. Det säger, att Tjeckoslovakiet ännu icke har erkänt Unionen de jure, och då må det ju vara hänt.

Sedan kommer i nionde punkten frågan om utsökningsförfarandet, varom promemorian säger, att bestämmelser härom »sakna flera av här ifrågavarande avtal». Avtalet med Tyskland innehåller motsvarande stadgande, och vi äro således icke bättre ställda än Tyskland. Det italienska avtalet innehåller vissa motsvarande bestämmelser, det tjeckoslovakiska avtalet innehåller vissa bestämmelser o. s. v. Men då är frågan: vilket värde böra vi tillmäta dessa bestämmelser? Därmed kommer jag till en punkt, som redan berörts av den för-

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

ste ärade talaren. Jag hade icke tänkt gå in härpå, då den förste talaren så utförligt gjorde det, men det finnes nu en anledning för mig att göra det. Om exterritorialitet tillkommer handelsdelegationens tjänstelokaler överhuvud och om artikel 5 endast gäller för det fall, att transaktionen är sluten i Sverige, är det att märka, att en transaktion, som slutits på en dylik lokal, icke anses sluten i Sverige. Det kan icke hjälpas, att den måste betraktas som sluten på främmande mark; vi kunna icke komma ifrån, att exterritorialiteten har en sådan innebörd. I sådana fall är värdet av artikel 5 skäligen skralt.

Men därtill kommer, att värdet av artikel 5 kan bliva ännu mindre. Det kan hända, att det går med de svenska affärsmän, som göra transaktioner med handelsdelegationen, som det går med de svenska katoliker, som gifta sig enligt katolsk ritual. De måste ingå vissa överenskommelser om barnens uppfostran; annars få de icke kyrklig vigsel. Det kan hända, att de svenska affärsmännen icke få sluta avtal, om de icke göra ifrågavarande medgivande. Av bilaga B har jag icke kunnat finna, att någon motsvarande restriktiv bestämmelse till förmån för parternas avtalsfrihet förekommer på något annat håll. Vi ha då en fördel blott så till vida, att vi äro litet liberalare, litet mera vidhjärtade — till vår egen nackdel.

Härmed sammanhänges en bestämmelse i artikel 6, där det talas om att egen- dom, såvida den icke är underkastad suveränitetsrätt eller nyttjas för Unionens diplomatiska eller konsulära representations officiella verksamhet, skall kunna vara föremål för utmätning eller andra exekutiva åtgärder. Jag skulle vilja ifrågasätta, huruvida denna bestämmelse är så fullt klar, att det icke kan bli tvist därom. Särskilt som handelsdelegationens chef, handelsdelegaten, är diplomatisk tjänsteman och som hela denna statsverksamhet är anknuten till diplomatien, kan jag icke finna annat än att även handelsdelegationens verksamhet kan komma in under »l'activité officielle de la représentation diplomatique et consulaire de l'Union». Ifall en sådan tolkning göres gällande från ryskt håll — och man kan aldrig förutsätta annat än att det kan vara möjligt — vad skall då kunna göras för invändning? Vi ha erkänt, att de höra som bihang under diplomatien, vi ha erkänt deras ställning, deras exterritorialitet för sina »locaux officiels», och jag kan inte förstå annat än att vi ha en ganska svag position. Vi kunna alltid säga: »Nej, det är galet», men det är inte alltid tillräckligt för att vinna, vad man vill.

Jag menar, att alla dessa bestämmelser sammanlagt visa, att här föreligger en så pass stor oklarhet, att det hade varit ganska lyckligt, om departementet hade något närmare tänkt på det och förebyggt dessa missförstånd, ifall de nu skulle rubriceras som missförstånd.

Jag vill till sist bara säga, att det starkaste skäl, som hittills anförts för ett bifall, såvitt jag förstår, är, att Ryssland har en annan uppfattning än vi om nödvändigheten av ett sådant förhållande. Hittills har ju Ryssland även utan sådana avtal kunnat bevara förbindelserna med andra länder. Det har bevarat dem även med oss, och jag undrar, om inte status quo skulle kunna fort- fara tills vidare och om det inte i grund och botten är bättre att ha den oklar- het, som nu råder, än att få den klarhet, som skulle uppstå, formellt, till vår nackdel, om förslaget antoges.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Under debatten har gjorts erinran mot att detta ärende på sin tid remitterats till och behandlats av bevillningsutskottet, och jag vill med anledning därav säga, att från bevillningsutskottets sida gjordes åtminstone under hand en inbjudan till konstitutionsutskottet, huruvida det inte ville vara med om ett sammansatt konstitu- tions- och bevillningsutskott för att behandla detta ärende. Men denna inbju-

dan blev också under hand avböjd av konstitutionsutskottets ordförande, och vi ansågo det inte då vara lönt att framställa någon formlig inbjudan i denna sak.

När nu bevillningsutskottet har tillstyrkt detta förslag, så vill jag emellertid erinra därom — vilket ju också tidigare här har sagts — att utskottet har uttalat vissa betänkligheter, och detta gäller särskilt beträffande den fråga, där bevillningsutskottet skulle vara speciellt sakkunnigt, nämligen skattefrågan.

När första kammaren nu behandlar detta ärende, så får den inte bortse ifrån vad som tidigare beslutats av riksdagen. Jag syftar då på det handelsavtal, som 1924 lades fram för riksdagen och godkändes av densamma. Att sedan säregna förhållanden ha uppstått, när det har gällt att draga nytta av detta handelsavtal, beror väl närmast på att de Socialistiska Radsrepublikernas Union har organiserat sin utrikeshandel i form av ett statsmonopol, så att man således endast har med representationen för detta monopol att göra.

Det torde då kunna ifrågasättas, huruvida det är fördelaktigare att låta den verksamheten fortgå här under nuvarande förhållanden, eller om man inte bör mera precisera denna delegations ställning här i landet. Jag kan inte förstå, att det kan medföra någon olägenhet, om förhållandena bli uppklarade. Det finnes ju dock en hel del bestämmelser här, som väl ändå måste anses vara av mycket stort värde, vilka bli klarlagda, om detta avtal blir godkänt. Först och främst torde det väl nu inte finnas något hinder för att förlägga verksamheten till olika orter inom riket, men genom detta avtal fastslås ju, att denna delegation skall ha sitt säte i vår huvudstad, i Stockholm, och likaså, att antalet medlemmar skall vara begränsat till 40. Häremot erinras visserligen, att enligt slutprotokollet kan ett större antal beviljas inresa till landet, men detta gäller om alla utlänningar, och det torde i varje fall få tas i övervägande och göras till föremål för beslut, huruvida detta antal skall behöva och få överstiga 40 eller ej.

Vad beträffar exterritorialitetsrätten har bevillningsutskottet tolkat den efter den svenska texten på så sätt, att den skall vara begränsad till tjänstelokalerna och ingalunda, såsom här har framhållits av herr Hammarskjöld, skall kunna utsträckas även till personalens bostäder och till magasiner. Vi ha aldrig haft någon anledning till att tänka oss eller kommit in på att det skall tolkas på det sättet.

Vad sedan de invändningar beträffar, som ha gjorts emot beskattningen, har utskottet sagt, att den kan anses vara för låg, och det må så vara. Men vad själva principen beträffar, kan man näppeligen komma till en beskattning efter vanliga normer, därför att denna delegation ju inte har till uppgift att driva handel på det sättet, att den har någon inkomst, utan den får väl betraktas som en uppköpsorganisation eller en försäljningsorganisation uteslutande för den ryska statens räkning. Alltså är det väl avsikten, att det icke skall uppstå någon avans på handeln, och därvidlag har man kommit till det resultatet, att omsättningssumman finge lov att läggas till grund för den beskattning, som man anser sig böra uttaga av denna rörelse. Utskottet har, som sagt, och som framgår av betänkandet, gjort den erinran, att den kan anses vara för låg och att den inte på något sätt får förmenas utgöra ett prejudikat för beskattning av andra utlänningars rörelse här.

Här har ju redan sagts så mycket om denna sak, att det inte kan vara så mycket för mig att tillägga, utan jag vill bara framställa en fråga: Om nu detta avtal icke skulle godkännas av första kammaren, är det väl inte därmed meningen, att man skall häva det handelsavtal, som redan finns emellan Ryssland och Sverige? I så fall blir ju förhållandet det, att man får ha denna delegations ställning i fortsättningen under samma rätt så lösliga förhållanden

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

som hittills, och jag undrar, om det medför ett bättre sakernas tillstånd än om man nu godkänner detta avtal.

Nu kan man säga, att avtalet skall avslås, för att det må komma fram i en bättre form. Ja, detta vore bra, om man vore säker på att det skulle gå så, men det är inte vi ensamma, som bestämma om detta, utan skall man komma till en överenskommelse, får man i detta fall som i alla andra taga hänsyn till de olika parterna och de fordringar och krav, som kunna komma fram på olika håll. Här har nu en överenskommelse åstadkommits, som kanske inte jag heller anser på långt när idealisk, men som man i alla fall får utgå ifrån såsom det bästa möjliga resultat, vilket man har kunnat uppnå.

Under sådana förhållanden, herr talman, anser jag för min del, att första kammaren bör godkänna detta avtal, och jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Ljunglund: Herr talman! Herr Winberg anmärkte mot mig, att den tidning, som jag representerar, inte iakttagit den korrekta hållning, som jag hade förklarat mig själv vilja iakttaga. Det förefaller mig, som om han redan blivit gendriven av hans excellens utrikesministern, vilken läste upp en, som jag tycker, synnerligen vacker deklaration i det hänseendet, gjord av min tidning, så vacker, att han själv instämde i den.

Nu förstår jag nog, att herr Winberg menar, att jag inte alltid talat så förskräckligt vänligt om allting, som händer och sker i Ryssland, eller allting, som uträttas av ryssarna, men jag tror, att herr Winberg har sig själv att tacka för det, ty han och hans kamrater här driva en stark propaganda, och de måla ut för den svenska allmänheten, vilket paradiset det är där borta. Då tvingas vi och andra att tala om, hur det verkligen förhåller sig med den saken. Herr Winberg skulle kunna ha någonting att invända, om han kunde påvisa, att jag och mina meningsfränder dreve propaganda i Ryssland, men det har jag inte gjort och inte mina meningsfränder heller. Och det kan möjligen bero på att ordet därborta inte är fullt så fritt som det för herr Winberg lyckligtvis är i första kammaren. Han vill förskaffa oss ett sådant tillstånd som där råder, men som han själv lyckligen är befriad ifrån nu. Jag har litet svårt att förklara detta, men man måste ju vara på något egendomligt sätt beskaffad, föreställer jag mig, för att överhuvud taget, när man är svensk, kunna vara till hälften eller tre fjärdedelar ryss.

Jag nämnde hans excellens utrikesministern, och jag erkänner naturligtvis pliktskyldigast riktigheten av det citat, han uppläste för kammaren. Det var från min sida fullkomligt uppriktigt menat. Det skrevs kort efter det hans excellens hade låtit oss få del av — om det var fullständigt, kan jag inte erinra mig, men i alla fall var det väl det mesta — av tankarna i detta avtal. Vi voro några journalister, som fingo taga del därav, och det säger sig självt, att när det föredrogs från det hållet, framhöll man just inte de betänkliga sidorna i avtalet.

Hans excellens utrikesministern har också sagt, att det har fallit mycket snö sedan dess. Ja, förvisso har det fallit mycket snö sedan dess, och det har hänt åtskilligt, som vi den gången inte hade varit med om. Det har hänt någonting, som kallas Norbergsaffären med ryssarna, det har hänt, att herr Oras, medlem av ryska delegationen, och ryske ministern här, måste erkänna, att handlings-sättet i affären Norberg inte var fullt korrekt. Men det hände också, att man i hela landet förvånade sig över den långa tid, som detta från rysk sida begångna fel fick vara så att säga praktiskt oanmärkt, i det att den felande fick traska omkring här i veckotal. Det har också sedan dess hänt, att det har dykt upp någonting, som heter svensk-ryska vänskapen, tror jag, och som från rysk sida består av utsända agenter, utskickade för att, som herr Hammarskjöld ytt-

rade, om jag minns rätt, intressera sig för våra inrikes arbetsförhållanden och arbetsuppgörelser. Att det inte har varit så oblandat angenämt för vårt land att ha dessa herrar här är nog säkert, och jag är inte förvissad om vare sig att man gent emot deras insläppande i landet iakttog tillräcklig försiktighet, ej heller att man var snabb och beslutsam nog i fråga om deras avlägsnande från ett land, där de i alla händelser icke gjorde någon nytta.

Herr Möller höll ett tal, i vilket han bedyrade, att det inte skulle bli någon rysk revolution av i Sverige. Jag förmodar, att han talade bona fide. Jag hörde vid förra riksdagens slut en talare i andra kammaren, det var visst herr Spångberg, som då lovade, att inte revolutionen skulle komma före midsommar. Nå, det löftet höll han ju, men om herr Möller kan hålla sitt lika bra, är kanske inte fullkomligt säkert. Man må nu tänka vad man vill om Ryssland och dess verksamhet i världen, men sovjetryssarna ha själva på sina konferenser berömt sig av, och det är bekräftat genom världshistorien, att de inte ha spelat någon obetydlig roll vare sig i Europa, ej heller i Afrika eller Kina. De ha sina händer ute litet varstans, och var dessa händer arbeta, där resulterar det i att blod rinner, och detta ofta i ganska stora strömmar. Om det hittills inte har inträffat något sådant här, så ge de inträffade händelserna på andra håll oss ingen garanti för att det inte kan ske.

Herr Möller sade emellertid någonting, som jag har anledning att ge honom erkännande för, och det var, att ett avtal skall vara dubbelsidigt. Det skall finnas god vilja på båda hållen. Sådan god vilja antog jag finnas, då jag skrev min artikel i oktober förlidet år. Men jag har mer och mer bringats att tvivla på motsidans goda vilja. Det föreligger ingen motsägelse mellan den artikeln och mitt uppträdande nu, tvärtom har jag nu betonat, att jag anser, att från svensk sida ett korrekt förhållande är önskvärt och att vi å vår sida böra göra vad vi kunna; men jag tror inte längre på att man på den motsatta sidan alltigenom har samma mentalitet gent emot oss, ty då skulle man i flera fall ha förhållit sig annorlunda. Det är därför jag kommit till den övertygelsen, att det från svensk sida måste visas större försiktighet.

Här har sagts, att de anmärkningar, som herr Hammarskjöld framställde, skulle vara gendrivrna. Jag har inte funnit en enda av dem vederlagd. För min del talade jag inte om ordet privilegium, som hans excellens använde. Det var en annan tidning, som talade om en rysk enklav inom Sveriges gränser. Det tycker jag står i det närmaste fast. Vad hänvisningen till att utskottet har gillat detta avtal beträffar, så hörde vi nyss av utskottets ordförande, och vi kunna läsa det i utlåtandet, att bevillningsutskottet endast med mycket stora betänkligheter gått med på avtalet. Det heter i ett gammalt latinskt ordspråk — jag tors inte citera det på latin, ty det blir emellanåt föremål för kritiska invändningar, om man använder främmande tungomål: i tvivelaktiga mål bör man icke handla. Och det värsta, som kan hända, i fall vi äro så tvivlande, att vi avslå detta förslag, är, att vi falla tillbaka på det gamla avtalet, vilket visade sig fungera ganska bra, så länge förhållandena voro någorlunda goda därborta. Att vi skulle få några bättre affärsförbindelser med Ryssland genom detta avtal betvivlar jag. Det är helt och hållet beroende av den ekonomiska situationen. Såvitt man vet av de allra bästa källor och uppgifter, har den ekonomiska situationen i Ryssland undan för undan försämrats för att för närvarande, såsom jag i går skrev, ers excellens, vara sämre på det elfte året än den någonsin varit under de föregående tio.

Herr Winberg: Herr talman! Det är egentligen herr Möller förbehållet att föra in debatten på mer eller mindre partipolitiska linjer. Det är för resten ej så ovanligt från det hållet. Jag är emellertid fullkomligt överens med herr Möller därom, att den svenska revolution, som skall tillverkas i ett annat

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

lands huvudstad, är ganska ofarlig, och det gläder mig, att han nu äntligen kommit till den uppfattningen. Ty man skall visst vara socialdemokrat för att överhuvud taget kunna tala om »tillverkade» revolutioner. Personer, som till den grad visa sig vara analfabeter, med dem är det överhuvud taget ingen idé att diskutera.

Sedan förklarade herr Ljunglund, att jag hade blivit desavuerad genom att utrikesministern hade läst upp en enligt både herr Ljunglunds och hans excellens mening mycket bra artikel i Nya Dagligt Allehanda. Ja, men nog skulle det väl vara alldeles ovanligt dåligt beställt med en tidning, om det ej skulle finnas *någon* bit i den, som även någon annan än redaktören själv tycker vara bra. För övrigt skall jag i sanningens intresse medgiva, att ehuru jag närmast riktade mig mot högerpressen och kanske särskilt mot Nya Dagligt Allehanda — därför, att dess huvudredaktör var här närvarande och kunde svara — så vill jag dock tillägga, att det ej bara är högerpressen, som fört hetskampanj mot Ryssland, utan även samtliga andra s. k. borgerliga partiets tidningar och även den socialdemokratiska pressen i synnerligen stor utsträckning — i fall det nu kan vara någon tröst för herr Ljunglund.

Sedan sades det ju en hel del saker, som det egentligen ej är skäl att uppehålla sig vid. Herr Möller förklarade, att i den mån de ryska diplomaterna och representanterna kunde skilja sig från tredje internationalen så skulle de vinna bättre tilltro. Ja, först och främst vet jag ej, om man har någon rätt att av representanter för Ryssland kräva, att de skola frångå sin politiska uppfattning. Hur är det med herr Möller, när han sitter i regeringen och skall utse representanter? Undersöker han då, om dessa ha någon förbindelse med *andra internationalen* eller ej? För övrigt vill jag säga som min personliga erfarenhet — jag har ju ej så stor erfarenhet av detta, men jag har alltid någon — att dessa personer, som skickas hit till vårt land, äro till den grad försiktiga, att man på många håll tycker, att de äro alldeles överdrivet försiktiga.

Beträffande herr Ljunglunds farhåga, huruvida herr Möller kunde stå för sin försäkran om att det för ögonblicket ej var risk för någon revolution, så vill jag ej på annat sätt ingå därpå, än att jag erinrar herr Ljunglund därom, att huvudstadspolisen vid två olika tillfällen har fastslagit tidpunkten för revolutionen här i landet, dels en i skärgården för betydligt över ett år sedan, och dels en vid senare tidpunkt här i huvudstaden. Jag kan ju förstå, att herr Ljunglund börjar på att ej längre tro på polisens uppgifter i det hänseendet, och det skulle kanske vara lyckligt, om det bleve fler än herr Ljunglund, som ej längre trodde på alla dessa historier, men tyvärr är det ej bara polisen, som kommer med sådana historier, utan pressen har ju lika mycket på sitt samvete i det avseendet. I övrigt tror jag ej, att det är någon anledning att längre behandla den här frågan, ty här få vi väl nu hålla oss till det föreliggande avtalet. Sedan må det vara riktigt, att herrarna tycka, att det ju är alldeles galet där borta i Ryssland, men jag vill säga herr Ljunglund, att hans senaste uppgift, att det skulle vara betydligt sämre där borta nu än för 6—7 år sedan eller hur han nu yttrade sig, den är en av dessa fullständigt ur luften gripna uppgifter, som man ej så sällan får höra. Jag har visserligen ej varit i Ryssland på 4—5 år, så jag kan ej själv vittna, men alla som komma därifrån, oavsett partipolitiska uppfattningar, hava enstämmigt den uppfattning, att där har försiggått ett återuppbyggnadsarbete, som man sannerligen måste ställa sig beundrande gent emot. Det hindrar ej, att herr Ljunglund här i dag anser sig kunna konstatera, att det är sämre i dag än det någonsin förut har varit!

Herr **Hammar skjöld, Hjalmar**: Den förda diskussionen har, även i den del den berört ämnet, varit så vidlyftig, att jag tror mig både kunna och böra

fatta mig mycket kort. Det var med icke ringa tillfredsställelse jag hörde herr Trygger konstatera, att någon real anledning att sluta något avtal av denna beskaffenhet i själva verket ej förefinnes, utan att, om man skall tala om någon anledning, den ligger i en underlig föreställning, om man så vill, en intressant nyck hos de ryska makthavarna. Däremot har jag ej kunnat följa herr Trygger, då han bagatelliserade min anmärkning om exterritorialiteten — inom parentes sagt, såvitt jag har kunnat finna, den enda av mina framställda anmärkningspunkter, där det har gjorts något allvarligt försök till vederläggning. Jag vidhåller fortfarande, att själva termen är farlig, emedan den kan giva anledning till anspråk på exterritorialitetsbegreppets tillämpning på områden, där man ej tänkt sig någon sådan. Och vidare har jag all anledning att vidhålla, att det är olyckligt att vi använt ett så vagt uttryck som det här uttrycket *locaux officiels*, och det är snart sagt obegripligt, att våra underhandlare gjort det, då de hade förebilder i två föregående avtal med Sovjet-Ryssland, i vilka det användes det i alla händelser betydligt bättre uttrycket *bureaux*, och då man dessutom i Tyskland, som ju verkligen ej behöver eller brukar misstänkas för att vilja uppträda bryskt mot Ryssland, har funnit nödigt att i en särskild förteckning upptaga de lokaler, som skulle åtnjuta exterritorialitet. I alla händelser, d. v. s. även med inskränkning av lokalen, gäller det, att ett behov av exterritorialitet för drivande av handelsverksamhet alldeles ej föreligger, vare sig det är en stat, som driver den, eller det är en enskild, som driver den. Jag har ej hört talas om, att vi ha begärt någon exterritorialitet för det kontor, som jag förmodar, att Sassnitz-routen har på den tyska sidan, utan det går mycket bra ändå. Jag har förut nämnt några andra exempel. För min del vill jag också erinra därom, att om herr utrikesministern kan påpeka några få länder, som ha slutit liknande avtal med Ryssland, så finnes det bra mycket fler länder, som ej ha slutit något liknande avtal, och de ha lika mycket anspråk på att tagas till förebild av oss. För min del är jag övertygad om, att det från Sovjet-Rysslands sida ej har sakens strävanden att utvidga kretsen av dylika avtal till alla möjliga länder, och jag har mig också bekant, att det därvid har varit en särskild strävan att få in dessa exterritorialitetsklausuler. Det är möjligt, som herr Trygger välvilligt och älskvärt som alltid antar, att det där beror på en nyck, en egenomlig nyck, en föreställning hos de ryska makthavande utan några allvarligare avsikter, men det är också möjligt, att det är något, som ligger under detta strävande efter att få exterritorialitetsområden. Exterritorialitetsområden för drivande av handel ha förut förekommit endast i det fall, då i halvbarbariska eller såsom halvbarbariska ansedda länder, länder på ett högre civilisationsstadium ha utverkat sig koncessionsområden, där de kunnat vidtaga sina förberedelser för handeln och sina andra åtgärder för denna, men jag är övertygad om, att det ej finnes många i denna kammare, som anse, att en sådan grundsats är i någon mån tillämplig, när det gäller detta avtal.

Hans excellens talade om fördelen av, att vi ha fått handelsdelegationens medlemsantal inskränkt till 40. Ja, det menar även jag är en fördel, fastän ej så förfärligt stor, eftersom det kan komma hur många andra som helst efteråt, men egendomligt är, att hans excellens betraktar det som en fördel, ty den, som förordar ett avtal, borde väl önska en så rik utveckling som möjligt av den apparat, som skall sätta detta avtal i verket. Det är ett misstroende mot själva principen, då man gläder sig åt, att det ej skall vara fler än så och så många, som skola verka därför.

Beträffande skatten vill jag erinra om en sak, med anledning av en, som jag förmodar, missägning av en föregående talare. 25 miljoners handelsomsättning ger ej 100,000 kronors skatt utan 100,000 kronors antagen beskattningsbar inkomst. Ännu så länge finnes det som bekant en viss skillnad mellan

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
Forts.

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.*

(Forts.)

beskattningsbar inkomst å ena sidan och skatt å andra sidan. — Så sade herr Trygger, och det har visst upprepats från annat håll, även från excellensens sida, att blir det för tokigt, så kan man ju säga upp avtalet. Ja, men då frågar jag: om man är angelägen om ett gott eller åtminstone korrekt förhållande, vilket är då bättre, att ej inlåta sig på ett sådant här äventyr eller att nödgas efter kort tid uppsäga avtalet med den uttryckligen utsagda eller underförstådda motiveringen, att den andra parten missbrukat sin ställning? För min del tror jag, att det är bättre härvidlag att stämma i bäcken än i ån. Har man all anledning att tro, att man snart nog skulle bli tvungen att uppsäga avtalet, så är det väl bättre att inte sluta det. Någon speciell ovänlighet från svensk sida kan Sovjet-Ryssland ändå ej beklaga sig över. Sverige är en av de första makter, som erkänt Ryssland de jure, vilket ingalunda alla makter ännu ha gjort. Det finnes sålunda inte någon särskild anledning för dem att vara ledsna på oss — i fall vi nu skulle fästa oss därvid! På dessa grunder, herr talman, anser jag mig hava all anledning att upprepa mitt yrkande om avslag på utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Jag har ej låtit anteckna någon reservation vid bevillningsutskottets betänkande. Likväl anser jag mig här böra meddela, att jag skulle hava ansett det lyckligare, om handelsdelegationen såsom sådan hade befriats från skatt, men dess medlemmar hade beskattats för sin inkomst av anställningen på samma sätt som andra här i landet verksamma handelsrepresentanter eller handelsidkare. Att avgöra hur stor inkomst som skall beräknas för en institution av det slag som den ryska handelsdelegationen är ju naturligtvis fullständigt omöjligt. Det kan endast bli fråga om en rent konventionell siffra, och som utskottet påpekar är den enligt utskottets mening i avtalet satt alldeles för låg. Däremot måste man ju säga, att det land, som underhåller denna delegation här i Sverige, måste anse sig ha åtminstone så stor nytta av den som de till de olika representanterna utbetalda lönerna, och varje företag, vare sig det går med vinst eller förlust, får ju räkna med, att alla dess anställda få betala skatt för sin inkomst från företaget. Jag tror, att man vid kommande underhandlingar bör undersöka, huruvida man ej skall gå över på den nu av mig antydda meningen, och man kan naturligtvis eventuellt även undersöka, om en handelsdelegation såsom sådan bör i någon mån dessutom betala skatt, fastän svårigheterna äro de jag nu här har påpekat.

Jag ber för övrigt att få instämma med bevillningsutskottets ärade ordförande. Man kan enligt min mening ej utan de mest tvingande skäl avslå en uppgörelse, som landets ansvariga regering har ingått med en främmande makt, och det finnes ju under alla omständigheter en uppsägningsrätt, som ger möjlighet till rättelse. För min del är jag i motsats till den föregående ärade talaren av den uppfattning, att denna uppsägningsrätt innebär en stark möjlighet till påtryckning på den andra parten. Det skulle nämligen givetvis för denna andra part innebära en mycket obehaglig sak, om Sveriges regering skulle se sig på grund av dess beteende här i landet tvingad att vidtaga ett så uppseendeväckande steg som att uppsäga ett gällande avtal, och den parten vill helt säkert ej riskera att inför hela världen stå såsom en sådan mindre önskvärd motpart i traktatsuppgörelser. Den kan således tack vare denna uppsägningsrätt förmås att följa en rimlig tolkning av det ingångna avtalet, men skulle hänvisning till avtalets eventuella upphörande ej hjälpa, så finnes ju det yttersta medlet, nämligen avtalets faktiska uppsägning, att tillgå.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Ryssland.
(Forts.)

Herr *Hammar skjöld, Hjalmar*, och herr *Ekman, Karl Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr *Ekman, Karl Johan*, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag skall be att få till protokollet anmäla min reservation.

Med herr *Ekman* förenade sig herrar *Georg Dahl, Forssberg, Lithander, von Geijer, Widell, Sundberg, Lundell, Enhörning, Jonas Andersson, Adolf Dahl, Carl Gustaf Hammar skjöld, Borell, Ljunglund, Clemetson, John Karlsson, Jönsson* och *Fritof Gustafson*.

Herr *Gabrielsson* väckte motion, nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om bestämmelser rörande val av suppleanter för kommunal- och stadsfullmäktige; samt

nr 6, i anledning av väckt motion om förtydligande av kommunallagarnas bestämmelser angående anslag till nya ändamål eller behov;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattenrättsmål lättare tillgängliga;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående förlängt uppskov med ikraftträdandet av vissa bestämmelser i epidemilagen m. m.;

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 10 i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av väckta motioner om sänkning av minimi-arealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen; samt

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelse enligt den sociala arrendelagstiftningen;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om främjandet av världsspråket och övervägande att såsom världsspråk antaga esperanto m. m.; samt

nr 2, i anledning av väckt motion angående ett rationellt ordnande av undervisningen i välskrivning; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande och memorial:

nr 3, i anledning av väckt motion, nr 235, om skrivelse till Konungen angående frågan om förnyad oktroy för aktiebolaget Jordbrukarbanken; samt

nr 4, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen I: 236 angående åtgärder för att åt egnahemsköpare trygga tillgång till husbehovsskog.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1928—1929 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 6 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Ribbing* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 138, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;
nr 139, angående pensionsförbättring åt f. d. sergeanten på övergångsstat vid Första livgrenadjärregementet Carl Mathias Winroth;
nr 140, angående vissa understöd och pensioner av postmedel m. m.;
nr 141, angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm; samt
nr 143, angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne februari.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare landshövding *Gustaf Sederholm* på grund av luftrörskatarr med feber tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Nyköping den 5 mars 1928.

Nils Bäckström,
leg. läk.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maldrycker, m. m.; samt

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående det ordinarie förslagsanslaget till statens bidrag till pensionering av barnmorskor; samt

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1928 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 5 och 6 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 16 och 17.

Föredrogos och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial:

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 10 i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av väckta motioner om sänkning av minimiarealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen; samt

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelse enligt den sociala arrendelagstiftningen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

*Ang. viss
motions remitt-
terande till
annat utskott.*

Föredrogs första kammarens andra tillfälliga utskotts memorial nr 4, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen I: 236 angående åtgärder för att åt egnahemsköpare trygga tillgång till husbehovsskog.

Detta memorial lydde:

»I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 236, har herr *Sjöblom* anhållit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes taga under omprövning vad som kan åtgöras för att åt egnahemsköpare trygga tillgång till husbehovsskog.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 17 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 97, inför riksdagen framlagt förslag angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, som för sin del håller före, att förevarande motion, nr 236, bör behandlas av samma utskott, som kommer att handlägga propositionen nr 97, har velat bereda första kammaren tillfälle besluta, huruvida motionen nr 236 bör av kammarens andra tillfälliga utskott vidare behandlas eller till annat utskott överlämnas.

Utskottet hemställer alltså, att få till kammaren återlämna motion nr 236.»

Herr **förste vice talmannen**: Jag får hemställa, att utskottets hemställan bifalles och att ifrågavarande motion hänvisas till jordbruksutskottet.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

*Ang. viss
motions remi-
terande till
annat utskott.
(Forts.)*

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 138—140 till bankoutskottet samt nr 141 och 143 till statsutskottet.

Herr *Bergman* väckte en motion, nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående årligt understöd åt arkitekten Sven Kristenson.

Motionen hänvisades till bankoutskottet.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 263, av herr *Holmgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus; och nr 264, av herr *Andersson, Henrik*, i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.44 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.